

EPTON G. SHEERWOOD HUNTER

ΚΗΔΕΙΑ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Β'

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1901

Η ΠΕΘΑΜΜΕΝΗ ΚΩΡΗ

ΣΤΟ ΜΑΡΑΜΜΕΝΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ ΤΗΣ

Τὴν ἴδια τύχη ἐλάβαμε,
Λουλοῦδι ἀγγό, κ' οἱ δύο.
Ἐμὲ σὲ μνῆμα ἐκλείσανε,
Καὶ σένα σὲ βιβλό.

Μήν, ἀκριβό μον, θλύβεσαι,
Καὶ μοναχὰ στοχάσον
Ποῦ ἄλλο ἡ ψυχή μον ἐπέταξε
Κ' ἡ ώραία μοσχοβολιά σου.

Σὰν ἔνας κλαίγ, ποτίζοντας
Τοῦ τάφου μον τὸ χῶμα,
Λέω πῶς δροσιὰ μαγιάτικη
Μὲ ἀναγαλλιάζει ἀκόμα.

Tà μαραμένα φύλλα σου
 Άν δ' θλιμμένος ράγη,
 Θὰ σὲ ζηλέψουν τ' ἀφθαρτα
 Ποῦ ἐπῆρα γιὰ στεφάνη.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΓΑΒΡΙΕΛΛΑ ΡΕΖΑΝ

Τὴν διηγήμησαν πολλοὶ καὶ τὴν ἐπανέλαβον κατὰ κόρον ἄλλοι, τὴν ἀνάμνησιν ἔκείνην τῆς Ισχνῆς καὶ ἀναιμικῆς καὶ σχεδὸν ἀσχήμου μικρᾶς, ἡ δποία κρυμμένη δπίσω ἀπὸ μίαν γωνίαν τοῦ θεάτρου, ἐπερίμενε νὰ ἔξελθουν οἱ ἥθιμοιοι διὰ νὰ τοὺς θαυμάσῃ, ἀφοῦ δὲν εἰμποροῦσε νὰ τοὺς θαυμάσῃ εἰς τὴν σκηνήν. Καὶ τὴν διηγήμησαν τὴν ἴστορίαν αὐτὴν μὲ τὸν πόθον τὸν δποῖον αἰσθάνεται ὁ ἀνθρώπος καὶ πρὸ πάντων δ χρονογράφος, ν' ἀνατρέξῃ εἰς τὸ ἀπώτερον παρελθόν καὶ νὰ τὸ συνδέσῃ μὲ τὸ παρόν, καὶ ν' ἀνακαλύψῃ ἔκεινο τὸ δποῖον εἰς μίαν περασμένην ἐποχὴν προεμάντευν ἀσφαλῶς τὴν λάμψιν τοῦ παρόντος.

Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι κάθε προφητείᾳ ἡ δποία θὰ ἐρρίπτετο μεγαλοφάνως ὑπὲρ ἐνὸς λαμπροῦ μέλλοντος, εἰμποροῦσε νὰ θεωρηθῇ παρακινδυνευμένη. Ή Γαβριέλλα Ρεζάν, ἀπὸ τὸν πόθον τῆς καὶ ἀπὸ μίαν νευρικὴν ὑπερεναισθησίαν ἀνυπολόγιστον, δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο τὸ δποῖον νὰ ἡδύνατο νὰ τῆς ἐγγυηθῇ μελλούσας ἐπιτυχίας. Καὶ ἡ ἀρχή τῆς ἀλλώς τε τὸ ἀπέδειξε. Καὶ εἰς τὸ Vaudeville καὶ εἰς τὸ Ambigu ἡ ἐπιτυχία ἀργεῖ νὰ τῆς προσμειδιάσῃ καὶ ἡ κριτικὴ δείκνυται συχνὰ ὑπερμέτρως αὐστηρά σκληρὰ σχεδόν, εἰς τὴν μικρὰν παρείσακτον ἡ δποία πετῷ ἀπὸ ρόλου εἰς όλον χωρὶς νὰ σταματήσῃ κάπου, χωρὶς ν' ἀφῆσῃ πουνθενὰ τὰ ἵχνη τῆς. Ο Ἀρνόλδος Μορτιέ μάλιστα, μὲ τὴν διορατικότητα τῶν κριτικῶν, ἡ δποία εἰς ἐννενήντα πέντε περιστάσεις ἐπὶ τῶν ἑκατόν, διαφεύδεται πανηγυρικῶς. δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν τοῦ ἔλεγεν ἀπολύτως τίποτε τὸ ἀσθενικὸν ἔκεινο πλᾶσμα τὸ δποῖον μάλιστα μετὰ τὴν πρώτην οἰκονο-

μικὴν εὐεξίαν, τὴν παρακολουθοῦσαν τὴν ἐπιτυχίαν, ἥρχισε νὰ χάνῃ τὸ μόνον τῆς καλλιτεχνικὸν προτέρημα, τὴν ίσχνότητά τῆς

Ἄπὸ τὴν πρώτην δμως ἐποχὴν τοῦ θεάτρου Vaudeville ἐμεσολάβησαν σχεδὸν εἴκοσι ἔτη, καὶ ἡ ἐπιτυχία εἰς τὸ μεταξύ, ἡ ἐπιτυχία ἡ ἀνυπότακτος, ἡ φεύγουσα ἔκείνους οἱ δποῖοι τὴν κυνηγοῦν, ἐδαμάσθη καὶ κατέστη ὑποχείριος. Ἀν ἐλιποτάκτησεν ἡ ίσχνότης τὴν δποίαν ἐθεώρουν οἱ κριτικοὶ μίαν μικρὰν ἐγγύησιν, ἐτονώθη δ πόθος καὶ ἐκρατύνθη δ ἔρως τῆς σκηνῆς. Καὶ μὲ τὸν πόθον καὶ μὲ τὸν ἔρωτα δὲν παλαίει ἀποτελεσματικῶς πάντοτε ἡ ἐπιτυχία. Ὁλύγον κατ' ὀλίγον, κοινὸν καλαίσθητον καὶ δύσκολον μέχρι τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν δποίαν θὰ πεισθῇ, δὲν ἐφειδωλεύθη πλέον τὸν θαυμασμὸν τοῦ.

Μία φιλολογία θεατρική, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁγγυνύουσα τὰ δεσμὰ τοῦ κλασικισμοῦ, μὴ φιλοδοξοῦσα νὰ ὑψώνῃ τὸ θέατρον ὑπὲρ τὸ ἐπίτεδον τῆς σκηνῆς, ἀλλ' ἀρκουμένη νὰ τὸ φέρῃ παραπλευρὸν τῆς πραγματικότητος, ἥρχισε νὰ κατακλύζῃ τὴν σκηνήν. Οἱ νεωτεροὶ συγγραφεῖς τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου ἐφιλοδόξησαν τὴν δημιουργίαν ἐνὸς νέου εἰδούς. Ἀπέναντι τοῦ κλοιοῦ τῆς φιλολογίας τοῦ Βορρᾶ δ ὁδοῖς σφίγγει καθ' ἡμέραν στενώτερον τὰς παλαιὰς ἔξηντλημένας φιλολογίας, ἥσθιάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ νεωτερίσουν. ἐντὸς τῶν ὅρων τῆς λογικότητος, νὰ ὑψωθοῦν ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαίρας τοῦ πιθανοῦ, τοῦ δυνατοῦ, τοῦ διαυγοῦς. Χωρὶς ν' ἀπομακρύνουν μὲ φρίκην καὶ ἀγανάκτησιν τὴν ἐπίδρασιν τῶν ρωμαλέων νεωτεριστῶν, ἥθέλησαν νὰ δημιουργήσουν τὸ

ΓΑΒΡΙΕΛΛΑ ΡΕΖΑΝ

Ιδικόν των θέατρον, λεπτότατα διαφέρον ἔκεινου, ἢ μᾶλλον διαφέρον ἔκείνου κατὰ τὴν λεπτότητα. Καὶ ἐγεννήθη τὸ Παρισινὸν εἶδος.

Αὐτοῦ τοῦ Παρισινοῦ εἴδους, αὐτῆς τῆς λεπτοτάτης παραλλαγῆς τῆς θεατρικῆς φιλολογίας, ἡ δοπία ἔξαπλοῦται σιγὰ σιγὰ εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τῆς πνευματικῆς ὑφηλίου, ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν σκηνὴν θεωρεῖται σήμερον ἡ Γαβιούέλλα Ρεζάν.

Τὸ εἰδὸς αὐτὸ διὰ τὴν σκηνὴν εἶναι τὸ
καθ' ὑπερβολὴν δύσκολον· ἡ λεπτότης τῆς ὑπο-
κρίσεως ἔρχεται εἰς τὸ ἄκρον ἀντίθετον τῆς
τραγικῆς μεγαλοπρεπείας τῆς τραγῳδίας καὶ
τοῦ φιλοσοφικοῦ δράματος τῶν παλαιοτέρων
ἐποχῶν. Εἰς αὐτὰ δὲ καλλιτέχνης ἥτο ἔξω τῆς
ζωῆς καὶ δὲν τὸ ἔκρυπτεν. Εἰς τὸ λεπτὸν Πα-
ρισινὸν δρᾶμα πρέπει νὰ εἶναι ἐντὸς τῆς ζωῆς,
νὰ μὴν ἀπομικρύνεται κατὰ βῆμα ἀπὸ αὐτῆς
ἐνῷ συγχρόνως εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ τὴν λε-
πτύνῃ, νὰ τὴν ὑψώνῃ, νὰ τὴν ἔξωραῖξῃ. Χρει-
άζεται ἐπομένως ὑπερβολικὸν τὸ τάλαντον, καὶ
ὑπέρολεπτον τὸ πνεῦμα, καὶ αἱ πτήσεις, ἐκεῖ δῆτον
ὑπάρχουν πτήσεις, εἶναι ἀνάγκη νὰ παρουσιά-
ζονται μετοημέναι, προδιαγεγραμμέναι, περα-
σμέναι καλὰ ἀπὸ τὸν μῆλον τῆς ψυνῆς.

Αντὸ κατόρθωσεν ἔως τώρα ἡ Ρεζάν καὶ εἰς αὐτὸ διφεύλει τὴν φήμην της. Ἡ ὑπόκρισίς της κατοπτρίζει μίαν κοινωνίαν καὶ μίαν ἐποχήν. Τὴν κοινωνίαν ὅμως εἰς τὴν δροῖαν ἔζωμεν καὶ τὴν ἐποχὴν τὴν δροῖαν διερχόμεθα. Καὶ ὁ θεατὴς ὁ δροῖος εἶναι καὶ ὁ ἐλεγκτής συγχρόνως, ἐλεγκτής πραγμάτων τὰ δροῖα γνωρίζει, ὑποχρίσεως τῆς δροίας τὰ πρωτότυπα ἔχει καθημερινῶς ἐνώπιον του, ἔρμηνείας τὴν δροῖαν πραγματικῶς αἰσθάνεται — ἀφ' οὗ δὲν μεσολαβοῦν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ λογείου αἰῶνες συμβάντων ἡ ἴδεια αἰώνων, — ὁ θεατὴς λοιπὸν εἶναι τὸ δυσκολώτερον εἴδος τοῦ θεατοῦ, τὸ δροῖον ἥμπορει νὰ δινειροπολήσῃ κριτήν του ἀληθινὸς σκηπτούχος τῆς τέχνης.

Είναι δύσκολον καὶ ἐπίπονον ἀλλὰ καὶ ἀνωφελὲς νῦ παρακολουθήσῃ κανεὶς τὴν Παριστήνην ἀριστοτέχνιδα διὰ μέσου τῶν ὁρῶν τοὺς δόποιοντας ἐδημιούργησε καὶ τῶν ἔργων εἰς τὰ δοποῖα ἔδωκε τὴν ζωὴν καὶ τὴν πραγματικότητα τῆς ἀντιλήψεως καὶ τῆς εὐφυΐας της.

Διὰ μέσου ὅλων τῶν προσώπων, τῶν ποικίλων κατὰ τὴν τάξιν, κατὰ τὸ πνεῦμα, κατὰ τὴν θέσιν ἐν τῷ ἔργῳ, ἐνουμένων δύως ὅλων μὲ τὸ αὐτὸ διχρόνι πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ἡ

Ρεζάν περιέφερε τὴν χάριν τῆς ἔξιδανικευμένης διλίγον, ἀλλὰ εὐρύτατα φυσικῆς της ὑποκρίσεως. Ἐπειτα ἀπὸ μίαν διαβόλεμένην ὑπηρέτοιαν εἰς τὴν «Φανήν Λήρο», — ὑπηρέτοιαν ἡ δοπία παρουσίασε τὸν τελειότερον τύπον τῆς σου μπρέττας τὸν δοπίον ἡμποροῦσε νὰ φαντασθῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ὁ Μολιέρος καὶ μαξῆδη Ρονσάρ καὶ ὁ Μαριβώ — οἱ κριτικοὶ τὴν παρέβαλαν πρὸς τὴν Βιργινίαν Δεξαῖε καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἡ Ρεζάν ἐτοποθετήθη πλέον δριτικῶς εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν τῆς δοπίας πολλοὶ ἦσαν οἱ ἀπαιτηταί. Εὐθὺς ὅμως μετὰ τὴν μικρὰν θαυμασίαν σουμπρέτταν τῆς «Φανῆς Λήρο» ἡ Ρεζάν ἐδημιουργήσε τὸν δόλον τῆς συμπαθητικωτάτης Γαβριέλλας εἰς τὸ δρᾶμα «Κυρία Λιλῆ» καὶ ἡ κριτικὴ κατεπλάγη πρὸς τῆς μεταμορφώσεως. Ὅσα ἀκριβῶς χαρίσματα ἀπέδειξεν ἡ Ρεζάν εἰς τὸν πρῶτον πετακτὸν καὶ ἔξυπνον δόλον, ἀλλὰ τόσα τὴν ἔξηραν εἰς τὸ συμπαθητικώτατον πρόσωπον τῆς ὠραίας ἐρωτειμένης, τὸ δοπίον ἐλέχθη ὅτι ἐγένετο ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν. ἐνὸς προσωπικοῦ ἐπεισοδίου, ἐνὸς τρυφεροῦ ἔρωτος τὸν δοπίον διαιώνισεν ὁ συγγραφεὺς διὰ τοῦ ἔργου του.

Αλλ' ή καλλιτέχνις ἔξητε ἀκόμη τὸν εἰδικὸν προοφισμόν της, ἔνα βέβαιον καὶ ἀσφαλῆ προσανατολισμὸν διὰ μέσου τῶν ἔργων τὰ δοποῖα τῆς ἐνεπιστεύετο, ἐνθαρρυνομένη ἐκ τῆς ἐπιτυχίας, ή καθημερινὴ δραματικὴ παραγωγή. Ή ἀνοδος ἀπὸ βαθμίδος εἰς βαθμίδα τῆς ἐπιτυχίας καὶ φήμης, δὲν ἦτο ἀκόμη ἄλλο ἀπὸ μίαν εὐσυνείδητον καὶ ἐπίμονον ἀναζήτησιν τῆς τελειοποίησεως. Διογένης ζητῶν μὲ τὸν φανὸν τοῦ ταλάντου τὴν θέσιν πρὸς τὴν δοποίαν ἐφέρετο τελειώτερον, ἥθελε νὰ ἀρπάξῃ καὶ νὰ κρατήσῃ ἐκεῖνο τὸ δοποῖον συνεβιβάζετο ἀρμονικώτερον πρὸς τὰ ἰδιαίτερα προσόντα τὰ δοποία ἐφερεν εἰς τὴν σκηνήν.

Καὶ ἦλθε μία πρωτίστη δραματικὴ ἐπιτυχία εἰς τὴν κ. Σεζάμπο — εἰς τὸ δρᾶμα La Glu τοῦ Ρισπέν — νὰ ὑψώσῃ τὴν φήμην τῆς, καὶ ἀνατέλλει ἐπὶ τέλους δ «Παρασημοφορημένος» εἰς τὸ θέατρον τῶν Ποικιλιῶν διὰ νὰ διαλύσῃ κάθε ἐπιφύλαξιν ἀπέναντί της καὶ νὰ μαλάξῃ καὶ τὴν μᾶλλον ἀχαλίνωτον ἀπαίτησιν τῆς κριτικῆς. Ο Σαρσαὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴν παράστασιν ἔκεινην τὴν καθιέρωσε. Καὶ ὅσοι ἀκόμη ἥκολονθουν μετὰ θρησκευτικῆς πεποιθήσεως τὴν γνώμην τοῦ γηραιοῦ κριτικοῦ καὶ ὅσοι δὲν τοῦ ἥμαφισθήτουν τὴν διαύγειαν τῆς ἀντιλήψεως καὶ τὴν εὐθύνητα τῆς κοίσεως,

ἔθεωρησεν ὅτι τὸ Παρισινὸν θέατρον παρε-
σκεύασε πλέον τὴν καλλιτέχνιδα ἢ ὁποία ἐπρό-
σωπεῖ εἰς τὴν τελειότητα τὸ εἶδος αὐτό, τὸ μὴ
ἔχον τὰς ὑπεροπτικάς ἀξιώσεις τῶν προγενεστέ-
ρων, τὸ διατηροῦν δῆμος ἀκεραίας τὰς ἀξιώ-
σεις του ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀληθείας.

Καὶ ἡλθεν ἀκόμη ἡ «Κυρία Sans Gène» ἡ ἐπιτυχία τοῦ σκηνικοῦ δράματος, νὰ ἐπισφράγισῃ τὴν σκηνικὴν ἐπιτυχίαν. Κατηγορήθη τὸ δρᾶμα καὶ οἱ νεωτερισταὶ καὶ οἱ ψυχολόγοι ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὸ κατασκεύσμα αὐτὸ τοῦ δραματικοῦ ἔργοστασίου Σαρδοῦ. Δύως τὸ ὠνόμασαν. Διὰ μέσου τῶν ἐπικρίσεων ὅμως ἐπέρασεν ἀλώβητος καὶ ὑμνουμένη ἡ φήμη τῆς ἐκτελεστρίας ἡ ὅποια εἰς τὸν παράδοξον ρόλον τῆς πλυντρίας τῆς ἀναγομένης εἰς ἀρχιστρατηγίναν, κατέσπειρεν ἄφθονα τὰ χαρίσματα τῆς τέχνης τῆς.

Καὶ ἥκολονύθησαν ἔπειτα ἡ «Ζαζᾶ» καὶ ἡ «Σαπφὼ» καὶ ἡ «Ἐξαδέλφη μου» καὶ ἡ «Συλβία», ὅλοι οἱ ορῖκοι τῆς ἐπιτυχίας, ἥτις προχωρεῖ αὐξάνουσα καὶ ἔξογκουμένη καὶ καθιεροῦσα τὴν φήμην τῆς καλλιτέχνιδος, ἡ δοπία ἐδημιούργησε τὸ Παρισινὸν εἶδος τῆς ὑποκρίσεως, τώρα, δτε φαίνεται δτι εἰναι εἰς τὴν ἀκμήν του τὸ Παρισινὸν εἶδος τῆς δραματουργίας.

Εἰς τὰ παρασκήνια ἡ Ρεζὰν εἶναι ἐπίσης
ἀξία μελέτης καὶ παρατηρήσεως ὅπως εῖναι
εἰς τὴν σκηνήν. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν
ὅποιαν θὰ κατέλθῃ τῆς ἀμάξης της διὰ νὰ
εἰσέλη διὰ τῆς ὁπισθίας θύρας τοῦ θεάτρου,
ἀποκαλύπτεται ἡ γυνή, ἡ ἀληθῆς Παρισινή,
μὲ τὰς κινήσεις τὰς χαριτωμένας καὶ τολμηράς,
μὲ τὴν ἀφέλειαν ἡ ὁποία τῆς ἐπιτρέπει καὶ τὸ
πόδι νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τοὺς περιμένοντας τὴν
ἄφιξίν της.

Εἰς τὰς δοκιμάς μαζῇ της εἰσέρχεται ἡ ζωὴ
ἡ σπινθηρίζουσα, ἡ ἀκτινοβολοῦσα, ἡ νευρικὴ
καὶ ὑπερτεταμένη ζωὴ. Τὸ μικρὸν μανδηλάκι
τὸ δόποιον διαρκῶς κρατεῖ, — τὸ λεπτότατον
μανδηλάκι τῆς μουσίνας τὸ δόποιον ἐπέχει
τόπον φυλακτοῦ ἢ τόπον φαβδίου ταχυδακτυ-
λουργοῦ, — ὑφίσταται κυριολεκτικῶς μαρτυρία
εἰς τὰ χέρια της τῆς χρησιμεύει εἰς τὰς
δυσκόλους σκηνικὰς περιστάσεις καὶ αὐτὸ
πρῶτον ὑφίσταται τὸ ἀπεγγνωσμένον σφίξιμον,
τὸ δόποιον εἶναι ἀνάγκη νὰ σφίξῃ καὶ τὴν
καρδίαν της. 'Αλλ' εἶναι συγχρόνως καὶ ὁ

ἥλεκτρικὸς συγκεντρωτήρ, εἰς τὸν ὅποιον συν-
αντῶνται τὰ ορεύματα καὶ μεταβιβάζονται ἐκεῖ-
θεν εἰς τὰ χέρια καὶ εἰς τὰ πόδια καὶ κινοῦν
τὴν φυσιογνωμίαν καὶ τῆς δίδουν τὴν διαβο-
λεμένην ἔκφρασιν, ἡ ὅποια χαρακτηρίζει τὴν
μεσημβρινὴν καλλιτέχνιδα καὶ τὴν χαρακτη-
ρίζει ἔξχως.

Ἴσως τὸ μανδηλάκι ἔκεινο τὸ λεπτότατον τῆς κανονίζει μυστικὰ καὶ μὲ μίαν ἀγνωστον διὰ τοὺς ἄλλους φωνὴν τὰς ἀποτόμους καὶ νευρικὰς κινήσεις καὶ τὰς ἀποτόμους διακοπάς, τὰς χάριν ἐνὸς μορφασμοῦ — τῶν σιωπηλῶν μορφασμῶν, τῶν δοποίων προσπαθεῖ νὰ ἔχῃ τὸ μυστήριον — καὶ τὴν ζωὴν τοῦ χρωματισμοῦ μιᾶς λέξεως, τὴν ἔμπνευσιν μιᾶς γυναικείας ἀδυναμίας, καὶ τὴν δύναμιν μιᾶς ἐπιμόνου ἐκδηλώσεως, δῆλα αὐτὰ εἰς τὰ μικρά, τὰ σχεδὸν ἀσύλληπτα διαλείμματα τῶν μεταπτώσεων.

Οι ἀκόλουθοι τῶν παλαιῶν παραδόσεων,
οἱ ἐκζητηταὶ τοῦ ὑπερμεγάλου εἰς ὅλας τὰς
ἐκδηλώσεις τῆς τέχνης οἱ μόλις ἐνθουσιαζό-
μενοι μὲ τὴν Σάραν Μπερνάρδ καὶ δειλοὶ ἀκόμη
ἀπέναντι τῆς Δούζε καὶ τῆς Σόρια, βεβαίως
δὲν ἔξεδήλωσαν ἀπεριόριστον τὸν θαυμασμόν
των πρὸς τὴν Ρεζάν.

Είς τὴν ἐκπίμησίν των δὲν ἐπεβλήθη ἡ εἰδικὴ θεατρικὴ φιλολογία, τῆς ὅποιας ἐρμηνεύτρια φιλοδοξεῖ νὰ εἶναι ἡ Παρισινὴ καλλιτέχνις καὶ ἐπομένως καὶ ἡ ὑπόκρισίς της δὲν εὐχαριστεῖ ἐκείνους οἱ ὅποιοι φαντάζονται ὑψηλότερον τὸ θέατρον τῶν κατασκευασμάτων τοῦ Σαρδοῦ καὶ τοῦ Μεγιάκ καὶ Ἀλεβῆ. Λι’ αὐτοὺς καὶ ὀσάκις ἐρριψοκινδύνευσεν ἡ Ρεζᾶν εἰς ἔργα τῆς ἀνωτάτης θεατρικῆς μορφῆς δὲν ἐπέτυχε τὸ τέλειον καὶ ἡ «Νόρα», τὴν ὅποιαν παρέστησε διλύγας φοράς, ἀφῆκε συεδόν ψυχούσιν τοὺς θεατάς της.

αφήκε οὐχεῖν φέρειν τοὺς νεαίτας ήτοι.
Ἴσως οἱ ἐπικριταὶ αὐτοὶ δὲν ἔχουν ἀδικον.
Ἡ Ρεξὰν δὲν ἐκπροσωπεῖ καὶ Ἰσως δὲν φιλο-
δοξεῖ νὰ ἐκπροσωπήσῃ τὸ παγκόσμιον θέα-
τρον τῆς τελευταίας ὥρας. Ἐκεῖνο πρὸς τὸ
ὅποιον φέρεται καὶ τὸ δόπιον ἀνοίγεται εὐρὺ
στάδιον εἰς τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὸ τάλαντόν
της, εἶναι τὸ Παρισινὸν εἶδος, μὲ τὰς μυρίας
λεπτάς του ἀποχρώσεις, τὴν ἀεικίνητον ζωήν
του, τὴν ἑλαφρὰν καὶ περιτεχνον καὶ ἔξιδανι-
κευμένην θεατροποίησιν τῆς ἀλληθείας.

Kai eis autò epéteux

ΤΑΧΟΣ ΚΑΙ ΟΡΓΗ

« . . . Νομίω δύο ἐναντιώτατα εὐθουλίᾳ
εἶναι τάχος τε καὶ ὁργήν . . . »

Διόδοτος (εἰς Θουκυδίδην γ' § 42).

Ἐνάριθμοι οἱ ὑπὸ τῆς φύσεως κατ' ἔξαίρεται εἰναντιώτητας, δυνάμενοι δὲ νὰ σκέπτωνται ταχέως καὶ καλῶς. Οἱ πολλοὶ ἀδύνατον νὰ σκέπτωνται πάντοτε, μάλιστα δὲ καὶ νὰ δηλώσουν, καλῶς καὶ ἐν ταχύτητι.

Ἡ ταχεῖα σκέψις προδήλως εὐκολύνει τὴν εὐγλωττίαν. Ἀλλὰ νομίω, ὅτι καὶ ἡ ἀπαιδεύσια οὐχὶ σπανίως αὐξάνει . . . τὴν φλυαρίαν. Ἐφ' ὅσον δέ τις ἐγκύπτει εἰς μελέτας καὶ ἀτενίζει εἰς τὸν ἀτέρομονας ὀκεανὸν τῆς παγκοσμίου σοφίας, γίνεται προσεκτικότερος εἰς τὴν ἔκφρασιν, ἀπαιτητικότερος εἰς τὴν ἀκοήν, θηρευτικότερος εἰς ἄγραν λέξεων χάριν τῆς ἀκριβολογίας καὶ τῆς βραχυλογίας.

Τοῦτο, νομίσω, ἔξηγει καὶ τὸν λόγον οὗ ἐνεκα, ἐνῷ ἡ δημηρικὴ ὢρητορεία ἥτο φυσική: ἡ ἀτικὴ ἐγένετο ἐντεχνος, ἐφ' ὃ καὶ οἱ ἀτικοὶ ὢρητορες, κατὰ μάμησιν τοῦ Περικλέους, ἀπέφευγον τοὺς αὐτοσχεδίους λόγους. Αὐτὸς οὗτος δὲ τὰ σκῆπτρα τῆς ὢρητορείας κατέχων Δημοσθένης, καίπερ ὑπὸ τῆς φύσεως μὴ προορισθεὶς εἰς τοῦτο, οὐδέποτε ἀπαράσκευος καὶ ἀμελέτητος προσήρχετο εἰς τὴν ἔκκλησιν. Καὶ ἐπιμόνως δ' ὑπὸ τοῦ δήμου καλούμενος, δὲν προήρχετο εἰς τὸ βῆμα, ἀναπληρούμενος ἐνίστετο ὑπὸ τοῦ ναύτου μέν, λαϊκοῦ δὲ ὢρητορος Δημάδου⁽¹⁾, δτε καὶ οὗτος ἀνήκειν εἰς τὸ ἀντιμακεδονικὸν στρατόπεδον. Διὰ τοῦτο δὲ οὐδέποτε τὸν Δημοσθένη, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ ὅζουσιν ἔλλυχνίων⁽²⁾. Καὶ ὁ ἕδιος δὲ πρὸς τὸν Ἀθηναίους ἀγορεύων, ἔλεγεν⁽³⁾ « οὐχ οἱ ταχὺ εἰπόντες μάλιστα εἰς δέον λέγουσι ». Τὸ ἐκ τοῦ προσχέροντος λαλεῖν εἶναι ἀναμφηρίστως δὲ φυσικότερος τρόπος τῆς ἐκδηλώσεως παντὸς διανοήματος καὶ πάθους. Ταῦτα δὲ

(1) Πλούταρχου, Δημοσθένους § 8.

(2) Πλούταρχου, Δημοσθένης § 8.

(3) Δημοσθένους κατὰ Φιλίππου Α' § 14.

σεως, ἀναπτυσσομένης καὶ ἐν ὀριμοτέρῳ ἡλικίᾳ. Ἰδοὺ μία τῶν γονιμοτέρων πηγῶν τῆς ἐγκληματικήτος, αὐξάνουσα τὰ πινάκια τῶν δικαστηρίων ἐκ παντούνων ἀξιοποίησεν.

Πρῶτος δὲ Εὐριπίδης καὶ μετ' αὐτὸν δὲ Μάρκος Ἀντωνίνος, δὲ αὐτοκράτωρ φιλόσοφος⁽¹⁾, ἀποτρέπει τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς ὁργῆς κατὰ τῶν πραγμάτων:

« Τοῖς πράγμασιν οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών: οὐδὲν μέλει γάρ αὐτοῖς ».

Τὸ ψυχικὸν τοῦτο πάθος εἴτε κεκρυμμένον ὡς χόλος εἴτε ἐκδηλούμενον ὡς θυμός ἡ ὁργὴ εἴτε διαφρέστερον ὡς κότος ἡ μῆνις δεινῶς βασανίζει τὸν πάσχοντα, ἐφ' ὃ καὶ μεγάλως ἀπηγόλησε τὸν ψυχιάτρον.

« Οἱ Ἀριστοτέλης, ἐκτὸς τῶν ὅσων ἐν τοῖς πολιτικοῖς καὶ τοῖς ἡθικοῖς ἔγραψεν, ἀναλυτικῶτερον εἰς τὴν ὢρητορικήν του⁽²⁾ ἀνέπτυξε τὰ περὶ τῆς ὁργῆς, ἣν καὶ ἀλογον δρεξινόν ὠρισεν. « Οἱ θυμός — σὺν ἄλλοις εἴπειν δὲ πανδαής Στατεγιότης — ἐστὶ πάθος θηριῶδες μὲν τῇ διαθέσει, σει, συνεχές δὲ τῇ λήψει, σκληρὸν δὲ καὶ βίαιον τῇ δυνάμει, φόνων αἵτιον, συμφροδᾶς « σύμμαχον, βλάβης συνεργὸν καὶ ἀτιμίας, χοημάτων ἀπώλεια, ζτι δὲ καὶ φθορᾶς ἀρχηγόν ».

Οἱ δὲ Πλούταρχος καὶ εἰδικὴν περὶ « ἀοργησίας » μελέτην συνέγραψε. Λυποῦμαι, μὴ δυνάμενος νὰ μεταφέρω ἐξ αὐτῆς τὰ πλεῖστα τῶν χωρίων, ἀτινα, τῇ ἀληθείᾳ, ἵσταται νομίω πρὸς ἀδάμαντας. Οἱ Χαιρωνεὺς ἡθωφιλόσοφος προσομοιάζει τὸν ὁργιδόμενον τῷ πυρπολοῦντι τὴν ιδίαν αὐτοῦ οἰκίαν, δοτις « . . . πάντα ταοαρχῆς καὶ καπνοῦ καὶ ψόφου μεστὰ ποιεῖ τὰ ἐντός, ὥστε μήτ' ἰδεῖν μήτ' ἀκοῦσαι τῶν ὀφελούντων ». Διὰ τοῦτο, λέγει ὅτι εἶναι εὐκολώτερον εἰς πλοιον παντέρημον, κινδυνεύον ἐν καιρῷ χειμῶνος, νὰ εἴη ἔξωθεν κυβερνήτην « . . . ἡ προσδέξεται λόγον ἀλλότριον, ἀνθρώπος ἐν θυμῷ καὶ ὁργῇ σαλεύων, ἀν μὴ παρεσκευασμένον ἔχῃ τὸν οἰκεῖον λογισμόν ». Η ψυχὴ — προσθέτει — « . . . πρὸς τὸν ἐνισταμένους τραχύτερον ἐρεθίζεται καὶ γάρ ἐπερήφανος καὶ αὐθῆτος καὶ δηλωτὸς ὑφ' ἐτέρου δ θυμός δυσκύνητος ὡν, ὥσπερ δηγορὰ τυφλωνίς, ἐξ ἑαυτοῦ⁽³⁾ ἔχειν, δφείλει σύνοικον καὶ συγγενές τὸ καταλόν⁽³⁾ ».

Ἐξετάζων δὲ δὲ Πλούταρχος τὰ ἐκ τῆς συνεχείας τῆς ὁργῆς δλέθρια ἀπότελέσματα, πα-

(1) « Ἐκ τῶν εἰς ἑαυτὸν » Ἐκδοσις Κοραζ. βιβλ. ζ.

(2) Ὁμήρου, Ἰλιάς I στίχ. 496.

(3) Πλούταρχου, Περὶ αοργησίας § β.

ρατηρεῖ, ὅτι μεταβάλλεται αὕτη εἰς ἔξι πονηρὰν « . . . ἦν καλοῦσιν ὁργιλότητα, εἰς ἀκροχολίαν καὶ πικρίαν καὶ δυσκολίαν τελευτῶσαν, ὅταν ἐλκώδης καὶ μικρόλυπτος δὲ θυμός γένηται καὶ φιλαίτιος ὑπὸ τῶν τυχόντων, ὡς σίδηρος λεπτὸς καὶ ἀσθενής θαμάχαρασσόμενος »⁽¹⁾.

Ἐκτὸς δὲ οὐσίας τῆς εἰδικῆς συνταγῆς περὶ ἀοργησίας — εἰς ἦν παραπέμπω πάντα ἀσθενῆ, οὐ μόνον ζητοῦντα, ἀλλὰ καὶ δυνάμενον νὰ λάβῃ ἔστω καὶ εἰς μικροτέρας δόσεις τοιαῦτα δύσκολα μέν, σωτήρια δὲ φάρμακα — καὶ πλεῖστα ἄλλα παραγγέλματα ἐκληροδότησαν εἰς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα οἱ ἀειθαλεῖς πρόγονοι ήμῶν.

Οὔτως δὲ μὲν Ὅμηρος πολλὰ ψάλλει κατὰ τῆς ὀλεθρίας μήνιδος τοῦ Ἀχιλλέως, ἣτις πολλὰς γενναίας ψυχὴς ἡρώων Ἀχαιῶν ἐσφενδόνισεν εἰς τὸν Ἀδην, τὰ δὲ σώματα αὐτῶν παρέδωκεν ὡς βιοράν τῶν κυνῶν καὶ τῶν ὁρνέων⁽²⁾, ἀνακράζει δὲ πρὸς τὸν Πηλείδην: « Δάμασον θυμὸν μέγαν »⁽³⁾. Οἱ δὲ Πυθαγόρας:

« . . . Κρατεῖν ἐθίζεο τῶνδε,
γαστρὸς μὲν πρώτιστα, καὶ ὑπνου, λαγνεῖς τε,
καὶ θυμοῦ . . . »

Δὲν γνωρίζω δὲ μάλισταν δίαιταν, ὑποσχομένην θεραπείαν ἐξ ἵσου ἀσφαλῆ, δον τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀθηνοδώρου διαγραφομένην⁽⁴⁾, δοτις ἀφελέστατα καὶ ἀπλούστατα παραγγέλλει ἡμῖν δτι, δταν ἐπίκειται ἡ ἐκρηξις τῆς ὁργῆς ὀφείλομεν νὰ κλείσωμεν τὸ στόμα ἡμῶν καὶ νοερῶς νὰ εἴπωμεν τὰ 24 γράμματα τοῦ ἀλφαρίτου! Ψυχραινομένου οὗτω τοῦ πάθους, παρέρχεται τὸ κακόν. Καλὸν μὲν καὶ ἄγιον τὸ ἐν ἐχεμυθίᾳ δίκην ἐξορκισμοῦ ἀπαγγελλόμενον τοῦτο ἀλεξικέραυνον. Ἀλλὰ τίς ἐκ τῶν βροτῶν, μὴ πεποικισμένος διὰ σωκατείον ἀπαθείας, θὰ ἔχῃ τόσην δύναμιν δύναμιν τοιαῦτα ταοαρχῆς καὶ καπνοῦ καὶ ψόφου μεστὰ ποιεῖ τὰ ἐντός, ὥστε μήτ' ἰδεῖν μήτ' ἀκοῦσαι τῶν ὀφελούντων». Διὰ τοῦτο, λέγει ὅτι εἶναι εὐκολώτερον εἰς πλοιον παντέρημον, κινδυνεύον ἐν καιρῷ χειμῶνος, νὰ εἴη ἔξωθεν κυβερνήτην « . . . ἡ προσδέξεται λόγον ἀλλότριον, ἀνθρώπος ἐν θυμῷ καὶ ὁργῇ σαλεύων, ἀν μὴ παρεσκευασμένον ἔχῃ τὸν οἰκεῖον λογισμόν ». Η ψυχὴ — προσθέτει — « . . . πρὸς τὸν ἐνισταμένους τραχύτερον ἐρεθίζεται καὶ γάρ ἐπερήφανος καὶ αὐθῆτος καὶ δηλωτὸς ὑφ' ἐτέρου δ θυμός δυσκύνητος ὡν, ὥσπερ δηγορὰ τυφλωνίς, ἐξ ἑαυτοῦ⁽³⁾ ἔχειν, δφείλει σύνοικον καὶ συγγενές τὸ καταλόν⁽³⁾ ».

Οἱ Ιπποκράτης ἐχαρακτήρισε τῆς ὁργῆς τὴν νόσον χαλεπωτάτην, ἣτις καὶ τὸ πρόσωπον

(1) Αὐτόθι § γ.

(2) Πλιάδος Α στ. 1-5

(3) Ὁμήρου, Ἰλιάς I στίχ. 496.

(4) Πλούταρχου, Περὶ αοργησίας § β.

τοῦ νοσοῦντος καθιστᾶ ἀνόμοιον, μεταβάλλει δὲ τὴν ὅψιν, τὸ χρῶμα, τὸ βάδισμα καὶ ἴδιως τὴν φωνήν του, ἥτις γίνεται ἀπηνῆς καὶ τραχεῖα. Ἐνεκα τούτου δὲ ὁ ὀργιζόμενος μεταβάλλεται πρὸς πάντας εἰς ἄγριον καὶ φοβερόν⁽¹⁾.

Οἱ Ἀρίστιππος, ἴδιῶν τινα ὀργιζόμενον καὶ διὰ τῶν λόγων χαλεπαίνοντα, εἶπε: «Μὴ τοὺς λόγους δι' ὀργῆς ἄγωμεν, ἀλλὰ τὴν ὀργὴν διὰ τῶν λόγων καταπαύωμεν».

Οἱ ἐνριπίδης ὀνομάζει σοφώτερον τὸν μὴ ἀντιτείνοντα εἰς τοὺς λόγους τοῦ θυμουμένου, διὸ συμβουλεύει καὶ ὁ Πλούταρχος⁽²⁾, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἔρεθιζωσιν οἱ ἄλλοι.

Ἐὰν δὲ τοιαύτη θεραπεία ἐδοκιμάζετο καὶ ἐν τοῖς κοινοβουλίοις, οἱ μὲν ἀντιπολιτεύμενοι βουλευταί, συνεχῶς κατεχόμενοι ὑπ' ὀργῆς ἀγίας κατὰ τὴν φραγμάν τοῦ φροντίδος τῶν ἐπερωτήσεων θὰ ἐστεροῦντο τῆς ζωτικωτέρας τροφῆς καὶ τῶν πειστικωτέρων ἐπιχειρημάτων τῶν... διακοπῶν, οἱ δὲ ὑπουργοὶ καὶ οἱ ἔγκαθετοι ὕφειλον νὰ θέσωσι φύμωτρον εἰς τὰ στόματά των.

Τότε δῆμος θὰ εἴχομεν ἐν τοῖς ἐθνικοῖς συνεδρίοις τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα τοῦ Σωτίωνος, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι ὡς πλοῖα γενναῖα εἶναι οὐχὶ ὅσα ἐν εὐδίᾳ πλέουσιν, ἀλλ' ὅσα ἀντέχουσι καὶ σώζονται ἐν τρικυμίᾳ, οὗτο καὶ ὅσοι ἀντέχουσιν ἐν ἐπιμέσεσιν ὀργιζόμενων, εἶναι μεγάλοι καὶ ἀνδρεῖοι. Τότε οὕτε πόλεμος θὰ ἐγίγνετο εἰκονικός, ἀκούσης τῆς κυβερνήσεως, οὕτε εἰρήνη διὰ πάσης θυσίας ἐναντίον τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων...

Οἱ Στοβαῖοι διετήρησε καὶ ἄλλας ψυχολο-

γικὰς παρατηρήσεις τινῶν ποιητῶν, ὡς τοῦ Εὐήνου, τοῦ Φιλήμονος καὶ τοῦ Μενάνδρου.

Διδακτικὰ παραδείγματα ἀιργησίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων ἔχομεν πολλά, χαρακτηριστικά δὲ πάντων ἵσως εἶναι τὰ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Περικλέους. Ἀμφότεροι ἥσαν, ὡς καὶ οἱ νεώτεροι Σοκενχάουερ καὶ Νορδάου, ὅπαδοὶ τῆς θεωρίας, ὅτι ἡ τιμὴ προσβάλλεται μόνον διὰ τῶν ἴδιων πρᾶξεων καὶ οὐχὶ διὰ τῶν λόγων τῶν ἄλλων.

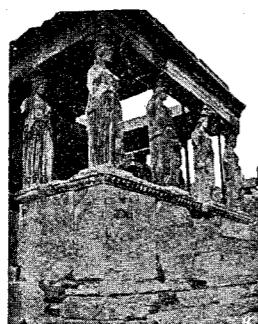
Ἐκ τῶν Λατίνων ὁ Σενέκας ἔγραψεν εἰδικὴν πραγματείαν ἐκ τεσσάρων βιβλίων *De ira* (περὶ ὀργῆς).

Καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ φρόντορες, τὰ τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας διδάγματα παραλαβόντες, πολλὰ κατὰ τῆς ὀργῆς προσέθηκαν, ὡς ὁ Βασίλειος ὁ Μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ σοφὸς Σειράχ καὶ ὁ Σολομών.

Πάντων δημοσίων τῶν κατὰ τῆς ὀργῆς ἀφορισμῶν γνώμη ὑπερέχουσα. Θαυμασία, ἐπιβάλλοντα καὶ ἀνεκτίμητος εἶναι ἡ τοῦ Ἀθηναίου στειπιοπάλου Λιοδότου, τοῦ ἀντιπάλου τοῦ Κλέωνος. Περὶ αὐτοῦ ἴδιαν ἀλλαχοῦ δημοσιεύων μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον: «**Δύο τριμέρεις ἀγγελιαφόροι**, ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Μυτιλήνην [τῷ 427 π. Χ.]». Διότι ἡ εὐγλωττος φωνὴ τοῦ λαϊκοῦ καὶ φιλοσόφου ἐκείνου φρόντος τοὺς μὲν Μυτιληναίους ἔσωσεν ἐκ τῆς μαχαίρας τοῦ δημάρχου, τοὺς δὲ Ἀθηναίους ἐκ τοῦ ὀνειδοῦς τῆς δολοφονίας ἀθώων, ἀνακράζων ἀπὸ τῆς Πυνκός:

«.... νομίζω δύο ἐναντιώτατα εὐβούλια εἶναι τάχος τε καὶ ὀργήν, ὃν τὸ μὲν μετὰ ἀνοίας φιλεῖ γίγνεσθαι, τὸ δὲ μετὰ ἀπαιδεύσιας καὶ βραχύτητος γνώμης. . . .».

Γ. Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ

⁽¹⁾ Πλούταρχον, περὶ ὀργησίας § 6

⁽²⁾ Πλούταρχον, περὶ παίδων ἀγωγῆς.

ΜΟΥΧΤΑΡΗΣ

Κανεὶς δὲν θὰ ἐπίστευεν ὅτι εἰς τὸ γιγάντιον σῶμα τοῦ Χρήστου κατοικοῦσε τόσον ἀσθενεικὴ ψυχὴ ποῦ νὰ πτοῆται ἀπὸ τὴν ἐπαφὴν τῶν ἀνθρώπων.

Κανένας δὲν συνανεστρέφετο. Κανεὶς δὲν ἐγνώριζε τὴν κατοικίαν του Κάποτε, ποῦ τὸν ἥρωτησα, μοῦ ἀπήντησε μὲν χαμόγελο, μισὸν θλίψις, μισὸν εἰδρωνεία: στὴν Ἀκρόπολι...

«Ταν συνεδέθημεν περισσότερον, μὲ παρέσυρος καὶ ἔμει εἰς τὰ ἐρημικά του καταφύγια. Καὶ ἀν ἐνίστε τὸ ἀσυλόν μας ἀνεκαλύπτετο ἀπὸ κάποιον—τίς οἶδε ἀν καὶ ἐκεῖνος ὁ κάποιος δὲν ἐζητοῦσεν ὅτι καὶ αὐτὸς — ἀλλάζαμεν ἀρχηγεῖον κατὰ τὴν φράσιν του καὶ ἐπανηρχόμεθα τότε μόνον, ὅταν ἡμεδα βέβαιοι ὅτι θὰ μείνωμεν καὶ πάλιν μόνοι.

Μὲ δῆλην τὴν φιλίαν ποῦ μᾶς συνέδεε, πολλὲς φρόντες τὸν εἶδα ἀπὸ μακρὸν ν' ἀλλάξῃ πεζοδρόμιον διὰ νὰ μὴ μὲ συναντήσῃ. Ἐγὼ ἐπροσποιούμην ὅτι δὲν ἐννοοῦσα τίποτε. Μοῦ ἥτον ἀγαπητὸς καὶ τοῦ συγχωροῦσα τὴν ἰδιοτροπίαν αὐτῆν. Ἐσεβόμην τὴν ἀδυναμίαν του. Ποιὸς ξεύρει τί συνέβαινε μέσα εἰς τὴν ψυχήν του...

Τὶ ἐλέγαμεν κατὰ τὰς ὁρας ποῦ ἐπηγαίναμεν μαζῆ; Παράπονα, παράπονα, παράπονα. Ἐλεγεν δὲ Χρῆστος. Ἐγὼ ἥκοντα καὶ τὸν ἐμελετοῦσα. Παράπονα διὰ τὴν κοινωνίαν, παράπονα διὰ τὴν πολιτικήν μας, παράπονα διὰ τὸν χαρακτῆρα μας ὡς ἔθνους. Ή πρὸς αὐτὸν ἀγάπη μου δὲν ἥλαττόνετο ἐνεκα τούτου Μέσα εἰς τὰ παράπονά του ἡσθανόμην μίαν ψυχὴν ποῦ πονοῦσε.

«Ηκουσα κάποιον μίαν ἡμέραν νὰ τὸν ἀποκαλῇ Μουχτάρην!» Εμαθα ὅτι δλος δὲ κόσμος εἰς ἐν δωμάτιον, χωριστὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων ὑπαλλήλων. Οἱ διευθυντής του τὸν ἐγνώριζε καλὰ καὶ παρέβλεπε χάριν τῆς ἱκανότητός του. Κάποτε προσελήφθη νέος ὑπάλληλος. Οἱ αληθοὶς ἐπεσεν εἰς αὐτὸν νὰ τὸν ἔχῃ ὡς βοηθόν. Καὶ τί δὲν ἔκαμε διὰ νὰ τὸν ξεφορτωθῇ! Μόλις ποῦ ἔβγαινεν ἀπὸ τὰ χεῖλη του ἡ καλημέρα. «Αν δὲ βοηθός του ἐπήγαινεν εἰς τὸ γραφεῖον ἔνα λεπτὸν ἀργότερα τῆς ὡρισμένης ὥρας, τοῦ ἔκαμνε μοῦτρα. «Αν ἔνα λεπτὸν ἐνωρίτερα, τοῦ ἔλεγεν ὅτι ἥτο περιττὸν νὰ πηγαίνῃ τόσον πρωΐ. «Εως δτον τὸν ἥναγκασε νὰ παραιτηθῇ.

«Ταν καὶ πάλιν συνηντήθημεν:—Θὰ ἔμαθες βέβαια κάτι νέον γιὰ μένα. Μήπως ἥκουσες τὸ παρασοῦκλι μου;» Ελὰ, μὴν κρύβεσαι.

Τὸ διαβάζω μέσα τὰ μάτια σου. «Ἐτσι εἶνασι δὲ κόσμος. Μ' ἀρέσει τὸ πνεῦμα τοῦ ρωμηοῦ. Σὲ κάθη ἀνθρώπων θὰ δώσῃ καὶ ἔνα παρατούκλι. Ἐγὼ τὸ ξεύρω τὸ δικό μου. «Ἄς τους νὰ λένε. «Ἐσὺ κύτταξ τὴ δουλειά σου. «Ἐτσι μόνον θὰ πᾶς ἐμπρός.

«Ἄλλ' ὅσον ἥκοντα τὰ κατ' αὐτόν, τόσον ἥθελα νὰ μάθω περισσότερα. Κανεὶς δύμως δὲν τὸν ἐγνώριζε διαφορετικά, τὸν μισάνθρωπον φίλον μου, παρὰ ὡς Μουχτάρην. «Η ζωὴ του ἥτο μέσα στὸ σκοτάδι. «Ἔχει χοήματα, μοῦ εἶπαν. Ποιὸς ξεύρει δύμως. «Ίσως μιὰν ἡμέρα τ' ἀφήση στὸ έθνος!

Διδάκτωρ τῆς νομικῆς, ἀπεστρέφετο τὸ στάδιον τοῦ δικηγόρου. Πνεῦμα θετικώτατον. «Η Τέχνη! Κουταμάρες, ἔλεγε. Σου δίνει νὰ φᾶς; Κύτταξ τους. «Ολοι τους κακομοίρηδες!» Έχεις παρᾶ; Αὐτὴ εἶνε ἡ Τέχνη. «Ἐξω ἀπ' αὐτό, δῆλα βλακεῖς. Τέχνη, ἔρωτες, ἐνθουσιασμοί, εἶναι καλὰ γιὰ τῆς γυναικες. Δόσε μου ἔκατὸ χιλιάδες καὶ δὲν μένω οὕτε μιὰν ὥρα στὴν Αθήνα.

Δὲν ἐσυζητοῦσα μαζῆ του. Τὸν ἀφινα νὰ λέγη. Οὔτε τὸν διέκοπτα. Διατί δὲν ἡξεύρω. «Ίσως ἀπὸ ἀγάπην. «Ίσως καὶ ἀπὸ σεβασμόν. «Ομως εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου συνετελεῖτο ἐνίστε κάποια ἔξεγερσις ἐναντίον του.

— Πατρίς! Κολοκύθια... Γι' αὐτὸ προκόπωμε. «Ολοι εἶμεθα Μπίσμαρκ. Τὸν κακό μους τὸν καιρό. Χειρότεροι απὸ Βούλγαροι!

«Το γραμματεὺς τοῦ Ἀγγλικοῦ Τηλεγραφείου. Εἶχε κατορθώσει νὰ ἐργάζεται μόνος εἰς ἐν δωμάτιον, χωριστὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων ὑπαλλήλων. Οἱ διευθυντής του τὸν ἐγνώριζε καλὰ καὶ παρέβλεπε χάριν τῆς ἱκανότητός του. Κάποτε προσελήφθη νέος ὑπάλληλος. Οἱ αληθοὶς ἐπεσεν εἰς αὐτὸν νὰ τὸν ἔχῃ ὡς βοηθόν. Καὶ τί δὲν ἔκαμε διὰ νὰ τὸν ξεφορτωθῇ! Μόλις ποῦ ἔβγαινεν ἀπὸ τὰ χεῖλη του ἡ καλημέρα. «Αν δὲ βοηθός του ἐπήγαινεν εἰς τὸ γραφεῖον ἔνα λεπτὸν ἀργότερα τῆς ὡρισμένης ὥρας, τοῦ ἔκαμνε μοῦτρα. «Αν ἔνα λεπτὸν ἐνωρίτερα, τοῦ ἔλεγεν ὅτι ἥτο περιττὸν νὰ πηγαίνῃ τόσον πρωΐ. «Εως δτον τὸν ἥναγκασε νὰ παραιτηθῇ.

Ηλθε τὸ 97. Βοοῦσεν δῆλος ὁ κόσμος Παντοῦ ἐνθουσιασμός, ζητωκραυγά, συζητήσεις. "Ολα τὸν ἔπειραζιν.— Όρίστε μας, ἔτοιμοι γιὰ πόλεμο! Δὲν βλέπομε τὰ χάλια μας!"

Τὸ γραφεῖον δῆλον εἰργάζετο ἔτυχε νὰ ἔχῃ παράδυρον ἐπὶ τῆς ὅδου Σταδίου. "Ολοὶ λοιπὸν οἱ ὑπάλληλοι, νέοι γεμάτοι ζωήν, δσάκις ἥκουαν νὰ περνᾶ στρατὸς ἢ ἔθελονται, ἔτρεχαν εἰς τὸ δωμάτιόν του νὰ ἰδοῦν. Ἐκεῖνος ποτὲ δὲν ἔκινετο ἀπὸ τὴν θέσιν του. Αὐτὸ ἥναγκαζε τοὺς ἄλλους ἀπὸ διάκρισιν ν' ἀποσύρωνται. Τότε μόνον, ἔπηγανε εἰς τὸ παράδυρον καὶ μὲ ὑφος παράδοξον ἔκουνοῦσε τὸ κεφάλι του.— Τὰ χάλια σας, καμίοιοίηδες!"

Δὲν ἦτο πλέον ἔποχὴ ν' ἀκούν τὰ παράπονα τοῦ φίλου μου. Καθεὶς ἔτρεχεν δῆλον μία συνάθροισις ν' ἀκούσῃ νέα. Παντοῦ κίνησις, λόγοι πατριωτικοί. Αἱ στιγμαὶ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν στρατιωτῶν, τί στιγμαὶ μοναδικαί! "Ενα βράδυ δῆλον ἔπρόκειτο ν' ἀνα-

χωρήσῃ ἐν τάγμα, ἀκουμβημένος εἰς τὸ κυκλιδώμα τοῦ σταθμοῦ τῆς Ὁμονοίας, ἀκούω ἔξαφνα: "Ἐχε γειά. Πάω ἔθελοντης.

Εἶδα δύο μάτια νὰ λάμπουν ἀπὸ σπάνια ώμορφιά, γεμάτα συγκίνησιν. Τοῦ ἔσφιξα τὸ χέρι.— Στὸ καλό.

"Εμεινα ἔκει μέχρι τέλους, ἔως δῆτον ἔκεινης ὁ σιδηρόδρομος. "Οταν ἥκουσα τὸ τελευταῖον σφύριγμα, ἡσθάνθην μέσα μου ἐνα κενόν.

"Ολα πέρασαν σὰν ἀστραπή. "Ολα ἔσβυσαν. Τώρα, φυσικώτατα, εὗρισκα μόνος εὐχαρίστησιν εἰς τὸ ἐρημικὸν καταφύγιον, δῆλοτε ἔπηγανα μὲ τὸν φίλον μου. Σὰν νὰ περίμενα νὰ τὸν ἀνταμώσω. Δὲν ἥργησα νὰ τὸν ἴδω. "Ο ἴδιος πάντοτε, δ ἄλλοτε τηλεγραφικὸς γραμματεύς, δ ἀπαισιόδοξος μαυρισμένος τώρι, ἀδύνατος, σιωπηλός. Ποῦ ἡ λάμψις τῶν ματιῶν του, τὴν νύκτα, δῆταν ἔφευγεν ἔθελοντης! Οὔτε παράπονα, οὔτε τίποτε.

KIMON MICHAILIDΗS.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Η ΛΑΪΚΗ *

Eἰς τὸν διδάσκαλόν μου Paolo Serrao πρώην διευθυντὴν τοῦ Ὡδείου Νεαπόλεως.

Ο φιλόπατρὶς λαὸς ἐσυνείθισε νὰ βαπτίζῃ ἐθνικοὺς ποιητάς, κυρίως, τοὺς ἐνθουσιώδεις ψάλτας τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ εἰκοσιένα καὶ τοὺς ὑμνητὰς τῆς φυγαδικῆς καὶ πλήρους αἰματηρῶν κινδύνων ζωῆς τῆς ἔποχῆς ἔκεινης. ἢ δῆποια εἰς κάθε τῆς ὄψιν ἐπαρουσίαζε τὴν σφραγίδα τοῦ ἡρωϊσμοῦ. Καὶ ἐσυνείθισε νὰ κάμνῃ τοῦτο δ λαὸς, χάρις εἰς τὸν φρογεὸν πατριωτισμὸν μερικῶν ποιητῶν οἱ δῆποια εἶχαν τὴν πρωτοβουλίαν διὰ τῆς πινδαρικῆς των λύρας νὰ ἰδρύσουν μίαν σχολὴν ποιητικο-πατριωτικῆς.

Καὶ ἐφ' δῆσον ἡ πατριωτικὴ μοῦσα ἐνέπνεε τὴν μεγάλην ἐθνικὴν ψυχὴν τοῦ Σολωμοῦ ἢ τὴν πινδαρικὴν τοῦ Κάλβου, καὶ εἴχομεν ἐνα "Υμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν τοῦ πρώτου, ἢ τὴν Ὡδην εἰς τὸν Ἱερὸν λόχον τοῦ δευτέρου, ἢ ψυχὴ παντὸς Ἑλληνος δὲν εἰμποροῦσε νὰ ἀ-

ποφύγῃ μίαν ὑψηλὴν φρικίασιν πατριωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θαυμάσιων ἔκεινων στίχων. 'Αλλ' ὅταν ἡ πατριωτικὴ ποιησίς, εἰς τοὺς κατόπιν χρόνους περιῳρίσθη εἰς μίαν κατὰ συνθήκην ποιητικὴν παραγωγήν, ὃπὸ τὴν ὑδυμικὴν χλιαρότητα τῶν δεκαπενταυλάβων στίχων, ὃς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στίχων γεμάτων στόμφου καὶ κοινοτοπίας, συνοδευομένη συνήθως μὲ τὴν ὀψὴν φρασεολογίαν τῆς **πλέφτικης** ζωῆς, χωρὶς καμίαν ἀλληλινὴν ἔξαφσιν καὶ ἴδαικον κάλλος, προστρέχουσα πάντοτε εἰς τὰ κοινὰ μέσα ἐντυπώσεως, ἔπαινε καὶ ἡ δρομὴ ἐκτίμησις τῶν δλίγων νὰ περιβάλλῃ τὸν ἔθνικον σπουδαίον λεγομένην ποίησις ἔξεπεσε, δὲν διστάσω νὰ τὸ εἰπῶ, μέχρι τῆς σημασίας τοῦ γελοίου.

Προκειμένου λοιπὸν νὰ γράψω περὶ ἐθνικῆς μουσικῆς, φαντάζομαι δῆτι πολλοὶ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ πνεύματος ὀδύνημενοι, θὰ σκέπτωνται ίσως δῆτι πρόκειται περὶ ἐπινοήσεως μιᾶς μουσικῆς. ἢ δῆποια νὰ διερμηνεύῃ αἴρηνς, διὰ πομπαδῶν ἐμβατηρίων καὶ ὑπὸ τὴν ἀδιάκοπον συνοδείαν **γυράν-κάσσας**, τὴν κινητηρίαν δύναμιν πολεμικοῦ καὶ πατριωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ποῦ ὅθησε τὸν Κανάρην νὰ πυρπολήσῃ τὴν ναυαρχία τοῦ Καρὰ Ἀλῆ, ἢ νὰ περιγράφῃ τὴν ἐπίμεσιν τοῦ Μιαούλη κατὰ τὸν στόλου τοῦ Μεχμέτ.

Δὲν πρόκειται περὶ τούτου.

Ἡ ἐθνικὴ τέχνη εἶνε τὶ πολὺ εὐγενέστερον καὶ πολὺ εὐδύτερον παρ' ὅτι εἰμποροῦν νὰ τὸ φαντασθοῦν οἱ πολλοί.

Δὲν εἰμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ δευτέρᾳ γνώμῃ, νομίζω, εἰς τὸ δῆτι ἄν ἡ τέχνη τῶν διαφόρων ἐθνῶν εἰμπορεῖ νὰ εἶνε μία, εἰς δῆτι ἀφροδῆ τὸ ποιὸν τῶν βλέψεων, τῶν ἴδεωδῶν, καὶ τὸ σύστημα τῶν τεχνικῶν μέσων μὲ τὰ δῆποια αὕτη ἐκδηλοῦται, κανεὶς δῆμως δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ δῆτι ὑπάρχει καὶ ἐν σημεῖον εἰς τὸ δῆποιον ἀφίστανται μεταξύ των αἱ τέχναι τῶν διαφόρων λαῶν, καὶ ἔκει βέβαια, δῆποια ίσχύει δ ἐθνικός των **χαρακτήρος**.

Κινδυνεύω νὰ ἐπισύρω ἐναντίον μου τὴν μομφὴν τῶν Ἐλλήνων **ὑπεραιθερίων** καλλιτεχνῶν, δημιλῶν περὶ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος εἰς τὴν τέχνην. "Η τελευταία προοδευτικὴ φάσις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος φέρει καὶ τοῦτο τὸ παράδοξον, δῆτι ἐπενόησε μίαν κοινὴν τῶν λαῶν τέχνην, μὴ ὑποκειμένην εἰς καμίαν ἐπιδρασιν φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, φυλῆς κτλ., δῆσασα δι' αὐτὴν μίαν θέσιν

σχεδὸν **ἀεροστατικήν**, εἰς ἐνα δρίζοντα δῆλον νὰ ὑπάρχῃ μόνον διαφορὰ ποσότητος καλλιτεχνικῆς ἴδιοφυΐας.

Τὸ νὰ παραδεχθῇ κανεὶς ἐθνικότητα εἰς τὴν τέχνην, εἶνε τὸ ἴδιον διὰ τοὺς καλλιτέχνας αὐτοὺς ποῦ ἀνέφερα ὃς νὰ περιορίζῃ τὰ δριά της, δῆσα, ὃς νὰ μὴ εἰμποροῦσεν αὐτῇ, διαφυλάττοντα τὸν ἔθνικόν της χαρακτῆρα, νὰ ἐγγίσῃ ἀνώτατα ὑψη καὶ νὰ ἥτο προσιτή εἰς τὴν ἀντίληψιν καθέ φυλῆς.

Δὲν πρέπει νὰ διγχισθῇ μὲ τὴν ἐθνικὴν τέχνην δ **ἐντοπισμὸς** τῶν καλλιτεχνῶν, οἱ δῆποιοι βέβαια διὰ τούτων περιστέλλουν τὰ δριά της εἰς μίαν ἔκφρασιν τοπικὴν ἐνὸς χωρίου ἢ μιᾶς πόλεως, ἢ διερμηνεύουν δ, τι εἶνε τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν μιᾶς φυλῆς ἢ ἐνὸς περιβάλλοντος, μὲ τὰ πρωτόγονα τεχνικὰ μέσα τὰ δῆποια ἀντλοῦν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν λαϊκὴν μούσαν, χωρὶς νὰ ἀκολουθήσουν τὴν παγκόσμιον τεχνικήν, αἰσθητικὴν καὶ φιλοσοφικὴν πρόσδοτον τῆς τέχνης, διὰ νὰ δανεισθοῦν ἀπ' αὐτὴν δχι δ, τι εἰμπορεῖ νὰ νοθεύῃ τὸ ἐθνικὸν εἶναι της, ἀλλὰ διὰ νὰ πλουτίσουν τὴν ἐκδήλωσίν της. "Η ἐθνικὴ τέχνη, ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν σημασίαν της, ἔκεινη ἢ δῆποια διερμηνεύει γενικότερον τὴν ἴδεαν καὶ τὸ αἴσθημα ἐνὸς ἔθνους, εἰμπορεῖ ναεῖν καὶ παγκοσμίου ἐπιβολῆς, διότι βέβαια ἡ τέχνη τοῦ Βάγνερ ἢ ἀντλοῦσα τὴν καταγωγήν της ἀπὸ τὰς βαθείας ρίζας της, προσιτή εἰνε της γερμανικῆς φυλῆς καὶ τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος δὲν εἶνε νοητὴ μόνον εἰς τὴν Γερμανίαν, πάντα δὲ τὰ ἔθνη θὰ ἥθελον νὰ εἰχον ἐνα θέατρον Μπαύρούτ.

Τὸν ἐθνικὸν ποιητήν, ὑπὸ τὴν σημασίαν ποῦ ἔξαγεται ἐκ τῶν προηγούμενων, τὸν δημιουργεῖ τὸ φυσικὸν καὶ κοινωνικὸν περιβάλλον τοῦ τόπου του. "Υπὸ τοὺς δῆρους αὐτοὺς δῆσοι οἱ καλλιτέχναι πρέπει νὰ εἶνε ἐθνικοί, καὶ ἔκεινοι ἀκόμη οἱ δῆποιοι προτρέχουν τῆς ἐποχῆς των, ἔργαζονται διὰ τὸ μέλλον, διότι δὲν εἶνε ἄλλο τὸ ἔργον των, εἰς τὸ δένδρον τῆς ἐθνικῆς τέχνης, παρὰ ἔνας κλάδος προτεταμένος δ ὅποιος ἀντλεῖ τὴν ὑπόστασίν του ἀπὸ τὰς βαθείας ρίζας τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς φυλῆς Ἀπόδειξις — ἡ τέχνη τοῦ Βάγνερ. Εἴπα δῆτι δ καλλιτέχνης πρέπει νὰ εἶνε ἐθνικός.

Αὐτὴν θὰ ἥτο ἡ φυσικὴ κατάστασις τῶν πραγμάτων, διότι πᾶς ἀνθρωπος, καὶ ὑπὲρ πάντα ἄλλον δ **καλλιτέχνης** εἰσπνέει τὴν κοινωνικήν καὶ φυσικὴν ἀτμοσφαρῶν τοῦ τόπου του.

"Υπάρχει δῆμως καὶ μία ἄλλη καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωσίς — πρόκειται περὶ τῶν δῆθεν **ὑπερ-**

* Εἰς ἀντίθεσιν τῆς θρησκευτικῆς.

αιθερίων καλλιτεχνῶν περὶ τῶν ὁποίων ὥμιλησα — εἰς τὴν ὁποίαν οἱ καλλιτέχναι προσπαθοῦν νὰ ἀποξενωθοῦν — καὶ τὸ κατορθώνουν — ἀπὸ πᾶσαν ἐπίδρασιν περιβάλλοντος, φυλῆς, καὶ αὐτὴ ἡ ἐκδήλωσις ἡμιπόρει νὰ θεωρηθῇ ὡς **ἀνώμαλος** καὶ **παθολογική**.

Ἡ τέχνη — λέγουν οὗτοι — εἶνε μία, πέραν πάσης ἐποχῆς καὶ παντὸς τόπου. Λέγοντες δὲ τοῦτο νομίζουν ὅτι ἡ παραγωγὴ των ἀντιπροσωπικέων κατί τι ἀπομονωμένον καὶ ἀεροστατικόν τὸ δοποῖον ἐκπηγᾶζει μόνον ἀπὸ τὸ βάθμος τοῦ ἔγω των ἥτις ἀπὸ μίαν σύλληψιν θείαν, ἐκ τῶν ἄνω, ἐνῷ κατ’ οὐσίαν δὲν κάμουν ἄλλο — διμιλῶ ἐδῶ περὶ τῶν Ἑλλήνων τοῦ εἰδους αὐτοῦ — παρὰ νὰ μιμοῦνται μίαν διμάδα ξένων καλλιτεχνῶν τοὺς δοποίους νομίζουν ὡς ἀντιπροσωπεύοντας τὴν δι’ αὐτοὺς ὑπερτάτην αὐτὴν ἐκδήλωσίν τῆς τέχνης, ἐνῷ κάθε ἄλλο συμβαίνει παρ’ ὅτι αὐτοὶ φαντάζονται διότι οὔτε ὁ Ἰψεν οὔτε ὁ Νίτσε οὔτε ὁ Βάγνερ δὲν περιεφρόνησαν οὔτε εἰμπόρεσαν νὰ ἀποφύγουν τὴν ἐπίδρασιν τῆς φυλῆς καὶ τοῦ περιβάλλοντος, ὁ δὲ Βάγνερ, ἀν’ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν πραγματικότητα καὶ μᾶς παρουσιάζῃ εἰς τὸ δρᾶμα του θεοὺς καὶ ἥρωας τοὺς ἐφαντάσμην καὶ τοὺς ἡσθάνθη ὅχι ὡς θεός ἀλλ’ ὡς ἄνθρωπος καὶ καλλίτερος, ὡς Γερμανός.

“Η τέχνη λοιπόν, η ἀντλοῦσα τὴν ὑπόστασίν της ἀπὸ τὰς ἀγνὰς καὶ εἰλικρινεῖς πηγὰς τῆς ἐθνικῆς ίδεας, εἶνε ή ἀληθινὴ τέχνη, ή δὲ ἄλλη εἶνε ψευδής καὶ ὑποκρίτια, οὐδέποτε δὲ εἰς τὴν ἴστοριάν, ἡμπορεῖ νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὴν φυσικὴν ἔξελιξιν τῆς καλλιτεχνίας ἐνὸς ἔθνους.

Ἡ Ἑλλάς, ἀπὸ τῆς ἐλεύθεροσεώς της ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἥτοι ἀπὸ τῆς αὐγῆς μιᾶς νέας δὶ' αὐτὴν ζωῆς, οὐσῶν εἰς τὴν ποίησιν ἔχει νὰ ἐπιδεῖξῃ ἐθνικοὺς καλλιτέχνας, καὶ αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὸ διήνυμια

Ο Σολωμός, ή μεγαλειτέρα ποιητική ἐκδήλωσις τῆς Ἑλλάδος, ἀπό τὰς ἀρχὰς τῆς ἑλευθερώσεώς της ἔως σήμερον, εἶναι τὸ φαεινότερον παράδειγμα εἰς τὸ εἶδος.

“Οταν δέ γεμάτος εὐγενοῦς ἐνθουσιασμοῖ,
ἔμπτευσμένος καὶ πνευματικώτατος Ζακύνθιος
ψάλτης τῆς Ἐλευθερίας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα, ὅπερα ἀπὸ μακροχρόνιον διαμονὴν πρὸς
σπουδὴν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου εἶχε συνδεθῆναι
καὶ πνευματικῶς συγκοινωνήσῃ μὲ τοὺς ἐξελετοτέ-
ρους ἐπιστήμονας καὶ καλλιτέχνας τῆς ἐποχῆς,

η πρώτη του φροντίς ήτο νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ψυχήν του, ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον, ἀπὸ

τὴν ἐπίδρασιν τοὺς Ἰταλισμούς, καίτοι ἐλάτρευε τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ποίησιν τῶν Ἰταλῶν.

”Ηθελεν ἡ ψυχή του ἐλευθέρα νὰ λουσθῇ μέσα εἰς τοὺς δρίζοντας τοῦ κοινωνικοῦ καὶ φυσικοῦ περιβάλλοντος τῆς πατρόδοσης του, διότι τότε μόνον θὰ εἴμπορούσε νὰ ἀποδώσῃ μὲ εἰλικρίνειαν διὰ τῆς τέχνης του τὴν ἔθνικὴν ἰδέαν. Ὡρχετο συχνὰ εἰς συνάφειαν μὲ τὸν λαόν, ἀπὸ τὸν δρόποιν ἐμάνθινε τὴν γλώσσαν καὶ τὰ ἥμη, συνανεστρέφετο τοὺς τραγουδιστάς του καὶ ἤκουε τὰ τραγούδια των. Καίτοι ἦτο κάτοχος βαθὺς τῆς Ἱταλικῆς φιλολογικῆς γλώσσης καὶ εἰς διάφορα ποιητικά του δοκίμια εἶχε δεῖξει προσόντα τοιαῦτα, ὥστε νὰ ἀμύλλαται μὲ τοὺς κλασικοὺς Ἱταλούς, οὐδέποτε ἡθέλησε σοβαρῶς νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν Ἱταλικὴν ποίησιν, ἀλλ’ ἐν παρέργῳ ἐνίστε αὐτοσχεδίαζε σονέττα καὶ ἄλλα ποιήματα, τὰ δρόποια ἐπεριφρονοῦσε καὶ δὲν ἤθελε νὰ δημοσιεύωνται. Τούτο ἵσως τὸ ἔκαμνε διὰ νὰ μὴ καταγίνεται εἰς ἔργον, τὸ δρόποιν εἴμπορούσε νὰ νοθεύῃ τὴν ἀγνότητα τοῦ ἔθνικοῦ ἰδεώδους, τὸ δρόποιν εἶχε.

Ως καρπός λοιπὸν τῆς τοιαύτης διάίτης, εἰς τὴν ὅποιαν πωτίστως τὸ αἴσθημα ὡδήγησε τὸν Σολωμὸν καὶ ὑστερα ἡ ὁρμὴ κρίσις καὶ αἴσθησις, ἐβρῆκαν ὅλοι ἔκεινοι οἱ ποιητικοὶ θησαυροί του καὶ ὁ "Υμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν, ὁ ὄποιος ἔως τὴν σήμερον ἔξακολουθεῖ νὰ εἶνε διὰ τὴν Ἑλλάδα τὸ πολυτιμώτερον ποοϊὸν τῆς ἐθνικῆς της ποιήσεως.

Ο Σολωμὸς ἡσθάνθη καὶ ἀπέδωσε διὰ τὸν ποιήματος αὐτοῦ ὅλην τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἰς τὰς ἡμέρας ἐκείνας σπαρακτικῆς ὀδύνης καὶ φρενητιώδους ἐνθουσιασμοῦ, καὶ τὴν ἀπέδωσε, διότι ἔζησε μὲ τὸ αἴσθημα καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἄφησε τὸ πνεῦμά του καὶ τὴν ψυχὴν του νὰ τὴν περιβάλῃ ἡ θεομή πνοή τοῦ πατριωτισμοῦ του. Ἡ μοῦσά του εἶνε ἑθνική. Ἔγραψε μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ μὲ τὸ αἴσθημά του, ἀλλ' ἔξιδανίκευσε καὶ ἐλέπτυνεν αὐτὰ καὶ ἔβαλεν, εἰς τὸ ἔργον του ὅλην τὴν εὐγενὴ πνευματικότητα ποῦ ἡ φύσις καὶ ἡ βαθεῖα ἐγκυκλοπαιδικὴ μόρφωσίς του τοῦ ἐδώρησαν. Ὡς ἐκ τούτου τὸ ἔργον του, ὃν πρωτίστως δημιούργημα ἑθνικόν, εἶνε καὶ ἀριστοκρατικότητη σύλληψις διανοίας, φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὅλην τὴν παγκόσμιον τεχνικὴν καὶ πνευματικὴν πρόσθδον ἥτις ἐποχῆς του, καὶ εἰμπορεῖ νὰ εἶνε καὶ παγκοσμίου ἐπιβολῆς.

Τοιοῦτος δὲ Σολωμὸς καὶ ἴδού τί ἐννοῶ γὰρ ἔθνυκήν τέχνην. Εἶνε δὲ εὐλογὸν ὅτι δ

λαὸς καὶ ἡ μοῦσα του παρέχουν εἰς τοὺς
καλλιτέχνας τὴν πρώτην ψῆφην πρὸς κατερ-
γασίαν, διὰ τὸν ἔμνος μετὰ μακράν περίο-
δον δουλείας καὶ παρακυῆς ἀρχῆς νῦν ἀναζητεῖ
μὲν νέαν ζωῆν, διότι ποῖος περισσότερον ἀπὸ
τὸν λαόν, ἀπὸ τὸν ἀμαθῆ λαόν, τὸν ἔχοντα
παρθένον τὸ πνεῦμα ἀπὸ πᾶσαν ἔστινὴν ἐπί-
δρασιν, τὸν λαὸν τῶν βουνῶν καὶ τῶν κάμ-
πων, οὗτος περισσότερον συνδεδεμένος μὲν τὸ
περιβάλλον του καὶ μὲν τὴν φύσιν του, ἀντι-
κρύζει μὲν καθαρότερα μάτια τὸν οὐρανόν του;
"Οχι βέβαια δὲ λογιωτατισμὸς δύπως τὸν ὀνό-
μαζεν δὲ Λασκαράτος, δὲ δοποῖος βυθισμένος εἰς
τὴν ἀσφυκτικὴν ἀτμοσφαῖραν τῶν ἀρχαίων
βιβλιοθηκῶν, αἱ δοποῖαι ὡς ἔνα σκοτεινὸν διά-
φραγμά παρεμβάλλονται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς
φύσεως, τοῦ περιβάλλοντος, τοῦ οὐρανοῦ, προσ-
παθεῖ νῦν ἀντλήση ἀπὸ αὐτὸς τὸν σπόρον, τὸν
δοποῖον νῦν ἐμφυτεύσῃ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς νέας
ἐποχῆς.

“Η ἀφετηρία πάσις τέχνης ἐκπιγάζει βέβαια πάντοτε ἀπό τὸν λαόν. Ἐμμεσος δὲ εἶναι ἡ ἐπίδρασίς του, ὅταν ἐν ἔθνος πρωδευμένον, εὐδίσκεται εἰς προοδευτικὴν φάσιν ἔξελιξεως ὅπόταν οἱ καλλιτέχναι συνεχίζουν τὸ ἔργον προϋπαρξάντων καλλιτεχνῶν εἰς τὰ χρονικὸν ὅριον τῆς νέας περιόδου. Ἀμεσος δὲ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐπίδρασίς του, ὅταν τὸ ἔθνος τοῦτο εὐδίσκεται εἰς τὴν αὐγὴν τῆς νέας του ζωῆς ὑστερα ἀπὸ μίαν περίοδον παρακμῆς

Καὶ τώρα, ἀφοῦ προετέθησαν αὐτά, ὁ ἀναγνώστης θὰ ἐννοήσῃ καλλίτερον διτι θὰ ἐκμέσω πεοὶ ἐθνικῆς μουσικῆς.

Καὶ ἐν πρώτοις, εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐθνικὴ μουσικὴ εἰς τὰ δραματῆς νέας περιόδου, ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας μέχρι τῆς σήμερον, δὲν ὑπάρχει. Πρόκειται, ἐννοεῖται, περὶ ἐθνικῆς μουσικῆς καλλιεργηθείσης καὶ ἀναπτυχθείσης ἀπὸ ίδιοφυεῖς μουσουνδρούς βαθεῖς καὶ μορφωμένους, καὶ ὅτι περὶ τῶν δημιουτικῶν τραγουδιῶν, τὰ δοποῖα βέβαια ἀντιπροσωπεύουν εἰς τὴν Ἑλλάδα διτ, ἐθνικώτερον ὑπάρχει, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ μία πρωτογόνος ἐκδήλωσις τῆς τέχνης. Η δόποια εἰμπορεῖ νὰ χορηγιεύσῃ ὡς **ἀρχικὴ** **ὑλη** διὰ τοὺς ἐπιστήμονας μουσουνδρούς.

Εἰς τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν δριώνα ὁ Σολωμὸς συνέλαβε τὸ ὑψηλὸν καὶ ἐθνικὸν ἱδεῶδες του, εἰκασιῶν καὶ δόαιμον ἐποχὴν διὰ τὴν σύνληψιν τοιούτων ἱδεῶδῶν, ἐνας ἄλλος καλὸς καὶ λιτέχνης, μουσουργὸς αὐτός, ὁ Νικόλαος Μάντζαρος ἐβούμενος συγδεῖμανος διὰ στενωτάτην

φιλίας μὲ τὸν Σολωμόν, μὲ τὸν ὅποιον εἰς μα-
κρὰς καὶ γονίμους συνδιαλέξεις συνεκοινώνει
αλλιτεγνικῶς.

Εύρυτάτης μουσικῆς μιρρώσεως δὲ Μάν-
ξαρος, βαθὺς θεωρητικός, φιλόσοφος, ἐγκυ-
λοπαιδικός, πολλὰ ὀφεληθείς, βέβαια, ἀπὸ τὴν
πνευματικὴν ἐπικουνωνίαν μὲν τὸν Σολωμόν,
ἔιχεν, ὡς φαίνεται, ὅλα τὰ προσόντα διὰ νὰ
ἀκολουθούμησῃ εἰς τὴν τέχνην τὸν ἔδιον δρόμον
ποῦ ἥκολονύθησε καὶ ὁ τελευταῖος.

Αλλ' είτε διότι, δὲν ἡμπόρεσε νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐπίδρασιν τῆς μουσικῆς τῶν Ἰταλῶν, εἴτε διότι δὲν ἥσθιαντο τὸν ἔαυτόν του ἵκανὸν καὶ γύρνων εἰς τὴν δημιουργίαν ἔθνικοῦ ἔργου, δὲν φαίνεται τοὐλάχιστον ἐξ ὅσων γνωρίζομεν ἐκ τῶν ὀλιγίστων προϊόντων αὐτοῦ τὰ διποια μᾶς ἀπέμειναν καὶ ἐκ τῆς φήμης ἄλλων, ὅτι ἐκαλλιέργησε ποτὲ τὴν ίδεαν δημιουργίας ἔθνικῆς μουσικῆς.

Τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶνε δὴ ὁ Μάντζαρος
δὲν εἶχεν ἀρκετὴν δημιουργικὴν δύναμιν εἰς
τὴν τέχνην του διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ τοιοῦτον
ἔργον. Νοῦς μᾶλλον ἀφομοιωτικός, δυνάμενος
μετ' εὐκολίας νὰ οἰκειοποιῆται δὲ τι ἦτο προϊόν
τῶν δυσχερεστέρων ἔρευνῶν εἰς τὴν μουσικὴν
τεχνικὴν τῶν πλέον ἀνεπτυγμένων ἐθνῶν, δὲν
κατώρθωσεν ὅμως, νομίζω, νὰ δώσῃ εἰς τὸ
ἔργον του χαρακτῆρα προσωπικόν, πολὺ δὲ
δηλιγότερον ἐθνικόν. Ο «Ύμνος εἰς τὴν Ἑλ-
λευθερίαν», ἡμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ κάλλιστο
ὡς δείγμα τῆς ὑποστάσεως τῆς τέχνης τοῦ
Μαντζάρου.

Θὰ ἦτο σχεδὸν περιπτὸν νὰ εἴπω ὅτι οὗτος ὁ ὑμνικὴ μελῳδία προωρισμένη νὰ ὑπέγειρε καὶ ἐνισχύσῃ τὸ πατριωτικὸν αἰσθῆμα ἐνὸς λαοῦ, φιλοπάτριδος καὶ θεοφόρου ὅπως ὁ ἐλληνικός, περιέχει ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτού, ὅπως ὅλοι οἱ ὕμνοι τοῦ κόσμου, ἡτοι, τὴν πολεμικήν, οὕτως εἰπεῖν κίνησιν καὶ τὸ ἐνθουσιαστικὸν καὶ ἐπιβάλλον ἐκεῖνο τὸ ὄποιον γεννᾷ τὸ συναίσθημα ἐνὸς θριάμβου, εἶνε δὲ ἵκανη νὰ διαθέσῃ τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς ἡρωϊκωτέρας συλλήψεις, ἀλλὰ τοῦτο, ὅπως θὰ ἔκαμπνε κάθητη ἀλλή μελῳδία, ἔστω καὶ ἔνική, τοῦ αὐτοποιοῦ, διότι, βέβαια, δὲν εἶνε νομίζω ὁ ἐθνικὸς χαρακτῆρας τῆς μουσικῆς τοῦ Ὑμνου, πολὺ ἐμφυσᾶ τὸν ἐνθουσιασμὸν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς ἡ ἴδιότης τοῦ πολεμικοῦ ὄντιμοῦ, ἡ θριάμβευτικὴ μεγαλοπρέπεια καὶ κάθε τι τὸ ὄποιον εἶνε ἀπαράίτητον στοχείον παντὸς ὕμνου, διότι ἐθνικὸν χαρακτῆρο

δέν ἔχει ἡ μελωδία αὐτή, φαίνεται δὲ μᾶλλον ἐμβατήριον, ἵταλικὸν κατὰ τὸ ὑφος.

Φαντασθῆτε, τώρα, πόσον θὰ ἐπενεργοῦσεν ἐνθουσιωδέστερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον ὁ ὄμνος εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ λαοῦ, ἀν οὗτος, φάλ-λων αὐτόν, ἀνεγνώριζε τὸν χαρακτῆρα τῶν μελῳδιῶν του, δπως, ἀπαγγέλλων τοὺς στίχους τοῦ Σολωμοῦ, εὑρίσκει τὴν ψυχήν του καὶ τὸ αἴσθημά του.

Μεγάλη λοιπὸν ἀτυχία διὰ τὸ ἐλληνικὸν
ἔθνος ποῦ δὲ Μάντζαρος δὲν ἔφανη ἀνταξιος
τοῦ Σολωμοῦ εἰς τὴν τέχνην του (*), ἐνῷ, ἡ
εὐρύτης τῶν γνώσεών του, ἡ πνευματικὴ συγ-
κοινωνία μὲ τὸν μεγάλον Ζακύνθιον ποιητήν,
τὰ περιστατικὰ καὶ τὸ περιβάλλον τῆς ἐποχῆς
του, διὰ ὑπέσχοντο περὶ αὐτοῦ ὅτι θὰ ἦτο
ἴκανὸς νῦν ἐπινόηση ἐν ἐθνικὸν ἔργον.

Μὲ τὸν Μάντζαρον, εὐάριθμοι ἄλλοι μουσουργοὶ ἀνεφάνησαν, εἰς τὴν Ἑλλάδα, συχνότερα εἰς τὴν Ἐπιάνησον μερικοὶ τῶν δοπιών προικισμένοι μὲ ἀρκετὴν δόσιν ἰδιοφυΐας. Κανεὶς δύως ἔξ αὐτῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐτοσχεδίων μουσικῶν – *trovatori*, — ἄνευ σοβαρᾶς θεωρητικῆς μορφώσεως, δὲν ἔφανη δτὶ ἐνεπνεύσθη ποτὲ ἀπὸ ἔθνικήν πηγήν. Ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω ἔξ αὐτῶν τὸν Ἀλμπάναν τὸν Εύνταν, τὸν Καρρέο, ὁ δοπιος ἦτο καὶ μᾶλλον μορφωμένος τῶν ἄλλων

Εἰς τὰ τελευταῖα δὲ ἔτη, μερικοὶ ἐλληνες μουσουργοί ἐφάρησαν πολὺ σοβαρώτεροι καὶ ἐπιστημονικώτεροι εἰς τὰς συνθέσεις των καὶ τοῦτο διότι ἐφοίτησαν εἰς εὐρωπαϊκά ὅδεια Αἱ συνθέσεις των δύμως, δημιουργημέναι ὑπὸ τὴν πλήρη ἐπήρειαν τοῦ χαρακτῆρος τῆς εὐρωπαϊκῆς τέχνης, οὐδὲν προσミθέτουν εἰς τὸ ἐθνικὸν οἰκοδόμημα τῆς τέγνης.

Ἐθνικὴ μουσικὴ τέχνη, λοιπόν, δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πῶς τώρα εἰμπορεῖ γὰρ ὑπάρχει, καὶ πόθεν οἱ καλλιτέχναι μας πρέπει νὰ ἀντλήσουν τὴν ἔμπνευσίν τως;

Δὲν πρόκειται βέβαια, νὰ γράψω συνταγάς,
οὔτε τοέφω τὴν πεπούθησιν ὅτι διὰ παραγ-

(*) Δεινὸς καὶ κλασσικὸς ἦτον ὁ Μάντζαρος εἰς τὴν ἀντίστιξιν contrappunto καὶ fuga, χρηματίσας μαθητής τοῦ Zingarelli, τῆς μεγάλης νεαπολιτικῆς σχολῆς.

¹ Ήτο ποτὲ εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ οἴκου μου, καὶ περιῆλθεν ὑπέρερα εἰς κείμας τῶν συγγενῶν τοῦ κερκυραίου μουσουργοῦν, πολύτιμον μουσικὸν χειρόγραφὸν του, περιέχον ἔνα Canone all'undicesima διὰ φωνᾶς ἐπὶ τῶν λεξεων ἐνὸς σονέττου τοῦ Πετράρχου = Levomini il mio pensiero in parte ov'era quella ch'io cercò etc.

γελμάτων καὶ θεωριῶν εἰμπορῶ νὰ ἐπιτύχω τελείως καὶ ἀμέσως εἰς τὸν σκοπόν μου, ἐφ' ὅσον οἱ μουσικοί μας οἱ ὑπάρχοντες καὶ μέλλοντες νὰ ὑπάρξουν, δὲν αἰσθανθοῦν τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς ἔθνους ἔργου. Εἶμαι ὅμως πεπεισμένος ὅτι μία καλλιτεχνικὴ ἰδέα, θεωρητικῶς ἐκφερομένη, εἰμπορεῖ νὰ ἐπιδράσῃ τόσον εἰς τοὺς καλλιτέχνας, ὅσον ἀρκεῖ διὰ νὰ διαθέσῃ **συμπαθῶς** τὰς ψυχάς των πρὸς ἐκείνην.

Είνε άναμφισβήτητον ότι ή δημοτική μούσα, εἰς τὴν ποίησιν καθὼς καὶ εἰς τὴν μουσικήν, μᾶς παρουσιάζει διλόγληχον τὴν σύγχρονον ἐλληνικὴν ψυχήν. Ὅτι ἐγέννησεν αὐτὴ εἰς τὴν ποιητικὴν τέχνην μας μὲν ἔνα Σολωμόν, μὲν ἔνα Κρυστάλλην, Παλαμᾶν, Πορφύραν κλ., τὸ ἴδιον πρέπει νὰ κάμῃ καὶ εἰς τοὺς μουσουργούς μας. Ὅπως δὲ Σολωμὸς καὶ ἄλλοι ποῦ ἀνέφερα, ἡγάπησαν, ἐμελέτησαν, ἐπεριποῆθησαν αὐτήν, οὕτω καὶ οἱ μουσουργοί μας πρέπει νὰ τὴν ἀγαπήσουν, νὰ τὴν ἐνωτισθοῦν, νὰ ἐμβαθύνουν εἰς αὐτήν, νὰ τὴν ἐμφωλεύσουν

εις την ψυχήν των, νά την κάμουν κτῆμα των.
Ἄμα τούτο γίνη, ἂς μὴ φοβηθμοῦν οὗτοι
ὅτι θὰ εἶνε μόνον ἵκανοί νὰ ψάλλουν τοὺς
ἔρωτας τοῦ τσοπάνη καὶ τῆς βοσκοπούλας,
ἀλλ' εἰμπορεῖ νὰ ἴηνε ἀπεριόδιστον τὸ πεδίον
τῆς δημιουργίας των. Εἰμπορεῖ νὰ γράψουν
συμφωνίας *a quattro tempi, suites* δι' ὁρ-
χήστρων. Εἰμπορεῖ νὰ κατασταλάξουν εἰς τὴν
έχηντην των, δῆλην τὴν πνευματικότητα καὶ
δῆλην τὴν παγκόσμιον τελευταίαν πρόοδον, ὑπὸ^{τεχνικήν, αἰσθητικήν, ψυχολογικήν} ἔποψιν. Νά

έφαρμόσουν εἰς αὐτήν ὅλας τὰς τεχνοτροπίας, ἀναλόγως τῆς ιδιοσυγκρασίας των, νὰ είνε τῆς πραγματικῆς σχολῆς ἢ ιδανιστάι. Σοπεγχαουρισταί, ἐφ' ὃσον νομίζουν ὅτι ἡ μουσικὴ εἶνε κανὴ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν γῆγενος τόνον καὶ ὡς ἀποκαλύπτει τῶν πέροιν αἰώνων, νὰ μᾶς μεταφέρῃ εἰς ὅρίζοντα ἀπολύτου χαρᾶς, ἀνευ ὁδύνης. Νιτσενισταί, ἐφ' ὃσον νομίζουν ὅτι πρέπει αὐτῇ νὰ μᾶς συνέρεση μὲ τὴν φύσιν καὶ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ τὴν

αισυνανθωμεν. Τέλος ή τέχνη των εἰμπορεῖ νὰ
ίνε παγκοσμίου ἐπιβολῆς καὶ νὰ ἀνήκῃ πέ-
αν τῆς ἐποχῆς των.

'Αλλ' δι τι καὶ ἀν εἶνε, θὰ εἶνε πρωτίστως
αὶ ἀπαραιτήτως ἐθνικὴ καὶ ἀνθρωπίνη,
καὶ ὅλας δὲ τὰς θεωρίας, δι τι ἡ τέχνη εἶνε
ἀποκάλυψις τοῦ τελείου, τοῦ θείου, δὲν εἶνε
ομῆω, παρὰ μόνον μία ἔκφρασις νοσταλγίας
ὅς τὸ πέραν ἡμῶν, μία τάσις ἑοεύνης

τῶν πηγῶν αὐτῶν τοῦ τελείου ή τοῦ θείου, τοῦ διποίου εἰμπορεῖ νὰ ἔχῃ μίαν ἀδριστὸν διαι- σθησιν, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, κατ' ἔξοχὴν δ καλλιτέχνης, συναύσθησιν τὴν διποίαν ἔξωτε- ρικεύει διὰ τῆς τέχνης του, πάντοτε δύως συνδεόμενος μὲ τὸ περιβάλλον του καὶ μὲ τὰς δίνας τῆς φυλῆς του.

Ἡ δημοτικὴ ποίησις καὶ ἡ δημοτικὴ μουσικὴ, εἶνε δὲ τι ἀγνότερον, ὥραιότερον, πρωταπτώτερον καὶ ἀληθέστερον ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὴν τέχνην ἡ νεωτέρα Ἑλλάς. Εἰς αὐτὴν ἀντανακλᾶται ὅλη ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ ἄν, ὅπως εὐδεινήσαν ἀρκετοὶ ποιηταί, οἱ διοῖοι ἡγάπησαν καὶ ἐκαλλιέργησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν δημοτικὴν ποίησιν, εὐδεινή καὶ ἔνας Grieg διὰ τὴν δημοτικὴν μουσικήν, ἡ Ἑλλάς, μόνον δὲ αὐτοῦ, θὰ συνεκλόνιξε τὰς πέντε ἡπείρους.

Ο μελωδικὸς καὶ οὐθμικὸς πλοῦτος τῶν Ἑλληνικῶν δημοτικῶν μελωδιῶν εἶνε τοιοῦτος, ὥστε νὰ ωχριάσῃ πρὸ αὐτοῦ ἡ δημοτικὴ μούσα τῶν ἄλλων ἔθνῶν.

Ο L. A. Bourgault - Ducoudray, γράφει περὶ Ἑλλάδος καὶ περὶ Ἀνατολῆς ἐν γένει: *elles sont une mine musicale inépuisable.*

Δυστυχῶς ὅμως εἰς τὴν συλλογήν του «*Melodies populaires de Grèce et d'Orient*» αἱ γνήσιαι ἑλληνικαὶ μελωδίαι εἴνε πολὺ ὀλίγαι, ἐνῷ ὑπερτεροῦν κατὰ τὸν ἀριθμὸν αἱ **σμυρναῖαι**, αἱ δὲται καίτοι μετέχουν κάπως τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος, εἴνε πιθανώτερον τοιούτικης καὶ ἐν γένει ἀνατολικῆς προελεύσεως.

Οποῖον ἔργον ἐθνικώτατον, γονιμώτατον
θὰ ἔκαμψεν ὁ φιλόλογος (*), φιλόσοφος, ἴστο-
ρικὸς ἐκεῖνος μουσουργός, ὁ δποῖος θὰ ἐπι-
χειροῦσε μίαν περιοδείαν εἰς τὴν Ἑλλάδα,
ἀνιχνεύων μέχρι τοῦ τελευταίου χωριοῦ, διὰ
νὰ συλλέξῃ ὅλας τὰς γνησιωτέρας καὶ ὀραιο-
τέρας Ἕλληνικάς μελωδίας, αἱ δποῖαι ήμέραν
μὲ τὴν ήμέραν ἔκλείποντις ἢ χάνοντις διὰ τῆς
ὅλοὲν ἀναπτυσσομένης συγκοινωνίας, μεταξὺ^{τοῦ} εὐρωπαϊκῶς πολιτισμένου κόσμου ἐ-

(*) Ὁ δοποῖος πρὸ παντὸς νὰ μὴ ἦτο σχολαστικὸς δάσκαλος, διότι τότε ἀκαρδοποιοῦται ὁ ἄγων του.

Μερικοὶ ἐκ τῶν δασκάλων εἰς τὴν μουσικὴν συνέλεξαν δημοτικὰς ἑλληνικὰς μελωδίας, μόνον πα-
μόνον διὰ νὰ καλλιεργήσουν αὐτὰς τὴν
ἀρχαὶ αὐτὸν μουσικήν! Τὸ ἔργον των εἶναι ἐσφαλ-
μένον, ὅπως θέλω νὰ ἀποδείξω μὲ τὴν μελέτην
μου αὐτῆν. Ἀλλως τε καὶ μὴ ήτο ἐσφαλμένο-
τὰ τοιούτου εἴδους ἔργα εἶνε ἔργα τῶν καλλιτε-
ακῶν καὶ τῶν δασκάλων.

τῶν ἀγγῶν καὶ παρθένων μερῶν, ὅπου αὗται θάλλουν, τὸ πρωτόγονον ἄρωμά των. Καὶ περιοδεύων καὶ συλλέγων τὰς μελωδίας αὐτάς, ὃ μουσουργὸς αὐτός, πόσον θὰ ὀφελοῦσε τὸν ἑαυτόν του καὶ πόσον τὴν τέχνην τοῦ ἔμνους του, ἢν ἐμελετοῦσε συγχρόνως τὴν φύσιν καὶ τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον, ἀπὸ τοῦ δποίου ἀνέθαλλαν, τὴν ψυχήν, τὰ ἥθη, τὴν ἴστορικὴν ἔξελιξιν τοῦ λαοῦ ποῦ τὰς δημιουργεῖ, ἢν ἐφιλοπονοῦσε δηλαδὴ μίαν φιλοσοφικὴν μελέτην τῆς τέχνης του, καὶ ὑστερα εἰς ἔνα τόμον νὰ παρουσίασεν ὅλας αὐτὰς τὰς μελωδίας, εἰς τὸν δποῖον τόμον νὰ κατέθετεν ὁ, τι **ἡσθάνθη** καὶ **ἔχουτε** δὲ αὐτάς, μελετῶν καὶ ἀναλύων.

Θά είχον τότε οι μουσουργοί μας ἔτοιμον τὸ ἔδαφος διὰ νὰ καλλιεργήσουν τὸ ἐθνικὸν ἰδεῶδες των, καὶ τὸ ἔδαφος αὐτὸν θὰ ἦτο γόνιμον εἰς ἐμπνεύσεις νέας καὶ πρωτοτύπους δι' αὐτούς, καὶ ἡ ἐλληνικὴ ψυχὴ των, εἰλικρινῆς καὶ ἀβίαστος. Θὰ ἐδημιουργοῦσεν.

Αἱ μελωδίαι τοῦ Grieg διέτρεξαν καὶ διατρέχουν τὴν Εὐρώπην, γεννῶσαι νέας συγκινήσεις καὶ ἐντυπώσεις, αἱ δόποιαι Ἰσως ὁφελοῦνται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰ νοοβληγικά ἀσματα, ἀπὸ τὸν μελωδικὸν χαρακτῆρα τῶν δοποίων ἐδανείσθη πολλὰ ὁ Grieg, μελετήσας αὐτά. Ἐπλούτισε δὲ οὗτος τὴν τέχνην του μέσηα τὰ μέσα τῆς σημερινῆς πολυφωνίας καὶ τεγγυικῆς.

Τί θὰ ἐγίνοντο εἰς χεῖρας ἐνὸς "Ελληνο-
Grieg αἱ ἑλληνικαὶ δημοτικαὶ μελωδίαι;

Καὶ ἐδῶ εἶνε καιρὸς νῦν λεχθῆ, διτὶ ὑπάρχει
εἰς τὴν Ἑλλάδα μία δόλοκληρος ὁμάδας ἀνθρώ-
πων, οἱ δόποιοι, ἀπὸ πνεῦμα σχολαστικότητος
ὑψώνουν σημαίαν ἐπαναστάσεως κατὰ πάσην
ἀληθινοῦς προοδού εἰς τὸ ἔθνος των.

Είνε ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς δόπιούς, ἀνὴρ ἐλέγατο
ὅτι ἀποβλέποντες εἰς καλλιτέρας μουσικάς ἥμερος
οας διὰ τὴν Ἑλλάδα, θὰ ἐπεδυμούσατε τὴν
Ἑλληνικὴν μελωδίαν συνδυαζομένην μὲ τὸν
πλοῦτον τῆς πολυφωνίας καὶ ἀναπτυσσομένην
μὲ τὸν τεχνικὸν εἶρμὸν τῆς *fuga*, εἴνε τοῦ
ἴδιον ὃς νὰ τοὺς ἐλέγατε δτι ἐπίκειται εἰσβολή
βαρβάρων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Είνε οἱ Ίδιοι, οἱ
δόπιοι θεωροῦν ὃς πρόοδον τὴν διπιθοχώρησιν
οἱ δόπιοι, ἀνὴρ λέγωνται γλωσσολόγοι καὶ γλωσσο-
πλάσται, θεωροῦν ὃς δριον προοόδου εἰς τὸ μέλλον
τῆς γλώσσης, τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν γλῶσσαν
τοῦ Πλάτωνος, ἀνὴρ λέγωνται μουσικοί, ἀγωνιοῦν,
κοπιάζουν, ἀνασκάπτουν ἀρχαίας βιβλιοθήκης
θήκας μελετοῦν τὸν Ἀριστόξενον, Εὐκλείδη

'Αλέξανδρον τὸν Ἀλύπιον, διὰ νὰ εῦρουν τὸν μίτον τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, ἐμβαθύνουν εἰς τὴν δυτικήν έμνωδίαν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ διὰ νὰ δώσουν εἰς τὴν θρησκευτικὴν μουσικὴν τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔκτου μ. Χ. αἰῶνος. Οἱ ἴδιοι, τέλος, οἱ δποῖοι, ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῶν θρησκευτικῶν βυζαντινῶν τροπαρίων καὶ τῶν τραγουδιῶν τῶν **τσοπάνηδων** συνιθέονταν τὰ χορικὰ τῆς ἀρχαίας τραγωδίας (*), μὲ τὴν πεποίθησιν, δτι συνεχίζουν τὴν μουσικὴν τῶν ἀρχαίων.

"Ω, πόσον είνε μάταιος καὶ ἐπιβλαβῆς ὁ
ἄγων των. Κατ' ἐμέ, δὲν ύπάρχουν μεγαλείτε-
ροι ἔχθροι τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἀπ' αὐτούς.
"Αν δὲ δύοι οἱ Ἑλληνες ἥσαν ὡς ἔγω εἶμαι,
θὰ ἥσαν ἐναντίον των... ἀμείλικτοι.

Τὴν ἀδμονίαν τὴν θεωροῦν οἱ σχολαστικοὶ αὐτοὶ ὡς βάρβαρον δημιούργημα, ἔνον καὶ ἀπρόσιτον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν καὶ δὲν ἔννοοῦν ὅτι αὕτη δὲν είνε προϊὸν τοῦ ἐνός ή ή τοῦ ἄλλου ἔθνους, ἀλλ' εὑρίσκεται εἰς τὴν φύσιν, κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου.

Δέν είμπορει νὰ ὑπάρξῃ μελωδία οἰαδή-
ποτε ἡ ὅποια νὰ μὴ προϋποθέτῃ μίαν βάσιν
ἀδικονικήν. Ἀρμονία καὶ μελωδία συνδέονται

(*) Ο ἀπάυσιος δασκαλισμός, δ ὁ ποιὸς ἀκόμη ἔξαιρολουνθεῖ νῦ πνίγῃ τὴν Ἑλλάδα, καίτερο μετρια-
σθεῖς δὲ λίγον ἀπό τινος, καὶ τούτῳ χάρις εἰς τὴν ἔν-
τονον φωνὴν διαμαρτυρίας τῶν δὲ λίγων, ἀφ' οὐ εἰς
ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις του ἐπορουσίασε τοὺς ἀξίους ἀν-
τιπροσώπους του παρηγάγε καὶ τὸν δάσκαλον μου-
σικόν. Δὲν οὐπάρχει δὲ ἀστερέα τῆς σχολαστικό-
τητος ἐκδηλώσις τῆς τῶν δασκάλων μουσικῶν

Ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οὗτοι εἶναι ἀπόφοιτοι τῆς φιλολογίας, σύροντες μαζὶ τὸν ἔν δραχμῶν φροτίον γνώσεων ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ ἐπὶ τῆς παρασημαντικῆς τῶν ἀρχαίων, μὲ πλείστας λεπτομερείας καὶ ἐπειόδιοι του βίου τῶν ἀρχαίων μουσουργῶν καὶ διαφόρους κρίσεις τὰς ὅποιας ἔξερεφαν ἐπ’ αὐτῶν οἱ τότε ἄνθρωποι καὶ καλλιτέχναι. Αποστρήζουν ἀποσπάσματα συγγραμμάτων ἀρχαίων ἐπὶ τῆς μουσικῆς, καὶ τὰ χορικά τῆς τραγῳδίας, τῶν ὅποιων, ἐν ἀνάγκῃ, ἡξεύουσαν νὰ εὑροῦν τὴν ἀνατομίαν τῆς φράσεως, καὶ νὰ εἰποῦν τὴν ἐπιμολογίαν τῶν λέξεων. Μελετοῦν κατὰ προτίμησην τὸ βιβλίον τῶν «Πυθμανῶν στοιχείων» τοῦ Ἀριστοξένου καὶ τὴν «Εἰσαγωγὴν τῆς Ἀρμονικῆς», τοῦ Εὐκλείδου, ἀπὸ τῶν ὅποιών αὐτῆλον μετὰ πίστεως καὶ πεποιθήσεως τὸ μυστήριον τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, ἐνῷ πλέον εἶναι ἀπόδειγμένον ὅτι δὲν ὑπάρχει ματαιοτέος ἀγάντων ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιζητῇ κανεὶς νὰ εὕρῃ τὴν κλείδα τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, διὰ νὰ ἀποδῷσῃ μὲ ἀκρίβειαν τὸ μουσικὸν περιεχόμενον τῶν δλγῶν ὑμνικῶν ὥδων τοῦ μᾶς μένουν ἀπὸ τὴν ἀρχαίατη. Παρεδέχησαν τοῦτο ὅλοι ἐκ τῶν μεγαλειτέρων εὐδωπάτων μουσουργῶν, δσοι ἐμελέτησαν τὸ ζήτημα. Τὸ ὅτι δὲ ἔχομεν ἰδέαν τοῦ συστήματος τῶν κλιμάκων τῶν ἀρχαίων, δὲν ἐπεταῖστη γνωρίζειμεν καὶ τὴν μουσικήν των. Μερικοὶ δὲ ἔξι αὐτῶν, Ἰωσ. διότι κατὰ βάθος αἰσθάνονται, χωρὶς νὰ ἔχουν τὸ θάρσος νὰ τὸ

ῶς ἡ ψυχὴ μὲ τὸ σῶμα, καὶ ἡ μία ἔξαρταται ἀπὸ τὴν ἄλλην. Καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες, οἱ ὅποιοι ἔψαλλαν μόνον **μελωδικῶς**, τὴν ἀρμονίαν τὴν ὅποιαν δὲν εἰμύπόρεσαν νὰ ἔξωτερι-
κεύσουν, θὰ τὴν ἥσθιάνοντο εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς των.

Τὴν παρακμὴν τῶν ἐθνῶν, βέβαια, διαδέχεται ἡ ἀρχὴ ἀκμῆς καὶ ἡ ἀκμὴ ἄλλων, τὰ δόποια συνεχίζουν διτι ήμιτελές ἄφησαν τὰ προηγούμενα. Εἰς ἄλλα ἔθνη ἥτον ἐντεταλμένον νὰ αἰσθανθοῦν καὶ νὰ ἔξωτερικεύσουν τὸ μυστήριον τῆς πολυφωνίας εἰς τὴν μουσικήν, καὶ νὰ καλλιεργήσουν αὐτήν. Διατί νὰ μὴ τὰ μελετήσωμεν, νὰ μὴ τὰ ἀκολουθήσωμεν;

Ἐρωτῶμεν τώρα: Ἄν συνδυασθῇ ἡ ἐλληνικὴ μελωδία μὲ τὴν σημερινὴν ἀρμονίαν καὶ ἀναπτυχθῇ μὲ τὴν σημερινὴν πρόοδον τῆς τεχνικῆς, κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὸν χαρακτῆρά της;

‘Ωρισμένως, ὅγε.

Είνε άναντιρρήτως φανερόν ότι ή αρμονία συνδέεται άναποστάστως μὲ τὴν μελωδίαν καὶ ότι ἔξαρτᾶται, ὡς ἥδη εἴπα, ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην. Οὐ γαρασκό λοιπὸν τῆς ἐλληνικῆς με-

δύμοιο λογίσουν δύμας, ότι δύμανος είς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ εἰς τὴν Νέμεσιν, τὸν δόποιον διαβάζουν, τίποτε δὲν τοὺς λαλεῖ, προστρέχουν εἰς τὰ βυζαντινὰ τροπάρια ἢ εἰς τὰς συγχρόνους ἑλληνικάς μελῳδίας, δύποι εὑνύσκουν ἀντερθέτως τὴν ἥχῳ τῆς ἀρχαίας μελῳδίας, καὶ τοῦτο, ἐννοεῖται, διότι.... αἱ κλίμακες ἀπό τὰς δόποιας ἔκπτυγάζουν αἱ συγχρόνοι δημοτικαὶ μελῳδίαι, δομοίσαντο μὲν τὰς ἀρχαίας!

Καὶ ὅλους αὐτοὺς, τοὺς κόπους, καὶ δῆλην αὐτὴν τὴν μελέτην διατὸν τὴν κάμινον, νομίζετε; Διὰ νὰ μᾶς ἐπαναφέδιν εἰς τὴν ἀρχαὶ μουσικήν! Αὐτὸς εἶνε τὸ ὑπέροιταν ἰδεωθές των!

Μελοποιούν τη χοριά των τραγῳδιών, διατεινόμενοι διὰ ἀποδίδουν ἀκριβῶς τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας. Καὶ τὸ περιέργον εἶνε, ὅτι προστρέχουν καὶ εἰς τὴν πολυφωνίαν ἐνίστη, αὐτοὶ οἱ ἀντστρῷοι τηρηταὶ τῶν ἀρχαίων παραδόσεων, καὶ τοῦτο, πόδες μεγιστον ὄντειδος τῶν ἀρμονικῶν κανόνων καὶ τῶν τῆς ἀντιστέξεως, τοὺς δποίους ώρισμένως δὲν ἔμαθαν.

Αὐτά λοιπόν, πρέπει νά είνε τά ίδεώδη καὶ αἱ βλέψει τῆς συγχρόνου Ἐλλάδος εἰς τὴν μουσικήν;

Αὐτὸν τὸν προοιμιόν πρέπει νά έχουν αἱ θαυμάσαι δημιουται συγχρονοι μελῳδίαι μας, τὸ νά μᾶς ζητημεύσουν δηλαδή ως γέφυρα διά νά μᾶς μεταφέρουν εἰς τὴν ἀρχαίαν μουσικήν; – ἐναντίον παντὸς ψυχικοῦ νόμου, λογικῆς, ἀληθείας!

Δέν νομίζετε ότι πρόπεται νά ενταφιασθή δριστικώς και διά παντός ή ἀρχαία ἀντί μουσική - την δύοις, ὑποτιμένων, δὲν γνωρίζομεν, - καὶ ὅτι ή ἀλλήθινή, ρυσική διεύθυνσις την δύοις πρόπεται γά δώσωμεν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν δημοτικῶν ἢ λαφδιῶν, εἶνε ή ἐμπροσθόδρομική σύμφωνα μὲ τὸ σύγχρονον τενῦμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ μὲ τὸ παγκόσμιον, καὶ εἴτε τὴν θέσιν τῶν δασκάλων μουσικῶν πρόπεται νά την καταλάβουμε ἐπί τόπους οἱ Ἕλληνες. Οὐαὶ

λαδίας εἰμπορεῖ νὰ δρίσῃ ἀναγκαστικῶς τὴν
ἀνάλογον ἀρμονίαν. Ὅσον ἀφορᾷ διὰ τὴν
τεχνικὴν ἀνάπτυξιν, οἱ νόμοι τῆς ἀντιστῆσεως
— contrappunto — ἀποβλέπουν εἰς τὴν **κατα-**
σκευὴν διαφόρων μελωδικῶν κινήσεων αἱ ὁ-
ποῖαι νὰ εἴνεις δυνατὸν νὰ **ἐκτελοῦνται** εἴτε
διὰ τῶν φωνῶν, εἴτε διὰ τῶν ὁργάνων, καὶ τῶν
ὅποιων ἡ σύγχρονος ἐκτέλεσις νὰ ἀποτελῇ
μίαν ἀρμονικὴν διλότητα ἵκανοποιοῦσαν τὴν
αἰσθητικὴν καὶ τοὺς νόμους τῆς ἀρμονίας

’Απὸ τὴν ἀντίστιξιν ἔξαρταῖς ἡ πληνησίς
ὅλων τῶν μερῶν τῆς ἀρμονίας, ἡ δοπία φέ-
ρει τὴν ποικιλίαν εἰς τὸ μουσικὸν δρᾶμα - *fuga* -
εἰς τὸ δοπίον πολλὰ πρόσωπα δρῶσι. Ἡ ἀν-
τίστιξις εἶνε προϊὸν ὀλωσιδίου *τεχνικόν*, λο-
γικώτατον καὶ ἀπαραίτητον εἰς τὴν πολυφω-
νίαν, οὐδόλως δὲ προσκρούει εἰς τὴν αἰσθητι-
κὴν τὴν δοπίαν εἰμπορεῖ νά τὴν ὁ ἐνας ή δ
ἄλλος λαός.

Ἡ *fuga* δέ, ἡ δποία διδεῖ τὴν ακείδα τῆς συνθέσεως εἰς τὸν μουσουργόν, εἶνε ἐν τεχνι- κὸν οἰκοδόμημα τοῦ δποίου ὁ δργανισμὸς γί- νεται καθ' ὀρισμένους κανόνας, συμμετρίας, ποικιλίας, ἀναλογίας, κανόνας οἱ δποίοι εύκο- λύνουν τὸν συνθέτην εἰς τὴν *ἐλευθέραν σύν- θεσιν*, εἰς τὴν δποίαν οὗτος ἀκολουθεῖ τὸ αἴ- σθημά του.

Καὶ ἐπειδὴ διὰ τῆς *fuga*, εἰσέρχεται δὲ μου-
σικὸς εἰς τὸν ὁρίζοντα τοῦ ιδεώδους, καθότι.

ἄν δὲ δραγανισμός αὐτῆς τοῦ είνει **ἀναλλοιώτως** ἐπιβεβλημένος, εἰς τὸ ύφος δύμας καὶ εἰς τὴν εὑρεσιν τῶν μελωδιῶν κινήσεων — *sprinti* — δημιουργεῖ σύμφωνα μὲ τὴν αἰσθητικήν του καὶ ἀντᾶληψίν του, δι’ αὐτὸν δὲ Ἑλλην μουσουργὸς εἰμπορεῖ νὰ καταθέσῃ εἰς αὐτήν δι’, τι ἔχει χαρακτηριστικά τερον ἡ ἑλληνικὴ μελωδία καὶ ἡ ἑλληνικὴ ψυχή, καὶ νὰ τρυποποιήσῃ ἀκόμη, έαν εἴνει ἀνάγκη καὶ τὸν καθιερωμένον δραγανισμόν της, ἀκολουθῶν τὰς αὐθιοργήτους κινήσεις τῆς ψυχῆς του, χωρὶς δύμας, ἐννοεῖται, νὰ παραβλάπτῃ τοὺς θεμελιώδεις νόμους τῆς *fuga*, τὴν ἀναλογίαν, συμμετοίαν, ποικιλίαν.

“Ας μελετήσωμεν τώρα δύλιγον τὸν χαρακτῆρα τῶν κλιμάκων τῶν δημοτικῶν μελωδιῶν διὰ νὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον εἰμπορεῖ νὰ εἴνει δυσχερής ή ἐφαρμογὴ τῆς ἀρμονίας εἰς αὐτάς, καὶ κατὰ πόσον αὖται συναντῶνται μὲ τὰς τῆς εὑρωπαῖκῆς μουσικῆς.

Βοηθούμενος ἀπὸ τὸν L. A. Bourgault-Ducoudray — ὁ οποῖος βοηθεῖται ἀπὸ τὸν M. Gevaert — θὰ ἐπιχειρήσω νὰ δώσω συνοπτικῶς μίαν ίδέαν τῶν διατονικῶν κλιμάκων

ἥτις ἀρχαίας μουσικῆς, αἱ δοποῖαι δομοιάζουν μὲ
κείνας ἐπὶ τῶν δοποίων βασίζονται αἱ δημο-
τικαὶ μελῳδίαι.

Πρὸν ἦ κάμω τοῦτο, δῆμος, σπεύδω νὰ εἰπῶ,
ὅτι, ἐπειδὴ συναντῶνται αἱ κλίμακες τῶν δη-
μοτικῶν μελῳδιῶν μὲ τὰς τῶν ἀρχαίων, δὲν
έπειτα δίτι ἡ σύγχρονος ἐλληνικὴ μελῳδία
μᾶς δίδει τὴν ίδεαν τῆς ἀρχαίας.

Αἱ κλίμακες εἰς τὴν μουσικήν, εἶνε ὅτι ἡ χωραματοπινακὶς εἰς τὴν ζωγραφικήν. Φαντα-

συνήτε λοιπόν, ἀπὸ τὴν ζωγραφικὴν τῶν ἀρχαίων, νὰ ἐγνωρίζαμεν μόνον τὸν πίνακα τῶν χρωμάτων τῆς, τὸν δοποῖον πίνακα νὰ μεταχειριζόμεθα καὶ ἡμεῖς. Δὲν ἔπειται διτὶ θὰ ἐγνωρίζαμεν καὶ τὴν ψυχὴν τῆς τέχνης των καὶ τὴν ἔμπνευσίν των.

Τοιουτορόπως, ἀπὸ τὴν μουσικὴν τῶν ἀρχαίων δὲν ἔχομεν παρὰ τὸν πίνακα τῶν χρωμάτων της, τὸν δῆποιον ἀντιπροσωπεύονταν αἱ κλίμακες. Τὸν πίνακα αὐτὸν τὸν εὑρίσκομεν καὶ εἰς τὰς δημοτικὰς μελαδίας, τὸς συγχρόνους, ὅχι βέβαιας διότι ἐκ παραδόσεως τῶν παλαιῶν τὸν διεφύλαξεν ὁ λαός τῶν βουνῶν καὶ τῶν χωρῶν. Θὰ ἦτο μαρτυρίαν νὰ τὸ σκεψιθῶμεν.

Είπετε μου τώρα; — Δεν θά ήτο ἐπίσης μωρόγοταν νὰ σκεφθῶμεν, τούτων δεδομένων, διθά μᾶς ήτο δυνατόν νὰ εῦρωμεν εἰς τὰ δημοτικὰ ἔγγυα τὸν ληγὴν τῆς ἀρχαίας ιουδαικῆς

Διὰ τελευταίαν φοράν ἐπαναλαμβάνω, διτην
τὴν μουσικὴν τέχνην τῶν ἀρχαίων δὲν τίνει
γνωρίζομεν. Ὁ «Υμνος εἰς τὸν Ἀπόλλωνα»
καὶ ὁ «Υμνος εἰς τὴν Νέμεσιν» θά εἶνε αἱ αἰώ-
νιοι Σφίγγες πρὸ τῆς περιεργείας καὶ τῆς φι-
λομαθείας τῶν ἀνθρώπων, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ
ἔχωμεν καταράν καὶ ἀκριβῆ ίδέαν τοῦ τονι-
σμοῦ εἰς τὴν προσωδείαν καὶ τῆς διαρκείας
εἰς τὰς μακρὰς καὶ βραχείας συλλαβάς, ἐφ' ὅσον
δηλαδὴ δὲν θὰ ᔁχωμεν ίδέαν τοῦ ὀρισμένου
ρυθμοῦ ὁ διποίος δίδει τὴν μορφὴν εἰς τὴν
μουσικὴν ίδέαν, ἀνευ τοῦ διποίου αὕτη είναι
μουσικὸν παραλήσημα.

Ἐκ τῆς ὁμοιότητος ὅμως τῶν ἀρχαίων κλι-
μάκων μὲ τὰς σημερινάς ἐπὶ τῶν διποίων
βασῖζονται αἱ Ἑλληνικαὶ δημοτικαὶ μελωδίαι
ἀποδεικνύεται, ἂν ὅχι ἄλλο, ὅτι εἰς τὴν σύλ-
ληψιν τῶν **μουσικῶν διαστήμάτων** συναν-
τῶνται οἱ σημερινοὶ Ἑλληνες μὲ τοὺς πα-
λαιούς. Τὰ διάφορα δὲ διαστήματα τὰ διποῖα
περιέχει ἡ μουσικὴ τῶν διαφόρων λαῶν, δὲν
διερμηνεύουν ἄλλο παρὰ τὸ ποιὸν διαφόρων
ψυχικῶν κινήσεων, χαρακτηριστικῶν ἐνίοτε

τῶν λαῶν αὐτῶν, κινήσεων, τὰς ὁποίας οὗτοι ἔξωτεροικεύοντες μουσικῶς διὰ διαφόρων διαστημάτων, ὅπως ξωγραφικῶς θὰ τὰς ἔξω-

τερίκευναν διὰ διαφόρων γραμμῶν.

Καὶ τώρα ὡς ἔλθωμεν εἰς τὸ σύστημα τῶν διατονικῶν κλιμάκων τῆς ἀρχαίας μουσικῆς.

"Επειταὶ τὸ τέλος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠΕΛΕΤ

ΜΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

Τὴν κάτωθι διαδήκην ἀντέγραψεν ἄλλοτε ἐκ τῆς Τὸν Σακάνθῳ Βιβλιοθήκης δ. κ. Μαλακάσης, ὅστις μᾶς τὴν παρέδωσε πρὸς δημοσίευσιν.

Τὸ ἔγγραφον, ὑπὸ πᾶσαν ἔποιν ἐνδιαφέρον, δημοσιεύομεν εὐχαριστῶς τηροῦντες ἀμετάβλητον τὴν ὁρογράφιαν καὶ τὴν στίξιν τοῦ πρωτοτύπου.

Ἡ θαυμασία καὶ ἀπαράμιλλος περιγραφὴ τοῦ ἐν τῷ Κάστρῳ ἀρχοντικοῦ μετά τοῦ κεκρυμμένου θησαυροῦ του, ἄγνωστον ἐάν ἔχοντι μοποῖη ποτὲ εἰς τὸ νὰ φέρῃ εἰς φῶς τὸ ἀσημοχρύσαρφο τῶν 15 χιλιάδων τσεκινῶν.

Ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν, ἡ διαδήκη τοῦ κληρικοῦ Ἀλεξάνδρου δὲ Ρόση οὐδέποτε ἐδημοσιεύθη.

1792. Μαΐου 15

Γράφω τὸ παρόν διὰ νὰ ἥθελεν ἔξεκονηριστῇ εἰς κάθε καιρόν ὅτινος μέλει νὰ λάβῃ ἐτοῦτο τὸ καλό μέ τὸ νὰ παρθῇ ὁ τόπος ἀπό χριστιανόν καὶ ἐτότες ὅποιος θελήσει μὲ μεγαλότατη τέχνη νὰ πάῃ νὰ νικιάσῃ τὸ παρόν σπῆτι καὶ περιβόλι παγένοντας εἰς τὸν τόπον.

Ομως ἀκούσατε κληρονόμοι διὰ ἐνθύμησι.

Κουβεντιάζοντάς με ἐνας δονομαζόμενος Janaci Πτορόκης στὴ Ζάκυνθο, εῆ σκουντράδα τοῦ Ἀγίου Νικολάου, κοντά σὸ καμπαναρίο τοῦ αὐτοῦ ναοῦ, μοῦ εἶπε πῶς ἔλαβε μία παρακολή ἀπό μία γυναῖκα Δάνδολον, ἡ ὁποία φαμελιά ἐκατοίκησε σὸ Μορία, εῆ χόρα τῆς Μονοβασίας, στὸ Κάστρο, ὁ ὁποῖος Πίτορος, παρακαλεστός ἀπό τὴν αὐτὴν φαμελιάν ἐπῆγε εἰς τὴν αὐτὴν χόρα ἀπόστα καὶ ἐμβαίνοντας ἀπὸ τὴν στερίαν εἰς τὸ Κάστρο ποῦ εἶνε ἡ πόρτα πέρ Τοεμοντάνα παγένοντας τὴν φούγα πέρ Πονέντε εἰς κάμποσο διάστημα, βρίσκεις ἐνα παλάτι μεγάλο, μὲ ἐνα περιβόλι γεναμένο

α σκάλες καὶ καθε σκάλα ἔχει καὶ τὴ λίμνα του.

Τὸ σπῆτι ἔχει ἐνα πόρτεγο, ἥγουν σάλα, μὲ πέντε κάμερες κάθε μερία καὶ τὸ ἀπάνω ἀπαρταμέντο ἔχῃ δέκα κάμερες.

Ἀπέξω ἀπό τὸ πορτόνι βλέπεις μία ἄρμα μὲ δύο κρίνους καὶ ἀπὸ κάτου, ριγάδα, ἥγουν, ἀδάμα δλες πόρτες καὶ παρεθύρια εἶνε μὲ κολῶνες μάρμαρένιες ἀνωφύλλια καὶ κατωφύλλια μονοκόμματα.

Μέπενοντας εἰς τὸ αὐτὸ παλάτι βρίσκεις μία βρύση μὲ μία χοντρὴ κάνουντα ποῦ τρέχει νερό καὶ εἰς τὴν γῆς ἔχει μία οὔρνα εἰς τὸν πάτον τρούπια ποὺ περνάει μὲ κανάλια τὸ νερό σὸ περιβόλι, ἔκει βλέπεις χάμου εἰς τὴν γῆς, ἥγουν στὸ σαλίτσο, ἐνα μάρμαρο τοῦ μάκρου ὃς μία καὶ μισή δρία καὶ τοῦ χόντρου δάχτυλα τέσσαρα.

Τὸ αὐτὸ μάρμαρο ἔχει δύο κουλούρια προύντσινα διὰ νὰ σέρνεται, μά πέρνοντας τὸ αὐτὸ κάστρο οἱ Τούρκοι, ἔτσι οἱ νοικοκυραῖοι τοῦ σπῆτιοῦ τὰ ἐτσάκησαν τὰ αὐτά κουλούρια διὰ νὰ μὴ γνωριστῇ κέκλισαν τὲς τρούπες καὶ τὸν γῦρο τοῦ αὐτοῦ μάρμαρου μὲ σταχτὶ ἀσβέστη καὶ πορτσολίνα μὲ τά χέρια τους καὶ φαίνονται οἱ δαχτυλίες.

Τὸ αὐτὸ μάρμαρο ἔχει μία τέχνη, δσον εἶνε δὲν ἀσηκόνεται, μόνον σκοντηόδανστο μὲ ἀργάνια τρέχει τὸ μάρμαρον ἐμπρός, ἔτσι γεναμένο ἀπόστα, καὶ ἀνοιγε μὲ εύκολία τόμου εἶχε τὰ δύο ἀνέλα που ἔβγαλαν.

"Ομως ἀνοίγοντάς το βλέπεις δελόνγυον ἔνα χάος ὃπου τὸ εἶχαν διὰ κρυψῶνα καὶ ἐκεῖνο εἰς καιρὸν τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ αὐτοῦ Κάστρου οἱ αὐτοῦ Δανδολέοι οἱ νοικοκυραῖοι τοῦ αὐτοῦ σπῆτιοῦ ἔβαλαν δλον τους τὸ ἀσημοχρύσαρφο μέσα, καὶ ἐτράβηξαν τὸ μάρμαρο καὶ ἐτσάκισαν τὰ κουλούρια καὶ τὸ ἔφραξαν μὲ τὰ δάχτυλά τους, ὡς ἄνωθεν εἴπαμεν.

Μοῦ εἶπαν ὅπως δλο αὐτὸ τὸ ἀση-

μοχρύσαρφο νὰ εἶνε ἐως 15 χιλιάδες τσεκίνια.

Τοῦτο εἶνε εἰς τὸ Κάστρο τῆς Μονοβασίας.

Καὶ ἡ αὐτὴ ἀνοτασίον ἃς εἶνε κρυψὴ καὶ ὃς μὴ κουβεντιαστῇ, μόνον ἃς τὸ ξέβρον οἱ κληρονόμοι διάδοχοι μας, ἀν τοὺς μέλει μὰ μὲ μεγάλη φρονιμάδα καὶ τέχνη διὰ νὰ μήν τοὺς προξενεῖει καμμίαν ζημίαν, καὶ κάνοντας τέλος, ἀπεθυμόντας σας πᾶσαν εύτυχίαν, ἀμήν.

Κανονικὸς ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ δὲ ΡΟΣΗΣ
εγραφα τὸ παρόν.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ

"Οταν ὑπὸ τὸν βουρκωμένον οὐρανόν, ὑπὸ τὸ δῆγος τὸ ὁποῖον ἐσκόρπιζεν ἡ ὑγρὰ φυινοπωρινὴ ἐσπέρα, ἐποδύθε διὰ μέσου τῶν σκυδρωπῶν φυλλωμάτων τῆς δενδροστοιχίας τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας ἡ λευκὴ πομπὴ τῶν ἐξ φερέτρων — καὶ ἡ συμπυκνωθεῖσα εἰς τὴν καρδίαν λύπη ἔζητε διέξιδον διὰ τῶν ὄφθαλμῶν, — προσεπάθουν νὰ εῦρω τὴν αἰτίαν ἡ ὁποία ὠδήγηει τοὺς ἀδικοσκοτωμένους ἐκείνους, ἐνῷ κατέπιπτε θλιβερὸν τὸ λυκόφως, εἰς τὸν χαίνοντας τάφους των.

Διελογιζόμην ποῖαι ἀρχαί, δρθαὶ καὶ ἀνατάς, ἔχουσαι δικαιολογημένην τὴν ὑπόστασίν των καὶ αἱ δύο, ὅταν εἶναι μόναι, δτε συνητήθησαν καὶ συνεκρούσθησαν ὥμησαν μανιώδεις. Ἐλλήνας καὶ Ἐλλήνων, ἥγειραν τοὺς λίθους ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μετὰ φονικῆς ὁρμῆς, ἔκαμαν νὰ ἐκπυρσοκροτήσουν μόνα των τὰ δπλα, καὶ ἐγέμισαν τοὺς τοίχους ἀπὸ δπάς καὶ ἐγέμισαν στήθη καὶ χεῖρας καὶ πόδας ἀπὸ σφαίρας, καὶ ἔβαψαν τὴν δόδον Κοραῆ μὲ τὸ κατακόκινον ἔκεινο δεῖνθρον τοῦ αἵματος, τὸ δποῖον εἰς δημαρχικὸς ὑπάλληλος προσεπάθει ἐπαύριον, πρωὶ πρωὶ τὴν ν' ἀποκρύψῃ ἀπὸ τὰ ἐπώδυνα βλέμματα τῶν συρρεόντων, μὲ τὸ χῶμα, ὃς νὰ τὸ ἐνεταφίαζε καὶ αὐτό.

"Υπάρχουν ἀρχαί, ὅπως καὶ πράγματα, χρή-

σιμα καὶ ἔαυτά, ὃς εἶνε τὸ πῦρ καὶ ἡ πυρτίς ἀλλ' ἡ συνάντησίς των ἐπιφέρει τὴν ἔκρηξιν.

Μία ἐκ τῶν ἀρχῶν τούτων εἶνε ἡ πρὸς τὰ πρόσω δρμή, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ παρελθόντος, ἡ πρόδοδος ἡ ἀδιαλείπτως ἀνοίγουσα νέους δρμίζοντας εἰς τὸν κόσμον τοῦ Ἀληθοῦς καὶ τοῦ Ωραίου καὶ τοῦ Ἀγαθοῦ, ἡ ενδύνουσα τὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς, ἡ διαρκῶς εὐρίσκουσα ἀκτίνας Χ διὰ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος, καὶ ἀκεσώδυνα ἀντιστρψίας ἢ φιλανθρωπίας.

Ἡ ἀλλή εἶνε δ πρὸς τὴν ιερὰν παρακαταθήκην τῶν προγόνων σεβασμός, ἡ εὐλαβής, ἡ ἀνέπαφος διατήρησις τοῦ πατροπαραδότου.

Ἡ πρώτη, ἡτίς θέλουσα παντοῦ φῶς θέλει καὶ εἰς τὰς ψυχάς, φαντάζεται δτι ἔχει καθηκον ν' ἀπομαργύνῃ πᾶν δτι, κατὰ τὴν ἰδέαν της, θαυμώνει τὸ φῶς, καὶ λέγει:

"—Ἡ ιερότης τοῦ Εὐαγγελίου συνίσταται εἰς τὸ θείον περιεχόμενόν του, τὸ δποῖον προϊληθεν ἐξ αὐτῆς τῆς θείας ψυχῆς τοῦ Χριστοῦ ἀλλ' εἶνε ἀρά γε ιερὰ καὶ ἡ γλωσσά του; δὲν εἶνε τι δευτερεύον, ἀπλῆ σύμπτωσις τῶν χρόνων; Καὶ πρὸ πέντε αἰώνων ἦτορε πᾶν δτι, κατὰ τὴν ἰδέαν της, θαυμώνει τὸ φῶς, καὶ λέγει:

η αυτή; "Επειτα ἐκεῖνος ὅστις ἀνήγαγε εἰς τοι- αύτην μεγαλοφυῖ, ἀνυπέρβλητον τελειότητα τὴν παραβολὴν καὶ ἐκάλεσεν ὅλα τὰ αἰσθητὰ ἀντι- κείμενα διὰ νὰ καταστῆσῃ ὀφθαλμοφανῆ τὴν θείαν ἀλήθειαν, τὸ ὄντως, τὸ ἄλας, τὸν κόκ- κον τοῦ σινάπεως, τὴν ζύμην, τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου, τὰ ἔμιμα τοῦ γάμου, ἐκεῖνος ὅστις διὰ νὰ γείνῃ καταληπτὸς ὁ θεῖος λόγος τοῦ ὄντος τοὺς ἀλιεῖς περὶ δικτύων, εἰς τοὺς γεωρ- γοὺς περὶ σπόρου, εἰς τοὺς ἀμπελουργοὺς περὶ κλημάτων, εἰς τοὺς ποιμένας περὶ ποιμνίων, ἀντὶ ἔμελλε νὰ ὄμιλησῃ πρὸς τὸν σημερινὸν λαὸν δὲν θὰ μετεγειρῖτο τὴν γλῶσσάν του; 'Εκεῖνος θέλει νὰ πέσῃ ὁ σπόρος του εἰς γῆν γόνιμον καὶ διμιεῖ περὶ ἀποτνηγουσῶν ἀκανθῶν· ἀλλ' ἡ μεγαλειτέρα ἀκανθα εἶνε ἡ ἄγνοια. Εἰς τὸν Γαλ- λογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870, μετὰ τὰς φοβερὰς μάχας αὕτινες ἥσαν ἀληθῆ ἀνθρώπινα μακελλεῖα οἱ καθημαγμένοι, ἡρωτηριασμένοι θρυμματισμένοι γερμανοὶ στρατιῶται, — ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ τῶν διηρχετο τὰς τάξεις τῶν ἐπι- θανατίων κλινῶν των διὰ νὰ εἴπῃ ἔνα λόγον παρα- μνθίας καὶ νὰ κρεμάσῃ τὸ παράσημον τῆς ἀν- δρείας εἰς τὰ τρυπημένα στήθη — ἔξεπεν τοὺς εἰς τὰ χεῖλα των ὁγῆτα τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ρητὰ ἄγια καὶ παραμυθητικὰ διμιοῦντα δὲ ἐγκαρ- τέρησιν, ὑποσχόμενα μίαν ἀλλην ὑπαρξιν, φέ- φοντα ἥδη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ γλυκοχά- φαγμα μιᾶς ἀλλῆς ζωῆς καὶ ἔκλειον ἥσυχα τοὺς γῆνοντας ὀφθαλμούς των ἐν τῇ γλυκείᾳ εἰρήνη τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ. Εἰς τὸν ἰδιαίτερον μας πόλεμον ποῖος πληγωμένος ἐκράτει εἰς τὴν δδυνηρὰν κλίνην τοῦ χειρουργείου τὸ Ιερόν Εὐαγγέλιον, ποῖος παλαίων μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου ἐψέλλεις θείους λόγους; Φωτίζουν τὰ θεῖα δήματα, καὶ αὐτοὶ εἴχον σκότος θερμαί- νουν, καὶ αὐτοὶ εἴχον δῆγος προπέμπουν τὸν θνήσκοντα μέχρι τοῦ τελευταίου ἀκρου τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ζωῆς, καὶ αὐτοὶ ἀπήρχοντο ἐκ τοῦ κό- σμου μόνοι! . . . ."

"Η ἀλλη λέγει:

— "Υπάρχουν πράγματα διὰ τὰ ὄποια καὶ αὐτὸς τὸ ἀπλωμα τῆς χειρός, καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἐσωτερικὴ ὠθησίς ἡ ὄποια θὰ γεννήσῃ τὸ ἀπλωμα τῆς χειρός, εἶνε βεβήλωσις. Καὶ τὸ πρῶτον πρῶτον ἀπ' αὐτὰ εἶνε τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐδῶ οὖσία καὶ μορφὴ δὲν χωρίζονται. Εἰς αὐτὸν τὸν τύπον ἐχύθη ἡ θεία διδασκαλία. Καὶ τὸ περίβλημα ἔχει προσλάβῃ τὴν ἵερότητα τοῦ περιεχομένου. Εἶνε ἡνωμένα, δύως παρή- χθησαν, καὶ ἀχώριστα. "Επειτα, διὰ τόσους καὶ τόσους αἰώνας ἥρκεσαν, καὶ τώρα δι' ἡμᾶς ἔξαφνα

εὑρέθησαν ἀνεπαρκῆ; Τὰς λέξεις αὐτὰς ἐπεκα- λοῦντο εἰς τὴν θείαν ἔκστασίν των οἱ μάρτυ- πες εἴτε εἰς τροχοὺς δενόμενοι, εἴτε εἰς τὰς φλόγας διπτόμενοι, εἴτε εἰς τὰς ἐσχάρας ἔξα- πλωνόμενοι, εἴτε εἰς βράζουσαν πίσσαν βυθι- ζόμενοι, εἴτε διὰ μαχαιρῶν κατακερματιζόμε- νοι, εἴτε μὲ σίδηρα σπαραττόμενοι, εἴτε εἰς δένδρα καρφωνόμενοι. Ὁ μεγάλος ὁ ἀπερι- γραπτος πόνος, ἐκατοντάδας χρόνους μὲ τὰς λέ- ξεις αὐτὰς τὰς θεηγόρους εὑρισκε παρηγορίαν, αὐταὶ ἥσαν τὸ θεῖον βάλσαμον εἰς τὰς πλη- γὰς τοῦ τουρκοπατημένου καὶ σκλάβου "Ελ- ληνος. Αὐταὶ ἥσαν ἡ κλίμαξ ἡ δοπία τὸν συν- έδεε μὲ τὸν οὐρανόν· καὶ τώρα θέλουν νὰ τὴν κρημνίσουν αὐτὴν τὴν κλίμακα καὶ νὰ στήσουν, βεβήλως, μίαν ἀλλην! Μεταξὺ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ τοῦ Χριστιανοῦ ζητεῖ νὰ παρέμβῃ μὲ θράσος ἔνας μεταφραστής. Θέλει νὰ διώξῃ τὰς λέξεις ἀπὸ τὸ στόμα μας καὶ νὰ βάλῃ τὰς ἴδιας του καὶ ποίας λέξεις, Θεέ μου, τὰς λέξεις τοῦ καπηλείου, τοῦ σταύ- λου· ὁ Κύριος γίνεται ἀφέντης· ὁ ὀφθαλμὸς γίνεται στραβάδι· ὁ ἀρχιερεὺς γίνεται ἀρχιπα- πᾶς. Συνέλεξαν τὰ σκουπίδια τοῦ δρόμου διὰ νὰ στολίσουν τὴν ἄγιαν τράπεζαν· μὲ τὸ πρασὶ τῆς μέθης των θέλουν νὰ γεμίσουν τὸ δισκοπότηρον τῆς μεταλήψεως!"

Αἱ δύο αὐταὶ ἀρχαὶ ἥτο ἀνάγκη ἀρά γε νὰ δομήσουν ἐχθρικῶς κατ' ἀλλήλων, ἥτο ἀνάγκη ν' ἀναρτήσουν τὴν μαύρην σημαίαν τοῦ πέν- θιους ὑπεράνω τοῦ δετώματος τοῦ Πανεπι- στημίου; Δὲν εἶνε ἀρά γε δυνατὸν νὰ τεί- νουν πρὸς ἀλλήλας τὴν χεῖρα; Τὸ φῶς τὸ δοπίον ζητεῖ ἡ πρώτη ἀρχὴ ἀράγε μόνον ἡ ἐκ βάθρων μετάφρασις δύναται νὰ δύνηται ἐπὶ τῆς θείας διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ; "Ἐν πρώτοις τὸ ἡμίσιον, ἀν δχι καὶ τὸ περισσό- τερον μέρος τοῦ Εὐαγγελίου, εἶνε δομεμφύ- τως καταληπτὸν καὶ εἰς τοὺς ἀμαθεστέρους "Ελληνας ἐκ τῆς μακρᾶς, τῆς κληρονομικῆς, νὰ εἴπωμεν, διὰ τῶν αἰώνων διαισθήσεως καὶ διότι πολλαχοῦ ἡ γλῶσσά του δὲν εἶνε δυσκολωτέρα τῆς οἰκείας γλώσσης τῶν ἐφη- μερίδων· ὑπολείπεται ἡ κατανόησις τῶν βα- θειῶν ἐννοιῶν, τῆς ἐπὶ τοῦ "Οօρους Ὄμιλίας, παραδείγματος χάριν, ἡ πολλῶν παραβολῶν ἀλλ' ἀρκεῖ ἡ μεταβολὴ τοῦ ἐξωτερικοῦ περι- βλήματος νὰ καταστῆσῃ σαφές καὶ εἰς τὰς λαϊ- κὰς συνειδήσεις τὸ βαθὺ περιεχόμενον τῆς δι- δασκαλίας ταύτης; Πᾶς Γερμανὸς ἐννοεῖ τὴν μετάφρασιν τοῦ Λουθήρου, ἀλλὰ διατί ἀκα- τάπαυστα ἐκδίδονται ἐκεὶ ἐρμηνεῖαι, διασαφῆ-

νίζουσαι, διακριβοῦσαι τὰ θεῖα νοήματα; "Ως ἔμβλημά των φέρουσι πολλαὶ τοὺς λόγους τοὺς δοπίοις ἀπέτεινεν δι Κανδάκης δι εὐνοῦχος τῆς βασιλίσσης τῶν Αἰθιόπων πρὸς τὸν Ἀπόστο- λον Φίλιππον, ὅτε οὗτος τὸν εἶδεν ἀναγινώ- σκοντα τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν ἡρώτησεν: "Ἄρα γε γινώσκεις ἂν αγανάκτησεις; — Πῶς γάρ ἀν δυνατίμην ἔαν μή τις δόδηγήσῃ με! ἀπήντησεν δι αἰδίοψ δυνάστης. Αὐτὴν τὴν ἀπόκρισιν ἀπο- τίνει καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀγωνιωδῶς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Πολιτείαν. 'Ἄλλ' ὁ ἐκχυδαῖσμὸς δὲν εἶνε ἐρμηνεία. Τὰ δὲ δογμα- τικὰ καὶ ἡμικοφιλοσοφικὰ μέρη θὰ μείνουν, μεθ' ὅλην τὴν καταβίβασιν τοῦ Εὐαγγελίου ἀπὸ τοῦ εἰκόνοστασίου εἰς τὴν λάσπην, ἐπίσης ἀκατάληπτα ὡς καὶ πρότερον.

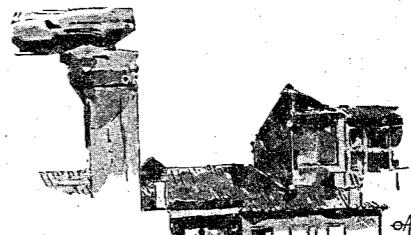
'Άλλὰ καὶ ἀν ἥτο δυνατὸν τὸ φῶς τοῦ Πάλλη νὰ φωτίσῃ τοὺς λόγους τοῦ Λουκᾶ καὶ τοῦ Ἰωάννου, νὰ σκορπίσῃ τὰς ἀκτῖνάς του εἰς ὅλα τὰ βάθη, τὸ πολὺ φῶς δὲν θὰ ἀφήσει ἀρά γε τὸ ποιητικὸν ἡμίφως, τὸ δοπίον εἶνε τόσον κατάλληλον πρὸς ἔξεγερ- σιν τῆς θρησκευτικῆς κατανύξεως; Οἱ μελετή- σαντες τὴν ἔξελιξιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναι- σθήματος ἀπὸ τῶν ἀρχεγόνων λαῶν μέχρι σήμερον γνωρίζουν, δτι ἡ ἀνάτασις αὕτη τῆς ψυχῆς πρὸς "Ον ὑπέρτερον καὶ πανίσχυρον εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ, ἀν λείψῃ ἡ μυστη- ωδῆς διὰ τὸ 'Επέκεινα συγγάνησις, ἡ μυστικὴ διὰ τὸ Μέγα "Αγνωστον ἀναφροικίασις. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς Γοτθικοὺς ναούς, εἰς τοὺς δοπίοις ἔνεκα τῶν πολλῶν ἀνοιγμάτων εἰσοδιμῆ- πλημμυρα φωτός, παρεμβάλλονται τὰ πολύχρωμα νελογραφήματα· τὸ πολὺ φῶς θ' ἀπέσπα τὸ

πνεῦμα, θὰ συνεκέντρου τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰ γηῖνα· ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς ἀνταυγείας τῶν διουβι- νίων, τῶν σμαράγδων καὶ τῶν σαπφείρων, τὰ μεγάλα κύττα τῶν ναῶν μένουν γεμάτα ἀπὸ θρη- σκευτικὸν μυστήριον. Οὗτω τὸ «Μνήσθητι μου Κύριε ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» χάνει τὸ θεῖον του μυστήριον, τὴν θείαν του κατα- γωγήν, τὴν δύναμιν του ἐπὶ τῶν ψυχῶν, ὅταν μεταβληθῇ εἰς τὸ εὔτελές: «Θυμήσου με, ἀφέντη μου, σὰν ἔλθῃς 'ς τὰ παλάτια σου». Αὐτὸ δὲν εἶνε μετάφρασις, εἶνε παραχράσις· τὸ χρυσοῦν νόμισμα ἔγεινε κύβηδηλον.

"Ας μὴ ἐγγίσωμεν τὸ θεῖον κείμενον τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὸ δοπίον τὴν ἀρχικὴν Ἱερό- τητα προσέθηκαν δευτέραν Ἱερότητα τόσων αἰ- ώνων παραδόσεις· ἐκάστη λέξις του φέρει ἐπάνω της ψιλυρισμῶν· ἐκατομμυρίων Ἑλληνικῶν κει- λέων· μέσα εἰς τὰς σελίδας του κινεῖται ἡ Ἑλλη- νικὴ ψυχὴ σχεδὸν δύο χιλιετηρίδων. "Ας τὸ σεβασθῶμεν ἀθικτον τὸ Ἱερὸν κείμενον μὲ τὸ ποιητικόν του ἡμίφως διὰ τοὺς πολλούς.

'Άλλὰ δὲν πρέπει ἀρά γε νὰ δύνῃ τὸ βλέμμα τοὺς εἰς τὰ θαυμαστὰ βάθη τῶν θείων λόγων καὶ δι πολὺς λαός, νὰ ἔρῃ ἀπὸ πλησίον τὸν Ἰησοῦν Χριστόν; Αὐτὸ εἶνε ἔργον τοῦ ἄμβωνος καὶ τοῦ σχολείου ἃς ἀντηκήσῃ τὸ κήρυγμα μέ- χρι καὶ τοῦ ἑλαχίστου χωριδίου. "Ο Ἱεροκῆρυς καὶ δι διδάσκαλος θὰ δόδηγήσουν εἰς τὰ ἀδυτα- τὸν λαὸν χωρίς νὰ κρημνίσουν τὸν ναόν· αὐτοὶ θὰ σαφηνίσουν τί κρύπτεται ὑπὸ τὰς φράσεις τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, καὶ αὐτοὶ θὰ γε- μίσουν τὴν ψυχὴν τῶν Ελλήνων μὲ τὰ ὁγῆτα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐψέλλιζον ἐκπνέοντες οἱ Γερμανοὶ στρατιῶται.

A. P. K.

ΘΑΙΣ*

Μνησιόρημα ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ. — Μετάφρασις Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΥ

Αλλ' ὁ Παφνούτιος τὴν ἡτένιξε καὶ δὲν ἐκινέτο. Τὰ τρέμοντα γόνατά του δὲν ἥδυναντο πλέον νὰ τὸν βαστάσουν καὶ ἡ γλῶσσά του αἰφνιδίως εἶχε ἔχονθή εἰς τὸ στόμα. "Ἐνας φοιτὸς θόρυβος ἀνήκετο εἰς τὴν κεφαλήν του καὶ ἀμέσως τὸ βλέμμα του ἐσκοτίσθη καὶ δὲν ἐβλεπεν ἔμπροσθέν του παρὰ μόνον ἔνα παχὺ νέφος. Ἐσκέφθη τότε ὅτι ἡ χειρὶς τοῦ Ἰησοῦ τοῦ εἰχε κλείσει τοὺς ὄφθαλμοὺς ὅπως τοῦ ἀποκρύψῃ τὴν γυναικὰ ἐκείνην καὶ ἐνθαρρυνθεὶς ἀπὸ μίαν τοιαύτην βοήθειαν, εἶπε μὲ σοβαρότητα ἀξίαν ἀσκητοῦ τῆς ἔρήμου.

"Ἄν παραδοθῆσις εἰς ἐμέ, νομίζεις ὅτι θὰ κρυφθῆσις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὰ δύματα;

"Ἐκείνη ἔσεισε τὴν κεφαλήν.

— Ποῖος λοιπὸν ἀναγκάζει τὸν Θεὸν νὰ προσηλώνῃ πάντοτε τὸν ὄφθαλμόν του ἐπὶ τοῦ ἀντρού τὸν νυμφῶν; "Ἄς ἀποσυρθῆ, ἐὰν τὸν προσβάλλω μεν." Άλλὰ διατίταχα τὸν προσβάλλομεν; "Ἄφ' οὐ μᾶς ἐδημιούργησε, δὲν πρέπει νὰ ἐκπλήσσεται οὕτε νὰ δυσαρεστήται, διότι εἴμεθα ἀπαράλλακτοι ὡς μᾶς ἐποίησε καὶ ὅτι ἐνεργοῦμεν κατὰ τὴν φύσιν τὴν δόπιαν μᾶξεδωσεν. Όμιλοῦν παρὰ πολὺ περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ προσδίδοντος ἰδέας, τὰς δόπιας πότε δὲν εἶχε. Μήπως καὶ σύ, ξένε, γνωρίζεις τὸν ἀληθῆ του χαρακτῆρα; Ποῖος λοιπὸν εἶσαι διὰ νὰ μοῦ διμάλησ ἐν δύματι του;

Εἰς τὴν ἔρωτησιν ταύτην ὁ μοναχὸς διανοίγων τὸ δάνειόν του φόρεμα ἐπέδειξε τὸ ράσον του καὶ εἶπε:

— Εἶμαι ὁ Παφνούτιος ἀββᾶς τῆς Ἀντινόης καὶ ἔχομαι ἐκ τῆς ἀγίας ἔρήμου. Ἡχειρὶς ὅποια ἀπέσυρε τὸν Ἀβραὰμ ἐκ τῆς Χαλδαίας καὶ τὸν Λάωτ ἐκ τῶν Σοδόμων, μὲ ἔχώρισε τῆς κοινωνίας

* Ιδε σελ. 442 τόμ. B'.

Πρὸ πολλοῦ δὲν ὑπῆρχον πλέον διὰ τοὺς ἀνθρώπους, δόποταν ἡ εἰκὼν σου αἰφνιης ἐνεφαφανίσθη εἰς τὴν ἐμὴν Ιερουσαλὴμ τῶν ἄμμων καὶ διέγνωσα τότε ὅτι ἡσυ πλήρης διαφθορᾶς καὶ ὅτι εἰς σὲ κατάκει ὁ θάνατος. Καὶ ἵδιον ἐγὼ ἔμπροσθέν σου, ὡς γύναι, ἀνακράζω: «Θαῖς, ἐγέρθητ!»

Εἰς τὰ δύματα τοῦ Παφνούτιου, τοῦ μοναχοῦ καὶ τοῦ ἀββᾶ. Ἡ Θαῖς ὀχρίασεν ἀπὸ τρόμου. Καὶ μὲ λυτὴν τώρα τὴν κόμην, μὲ συνδεδεμένας τὰς χειράς, πλαίουσα καὶ ὀλολύζουσα, ἐσύρθη εἰς τὸν πόδας τοῦ ἀγίου.

— Μὴ μοῦ προξενήσῃς κακόν, σὲ παρακαλῶ. Διατί ἥλθες καὶ τί μὲ θέλεις; Μὴ μοῦ προξενήσῃς κακόν. Γνωρίζω, ὅτι οἱ ἄγιοι τῆς ἔρήμου μισοῦν τὰς γυναικὰς ἐκείνας, αἱ δόποιαι ὡς ἐγὼ ἐγεννήθησαν ὅπως ἀρέσκουν, καὶ φοβοῦμαι ὅτι μὲ μισεῖς καὶ ὅτι θέλεις νὰ μὲ βλάψῃς. Μήν ἀμφιβάλλῃς ὅτι γνωρίζω τὴν ἴσχύν σου, ἀλλὰ μάθε, Παφνούτιε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μὲ περιφρονῇς καὶ νὰ μὲ μισής. Ποτὲ ἐγὼ δὲ ἐμυκτήρισα τὴν πτωχείαν εἰς τὴν δόπιαν ἀρέσκεσαι, διποτὶς κάμνουν τόσοι ἀνθρωποι τοὺς δόποιους γνωρίζω. Άλλὰ καὶ σὺ μὴ θεωρήσῃς ὡς ἐγκλημα τὸν πλοῦτόν μου. Εἶμαι ὀραία καὶ ἔπαιξα εἰς τὸ θέατρον. Δὲν ἔξελεξα οὔτε τὸ ἐπάγγελμά μου οὔτε τὴν φύσιν μου καὶ προωρίσθην δι' ὅτι κάμνω. Ἐγεννήθην διὰ νὰ γοητεύσω τοὺς ἀνθρώπους καὶ σὺ ἀκόμη πρὸ διλίγουν ἔλεγες ὅτι μὲ ἀγαπᾶς. Μὴ χορηγιστούσῃς κατ' ἐμοῦ τὴν ἐπιστήμην σου, καὶ μὴ προφέρῃς τὸν μαγικὸν λόγον. οἱ δόποιοι θὰ καταστρέψουν τὴν ὀραιότητά μου ἢ θὰ μὲ μεταβάλουν εἰς στήλην ἀλατος. Μή μὲ τρομάζῃς διότι εἶμαι ἡδη παρὰ πολὺ τρομαγμένη, καὶ μὴ μὲ κάμης νὰ ἀποθάνω, διότι φοβοῦμαι ὑπερβολικὰ τὸν θάνατον;

— Γύναι, θέλεις ζήσῃ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὴν ζωὴν. Ἀπόφευγε τὰς καταράτους ἥδονάς ἐν ταῖς δόποιαις ἀεὶ θνήσκεις, καὶ ἀποσπάσου ἀπὸ τῶν δαιμόνων οἱ δόποιοι θὰ κατέκαιον μιαροὶ τὸ σῶμα αὐτὸ τὸ δόποιον ὁ Θεὸς διὰ τοῦ σιέλου του ἔπλασε καὶ διὰ τῆς πνοῆς του ἐνεψύχωσε. Ἐξητλημένη ὡς εἶσαι ἐκ κοπώσεως

Ἐκεῖνος τῆς ἔκαμε νεῦμα ν' ἀνεγερθῇ καὶ τῆς εἶπε:

— Ἡσύχασε, τέκνον μου. Δὲν θὰ ρίψω ἐπὶ σου περιφρόνησιν καὶ αἰσχος. Ἐρχομαι ἐκ μέρους Ἐκείνου, ὅστις, καθίσας εἰς τὸ χειλος τοῦ φρέατος, ἔπιεν ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος τὴν ὑδρίαν καὶ ὅστις, δειπνήσας εἰς τὸν Σίμωνος τὴν κατοικίαν, ἐδέχθη τῆς Μαρίας τὰ μύρα. Δὲν εἶμαι δὲ ἀναμάρτητος ὅπως σου ρίψω τὸν πρῶτον λίθον, καὶ πολλάκις καὶ ἐγὼ ἔχρησιμοποιότης κακῶς τὰς χάριτας τὰς ἀφθόνους, μὲ τὰς δόποιας δὲ Θεὸς μὲ ἐπλημμύρισεν. Οἱ οἰκτος καὶ δχι ἡ δργὴ μὲ ἔσυρεν ἀπὸ τὴν χειρα τὴν δργὴν μὲ τὸν δόποιον εἶναι φερεν ἔως ἐδῶ. Οἱ λόγοι τῆς ἀγάπης μὲ τοὺς δόποιους σὲ ἐπλησίασα δὲν εἶναι φευδεῖς, διότι ὁ ζηλος μὲ φέρει πρὸς σέ. Καταναλίσκομαι ἀπὸ τὴν φλόγα τοῦ ἐλέους καὶ ἀν ὁ διφθαλμοί σου οἱ ἔξοικειωμένοι εἰς τὰ χονδροειδῆ τῆς σαρκὸς θεάματα ἥδυναντο νὰ ἴδουν τὴν μυστικὴν δψιν τῶν πραγμάτων, θὰ σου ἐμφανιζόμην ὡς κλάδος τῆς καιομένης βάτου, τὴν δόπιαν δὲν ὁ Κύριος ἐπέδειξεν εἰς τὸν ἀρχαῖον Μωϋσῆν, διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἥληθη ἀγάπην, ἐκείνην ἡ δόπια μᾶς καταφλέγει χωρὶς νὰ μᾶς ἀναλίσκῃ καὶ ἡ δόπια μακρὰν τοῦ νὰ ἀφίνη ἄνθρακας καὶ ματαίας σποδούς, βαλσαμώνει καὶ ἀρωματίζει εἰς τὴν αἰωνιότητα πᾶν διτι ἐγγίζει.

— Σὲ πιστεύω, μοναχέ, καὶ δὲν φοβοῦμαι πλέον οὔτε παγίδα παρὰ σου οὔτε μαγγανείαν. Πολλάκις ἤκουσα νὰ διμιογῶ διότι δὲν εῦρον τὴν εύτυχιαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Υπῆρξα εύτυχεστέρα βασιλίσσης καὶ ἐν τοσούτῳ ἡ ζωὴ μοῦ ἐφερε πολλάκις πικρίας καὶ πολλάκις θλίψεις καὶ ἴδιον ἐγὼ εὑρίσκομαι τώρα ἀπέιρως ἀποτεθαρμένη. Αἱ γυναικεῖς δῆλαι ζηλεύουν τὴν τύχην μού καὶ δύως πολλάκις ζηλεύω καὶ ἐγὼ τὴν τύχην τῆς γραίας νωδοῦ ἡ δόπια δταν ημουν μικρά, ἐπώλει γλυκίσματα κάτωθεν μᾶς τῶν πυλῶν τῆς γραίας νωδοῦ ἡ δόπια διηγήθησαν περὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου καὶ Παύλου. Τὸ δόνομά σου δὲν μοῦ εἶναι ἀγνωστον καὶ λέγουν διτι νέος ἀκόμη ὑπερβαίνεις εἰς ἀρετὴν καὶ τὸν γηραιοτέρους τῶν ἀναχρονητῶν. Μόλις σὲ εἶδα, ἀν καὶ δὲν ἐγνώριζα ποιὸς εἶσαι, ησθάνθην διότι δὲν εἶσαι ἔνας ἀνθρωπός κοινός. Εἰπέ μου, μοναχέ, μήπως δύνασαι καὶ τὸν πατέρα σου οὔτε μαγικόν μικρός καὶ ταπεινός. Μοῦ ἀνεκίνησες, μοναχέ τῆς ψυχῆς τὰ κύματα καὶ ἔφερες εἰς τὴν ἐπιφάνειαν πᾶν διτι ἐκουμάτο εἰς τὸ βάθος. Τί εἶνε φευ! ἡ ζωή, καὶ τί νὰ πιστεύσω, καὶ τί νὰ γείνω;

— Ενῷ διμίλει τοιουτορόπως, ὁ Παφνούτιος ἐφράίνετο μεταμορφωθεὶς καὶ θεία χάρις ἐπλημμύρει τὸ πρόσωπόν του.

— Ακούσον, εἶπε, δὲν εἰσηλθον μόνος εἰς τὸν οἶκον σου. "Ἐνας ἀλλος μὲ συνώδευεν, ἔνας ἄλλος δστις ἵσταται τόρα ἐδῶ παρὰ τὸ πλευρόν σου. Δὲν δύνασαι νὰ τὸν ιδης αὐτόν, διότι οἱ ὄφθαλμοί σου εἶνε ἀκόμη ἀνάξιοι νὰ τὸν ἀπειστήσουν, ἀλλὰ ταχέως θὰ τὸν ιδης ἐν δῃ τῇ θαυμασίᾳ λάμψει του καὶ θὰ εἴπῃς: 'Αὐτὸς εἶνε ὁ μόνος ἀγαπητός'. Πρὸ διλίγουν ἀν δὲν εἶχε θέσει τὴν γλυκείαν του χειρα ἐπὶ τῶν

δοφθαλμῶν μου, ὁ Θαῖς, θὰ ἔρωπτόμην μαζύ σου εἰς τὸ ἀμάρτημα, διότι καὶ ἐγὼ εἴμαι ὅλως ταραχὴ καὶ ἀδυναμία, ἀλλὰ μᾶς ἔσωσε καὶ τοὺς δύο, διότι εἶνε καλὸς καὶ ἴσχυρὸς καὶ τὸ δόνομά του εἶναι Σωτήρ. Ἀνηγγέλθη εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὸν Δαβὶδ καὶ τὴν Σίβυλλαν καὶ ἐλατρεύθη εἰς τὴν φάτνην ἀπὸ τοὺς ποιμένας καὶ τοὺς μάγους καὶ ἐσταυρώθη ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους καὶ ἐνεταφιάσθη ἀπὸ τὰς ἀγίας γυναῖκας καὶ ἀπεκαλύφθη ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους καὶ ἐβεβαιώθη ἀπὸ τοὺς μάρτυρας. Καὶ ἵδιον αὐτὸς μαθὼν ὅτι φοβεῖσαι τὸν θάνατον, ὡς γύναι, ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν σου ὅπως σὲ ἐμποδίσῃ νὰ ἀποθάνῃς. Δὲν εἶνε ἀληθές, ὁ Ἰησοῦς μου, ὅτι μοῦ ἐμφανίζεσαι τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὅπως ἐνεφανίσθης εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς Γαλιλαίας, κατὰ τὰς θαυμασίας ἔκεινας ἡμέρας κατὰ τὰς δοπίας καὶ οἱ ἀστέρες κατελθόντες μετὰ σοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἥσαν τόσον πλησίον τῆς γῆς ὥστε τὰ Νήπια ἥδυναντο νὰ τοὺς συλλάβουν διὰ τῶν χειρῶν ὅταν ἔπαιζον εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν μητέρων των ἐπὶ τῶν ἔξωστῶν τῆς Βηθλεέμ;

Δὲν εἶνε ἀληθές, ὁ Ἰησοῦς μου, ὅτι ενδισκό μεθα μαζί σου καὶ ὅτι μοῦ ἐπιδεικνύεις τὸ τίμιόν σου σῶμα; Δὲν εἶνε ἀληθές, ὅτι βλέπω τὸ πρόσωπόν σου, ὅτι τὸ δάκρυν αὐτὸς τὸ δοπίον κυλίεται ἐπὶ τῆς παρειᾶς σου εἶνε πραγματικόν; Ναί, ὁ ἄγγελος τῆς αἰωνίας δικαιοσύνης θέλει συλλέξει τὸ δάκρυν τοῦτο τὸ δοπίον θὰ εἶνε ἡ ἔξαγορὰ τῆς Θαΐδος. Ναί, ἵδιον σὺν Ἰησοῦ μου; Τὰ λατρευτά σου χεύλη ἀνοίγονται Δύνασαι νὰ διμήλησῃς: διμύει σὲ ἀκούω. Καὶ σὺ εὐτυχῆς Θαῖς, ἀκούσον, ὅτι ὁ Κύριος θὰ εἴπῃ διότι αὐτὸς διμιλεῖ καὶ ὅχι ἐγώ. Καὶ λέγει ὁ Σωτήρ: «Σὲ ἔζήτουν ἐπὶ πολὺ, ὡς ἀπολεσθὲν πρόβατον, σὲ ἔζήτουν καὶ σὲ εῦρον καὶ τώρα μὴ μὲ φεύγης πλέον.

Καὶ ὁ Παφνούτιος ἔγονυπτέτησε μὲ τοὺς δοφθαλμοὺς πλήρεις ἐκστάσεως. Τότε ἡ Θαῖς εἶδεν ἐπὶ τσῦ προσώπου τοῦ ἀγίου, ζῶσαν τοῦ Ἰησοῦ τὴν λάμψιν.

— Ω μακρυναὶ ἡμέραι τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, ἔλεγε ὀλολύζουσα ἡ Θαῖς. Ω γλυκύτατέ μου πάτερ Ἀχμέτ, ἀγαθὲ ἄγιε Θεόδωρε! Θὰ ἥτο καλὸν τερόν νὰ ἀπέθηνησκα ὑπὸ τὸν λευκόν σου μαδύναν ἐνῷ μὲ συναπέιφερες ὑπὸ τὰς πρώτας λάμψιες τῆς ἡσυχίας, δροσερὰν ἀκόμη ἀπὸ τὸ βάπτισμα.

Ο Παφνούτιος ὠρμησε πρὸς αὐτὴν κραυγάζων.

— Ἐβαπτίσθη! . . . Ω δύναμις τῆς θείας

Προνοίας! ὁ θεία Σοφία! Τώρα ἐννοῶ τὴν δύναμιν ἡ δοπία μὲ ἔφερε πρὸς σέ, καὶ τώρα ἀναγνωρίζω τί σὲ καθίστα προσφιλῆ καὶ ὁραίαν εἰς τοὺς δοφθαλμούς μου. Ἡ δύναμις τοῦ βαπτίσματος μὲ ἔκαμε νὰ ἀφήσω τὴν σκιὰν τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τὴν δοπίαν ἔξων καὶ νὰ ἔλθω νὰ σὲ ἀναζητήσω εἰς τὴν δηλητηριώδη τοῦ κόσμου ἀπόσφαιραν. Μία σταγών, μία καὶ μόνη ἵσως σταγών τῶν ὑδάτων τὰ ὅποια ἀπέπλυναν τὸ σῶμα σου, ἀνετινάχθη ἐπὶ τοῦ μετώπου μου. Πρόσελθε, ἀδελφή μου, καὶ δέχητι παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου τῆς εἰρήνης τὸν ἀσπασμόν.

Καὶ ὁ μοναχὸς ἔψαυσε διὰ τῶν χειλέων τοῦ μέτωπον τῆς ἑταίρας.

Ἐπειτα ἐσιώπησε ἀφίνων τὸν Θεόν νὰ λαλήσῃ καὶ δὲν ἤκουε κανεὶς πλέον εἰς τὸ ἀντρον τῶν νυμφῶν παρὰ τοὺς λυγμοὺς τῆς Θαΐδος συμμεμιγμένους μὲ τὸ ἄσμα τῶν ἀναβλυζόντων ὑδάτων.

Ἐκλαίειν ἡ Θαῖς χωρὶς νὰ σπογγῇ τοὺς δοφθαλμούς ὅτε προσῆλθον αἴφνης δύο αἰθιοπίδες θεράπαιναι κομίζουσαι ὑφάσματα, ἀρώματα καὶ ἀνθη.

— Δὲν εἶνε καιρὸς διὰ δάκρυνα εἶπε τότε ἡ Θαῖς προσπαθοῦσα νὰ μειδιάσῃ Τὰ δάκρυνα καθιστῶσι τοὺς δοφθαλμούς ἔρυθροὺς καὶ ἀλλοιοῦν τὴν χροιάν. Δειπνῶ ἀπόφε μετά τινων φύλων καὶ πρέπει νὰ εἴμαι ωραία διότι εἰς τὸ γεῦμα θὰ εἶνε γυναῖκες ἔτοιμαι νὰ κατασκοπεύωσι τὴν κούρασιν τοῦ προσώπου μου. Αἱ δοῦλαι αὗται ἔχονται νὰ μὲ ἐνδύσουν ἀποσύρθητε λοιπόν, πάτερ μου, καὶ ἀφήσατε ταῖς εἰς τὸ ἔργον των. Εἶνε ἐπιδέξιαι καὶ πεπειραμέναι διὰ τοῦτο δὲ τὰς πληρώνων ἀδρότατα. Βλέπεις ἔκεινην ἡ δοπία ἔχει παχεῖς χρυσοῦς δακτυλίους καὶ δεικνύεις ὁδόντας τόσον μικρούς; Τὴν ἀπήγαγον ἀπὸ τὴν γυναικα τοῦ ἀνθυπάτου.

Ο Παφνούτιος καὶ ἀρχὰς ἔσκεψθη νὰ ἐμποδίσῃ μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις τὴν Θαΐδα ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ δεῖπνον. Ἐπειτα ὅμως σκεφθεὶς ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσῃ σωφρόνως τὴν ἥρωτησε ποίους θὰ συνήντα εἰς τὸ δεῖπνον.

Ἐκείνη ἀπήντησεν διτι θὰ παρευρίσκετο δο συμποσιάρχης δοτις ἥτο ὁ γηραιός Κόττας ἀρχηγὸς τοῦ στόλου, δο Νικίας μετὰ πολλῶν ἀλλων φιλοσόφων διφώντων συζητήσεις δο ποιητῆς Καλλικράτης, δο μέγας ἱερεὺς τοῦ Σεραπίου, διάφοροι νέοι πλούσιοι ἀσχολούμενοι ἴδιως εἰς τὴν ἵπασιαν, καὶ γυναῖκες διὰ τὰς δοπίας τίποις ἀλλο δὲν ἥδυνατο νὰ εἴπῃ τις παρ-

είχον τὸ προτέρημα τῆς νεότητος.

Τότε ὁ μοναχὸς ὑπὸ τὸ κράτος θείας ἐμπνεύσεως:

— Πήγαινε, Θαῖς, εἰς τὸ συμπόσιον εἶπε. Δὲν σὲ ἐγκαταλείπω ὅμως. Θὰ ἔλθω μαζύ σου καὶ θὰ καθήσω πλησίον σου χωρὶς λέξιν νὰ προφέρω.

Ἐκείνη, ἔξερράγη εἰς γέλωτας.

Καὶ ἐνῶ αἱ δύο μαῆραι δοῦλαι τὴν ἐπλησίαζον ἀνέκραξε.

— Τὶ θὰ εἴπουν ὅταν ἴδουν ὅτι ἔχω ἐραστὴν εἶναι μοναχὸν τῆς Θηβαΐδος!

ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ

“Οταν ἡ Θαῖς συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ Παφνούτιου εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ συμποσίου οἱ πλεῖστοι τῶν συνδαιτημόνων εὑρίσκοντο ἐκεῖ, ἀναπαυόμενοι ἐπὶ κλινῶν ἐμπροσθετῶν τῆς τραπέζης τῆς ἔχουσσης σχῆμα ἡμικυκλίου καὶ κεκαλυμμένης ἀπὸ περιόνυμα. Εἰς τὸ κέντρον τῆς τραπέζης ὑψούστο μεγάλη ἀργυρὰ λεκάνη ἀνωθεν τῆς δοπίας τέσσαρες σάτου ροι ἔκλινον ἀσκοὺς ἐκ τῶν δοπίων ἔρεε ἐπὶ τῶν ἐφθάνων ἰχθύων ἀφθονον ἔμβαμα. Εἰς τὴν ἀφιξιν τῆς Θαΐδος ζωηραὶ ἐπιφωνήσεις ἀντήχησαν εἰς τὴν τράπεζαν.

— Χαῖρε, ἀδελφὴ τῶν χαρίτων.

— Χαῖρε, σιωπηλὴ Μελπομένη, μὲ τὰ πανέκφραστα βλέμματα.

— Χαῖρε, ἐφωμένη βροτῶν τε, θεῶν τε.

— Τῇ παμφιλατάτῃ χαίρειν.

— Ός εὖ παρέστη ἡ δίδουσα τὴν νόσον καὶ τὴν ἴασιν.

— Ός εὖ παρέστη ὁ μαργαρίτης τῆς Ρακώτιδος.

— Ός εὖ παρέστη τὸ ρόδον τῆς Ἀλεξανδρείας.

Ἐκείνη ἀνέμεινε μὲ ἀνυπομονησίαν νὰ στειρεύσῃ τῶν ἐπαίνων ὁ χειμάρρος καὶ ἐπειτα στραφεῖσα πρὸς τὸν ἔνειζοντα Κότταν.

— Σοῦ φέω, Λούκιε, εἶπε, ἔνα μοναχὸν τῆς ἐρήμου, Παφνούτιον τὸν ἀβιβᾶν τῆς Ἀντινόης, μέγαν ἄγιον τοῦ δοπίου οἱ λόγοι εἶνε καὶ πυρὸς φλογερότεροι.

— Ο Λούκιος Αὐνρήλιος Κόττας ἥγερθη.

— Καλῶς ἥλθες, Παφνούτιε, σὺ δο πρεσβεύων τὴν χριστιανὴν πίστιν. Καὶ ἐγὼ αὐτὸς σέβομαι τὴν λατρείαν ἀντὴν ἡδονῆς. Οι λόγοι εἶνε καὶ πυρὸς φλογερότεροι.

νικὴ σοφία δὲν ἥδυνατο πράγματι παρὰ νὰ δεχθῇ τὸν Χριστόν σου εἰς τὸ Πάνθεον μας. Διότι ἥτο ἀπαράβατος ἀρχὴ τῶν πατέρων μας διτὶ εἰς ἔκαστον Θεὸν ὑπάρχει κατὶ τι τὸ θεῖον. Καὶ ἥδη ἀς πίωμεν καὶ ἀς εὐφρανθῶμεν ἐνόσω εἶνε ἀκόμη καιρός.

Ο γηραιός Κόττας ὠμέλει μὲ γαλήνην. Εἶχε σχεδιάσει ἔνα νέον σχῆμα τριήρεως καὶ ἐπελείωνε μόλις τὸ ἔκτον βιβλίον του τῆς Ιστορίας τῶν Καρχηδονίων, βέβαιος δὲ διὲ δὲν μέγαντον ἀνέκραξε.

— Παφνούτιε, ἐπρόσθετε, βλέπεις ἔδω πολλοὺς σπουδαίους ἀνθρώπους,

— Ερμόδωρον τὸν Σεράπιος, τοὺς φιλοσόφους Δωρίωνα, Νικίαν καὶ Ζηνοθέμιν, τὸν ποιητὴν Καλλικράτην τοὺς νεαροὺς Χαιρέαν καὶ Ἀριστόβουλον υἱὸν προσφιλοῦς συντρόφου τῆς νεότητος μου, πλησίον δὲ αὐτῶν τὴν Φίλιναν καὶ Δροσίδα αἱ δοπίαι εἶνε ἀπείρως ἀξέπαινοι διὰ τὴν καλλονήν των.

Ο Νικίας προσελθὼν ἡσπάσθη τὸν Παφνούτιον καὶ τοῦ εἶπεν εἰς τὸ οὖς.

— Σὲ εἶχον εἰδοποιήσει, ἀδελφέ μου, διὲ εἶνε παντοδύναμος ἡ Ἀφροδίτη. Η γλυκεῖα της βίᾳ σὲ ἔφερε ἔως ἐδῶ. Βεβαίως εἶσαι εὐσεβέστατος ἀνθρώπος ἀλλὰ ἀνὴ ἀναγνωρίσης αὐτὴν ὡς μητέρα ἀπάντων ἡ καταστροφή σου εἶνε βεβαία. Μάθε διτὶ ὁ γηραιός μαθηματικὸς δο Μέλανθος συνηθίζει νὰ λέγῃ. «Ανευ τῆς βιηθείας τῆς Ἀφροδίτης δὲν θὰ ἥδυνάμην ποτὲ νὰ ἀποδεῖξω τὰς ἴδιοτητας ἐνὸς τριγώνου.»

Ο Δωρίων δοτις πρό τινων στιγμῶν παρετήρησε τὸν νεοελθόντα ἔχειροκρότησε αἴφνης καὶ ἀφισε κραυγάς θαυμασμοῦ.

— Αὐτὸς εἶνε φύλοι μου! Τὸ ἴδιον βλέμμα, η ἴδια γενειάς, ὁ αὐτὸς χιτών. Ναὶ αὐτὸς εἶνε. Τὸν συνήντησα εἰς τὸ θέατρον ἐνῷ ἡ Θαῖς ἔδεικνυε τοὺς ἐπιδεξίους τῆς βραχίονας. Ἐχερονόμει μανιωδῶς καὶ σᾶς βεβαιῶ διὲ ὠμέλει βιαίως. Η εὐγλωττία του εἶνε φοβερά. — Αν δο Μάρκος εἶνε δο Λημοσιθένης των. Ούτε δο Επίκουρος ἐν τῷ μικρῷ του κήπῳ δὲν ἤκουσε ποτὲ παρομοίους λόγους.

— Η Φίλινα ἐν τοσούτῳ καὶ ἡ Δροσίς, κατέτρωγον διὰ τῶν δοφθαλμῶν τὴν Θαΐδα.

— Εφερε ἐπὶ τῆς ξανθῆς της κόμης στέφανον ἐξ ωχρῶν ἵων τῶν δοπίων ἔκαστον ἀνθος ἔμθυμες ἔξησθενημένην τὴν χροιάν τῶν δοφθαλμῶν της οὔτως ὥστε τὰ ἀνθη ἐφαίνοντο ὡς ἔσθεσμένα βλέμματα καὶ οἱ δοφθαλμοὶ ὡς

ἀπαστράπτοντα ἄνθη. Καὶ ἦτο τὸ δῶρον τῆς γυναικὸς αὐτῆς νὰ προσδίδῃ εἰς πᾶν ὃ τι ἔφερεν ἐπ' αὐτῆς, ζωήν, ψυχὴν καὶ ἀρμονίαν. Ἡ ἐσθῆτος τῆς ἴόχρους μὲ ἀργυρὸς παρυφὰς ἐσύρετο μὲ κάριν σχεδὸν θλιβερὰν τὴν δοποίαν δὲν ἐφαίδρυνον οὔτε περιδέραια οὔτε ψέλλια. "Ολη ἡ λάμψις τοῦ στολισμοῦ τῆς ἥσαν οἱ γυμνοὶ τῆς βραχίονες. Μόλον ὅτι ἐθαύμαζον χωρὶς νὰ θέλουν τὸν στολισμὸν τῆς καὶ τὴν κόμωσιν τῆς Θαΐδος αἱ δύο φύλαι τῆς δὲν τῆς ἀνέφερον τίποτε περὶ αὐτῆς.

— Πόσον εἶσαι ὁραία, τῆς εἴτε ἡ Φίλια. Ἄδυνατον νὰ ἥσο ὁραιοτέρα ὅταν ἥλθες διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Μόλατα ἡ μήτηρ μου ἡ δοποία ἐνθυμεῖται ὅτι σὲ εἶχεν ἰδεῖ τότε, μου ἔλεγεν ὅτι δύλιγαι γυναικες ἥσαν αἵτινες νὰ παραβληθοῦν μαζύ σου.

— Τίς εἶνε λοιπόν, ἥρωτήσεν ἡ Δροσίς, ὁ νέος αὐτὸς ἔρωτής τὸν δοποῖον μᾶς φέρεις; "Εχει ἀλλόκοτον καὶ ἀγρίαν τὴν δψιν. "Αν ὑπῆρχον ποιμένες ἐλεφάντων βεβαίως θὰ τοῦ ὕδωριάζον. Που εἶρες, Θαΐς, τὸν ἄγριον αὐτὸν φύλον; Μήπως τάχα τὸν εῦρες μεταξὺ τῶν τρωγλοδυτῶν οἱ δοποῖοι ζοῦν ὑπὸ τὴν γῆν καὶ εἶνε μαῦροι ἀπὸ τοῦ ἄδου τὴν αἰθάλην;

— 'Αλλ' ἡ Φίλια θέτουσα τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς Δροσίδος.

— Σιώπησε. εἶπε· τὰ μυστήρια τοῦ ἔρωτος εἶνε σεβαστὰ καὶ ἀπαγορεύεται νὰ τὰ μάθῃ κανεῖς. "Έγω βεβαίως θὰ ἐπροτίμων νὰ μὲ ἀσπασθῇ τὸ στόμιον τῆς καπνιζόντης Αἴτνας παρὰ τὰ χεῖλη τοῦ ἀνθρώπου τούτου. 'Αλλ' ἡ ἀγαπητή μου Θαΐς ἡ δοποία εἶνε ὡς θεὰ ὁραία καὶ ἀξέραστος, χρεωστεῖ ὡς θεὰ νὰ εἰσακούῃ ὅλας τὰς εὐχὰς καὶ ὅχι ὡς ἡμεῖς μόνον τὰς τῶν ὁραίων ἀνδρῶν.

— Προσέξατε ἀμφότεραι ἀπήντησεν ἡ Θαΐς. Εἶνε μάγος καὶ μαγγανευτής. Ἀκούει τοὺς λόγους τοὺς προφερομένους καμηλοφόνως καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς σκέψεις. Θὰ σᾶς ἀποστάσῃ τὴν καρδίαν καὶ ἐνῷ κοιμᾶσθε θὰ σᾶς ἀντικαταστήσῃ αὐτὴν διὰ σπόγγου, ὥστε τὴν πρωτανὴν πίνουσαι ὑδωρ θὰ ἀποθάνετε διὰ πνιγμοῦ.

Τὰς ἡτένισεν ὠχριώσας, ταῖς ἔστρεψεν ἔπειτα τὰ νῶτα καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ ἀνακλίντου πλούτιον τοῦ Παφνούτιου. Ἡ φωνὴ τοῦ Κόττα επιβάλλουσα καὶ προσηνῆς ἔκυριάρχησεν αἴφνης τοῦ ψιθύρου.

— Ο καθεὶς ἀς λάβη τὴν θέσιν του, φύλοι. Οι δοῦλοι ἀς φέρουν τὸν μελιτώδη οἶνον.

"Ἐπειτα ὑψώνων δὲ συμποσιάρχης τὸ ποτῆροι.

— "Ἄσ πίωμεν τὸ πρῶτον ὑπὲρ τοῦ θείου Κωνσταντίνου καὶ τῶν τυχῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ πατρὸς πρέπει νὰ ὑπερέχῃ πάντων καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν τοὺς δοποίους ἐντός της ἐγκλείει.

Μόνος δὲ Πάφνούτιος δὲν προέπιε διότι δὲ Κωνσταντίνος κατεδίωκε τὸ σύμβολον τῆς Νικαίας καὶ διότι τοῦ χριστιανοῦ ἡ πατρὸς δὲν εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Ο Δωρίων, ἀφ' οὗ ἔπιε, ἐψιθύρισε.

— Τί ἐστι πατρὸς; Ποταμὸς κυλιόμενος τοῦ δοποίου ἀλλάσσον αἱ ὅχθαι καὶ ἀενάως ἀνακινοῦνται τὰ κύματα.

— Γνωρίζω, Δωρίων, ἀπήντησεν δὲ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου ὅτι δίλιγον ἐκτιμᾶς τὰ πράγματα τῆς πολιτείας καὶ διότι νομίζεις, ὅτι δὲ σοφὸς πρέπει νὰ ζῇ ἀποξενωμένος τῶν τοιούτων. "Έγὼ δύμως ἀπεναντίας ὑποθέτω ὅτι ἔνας τίμιος ἀνθρωπος τίποτε δὲν πρέπει τόσον νὰ ἐπιδυμῇ ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ ἀξιώματα τοῦ κράτους του. Ἡ πολιτεία εἶνε πρᾶγμα ὑπέροχον.

— Ο Ερμόδωρος, μέγας ἵερεὺς τοῦ Σεράπιος, ἔλαβε τὸν λόγον.

— Ο Δωρίων ἥρωτήσε, «τί ἐστι πατρὸς;» Τοῦ ἀπαντῶ. Οἱ βωμοὶ τῶν Θεῶν καὶ τῶν προγόνων οἱ τάφοι ἀποτελοῦσι τὴν πατρίδα. Ἡ κοινότης τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἔλπιδων κάμνει τοὺς συμπολίτας.

Ο νεαρὸς Ερμόδωρος διέκοψε τὸν Ἀριστόβουλον.

— Εἶδα σήμερον ἔνα ὁραῖον ἵππον, μὰ τὸν Κάστορα. Εἶναι ὁ ἵππος τοῦ Δημοφάνους ἔχει τὴν κεφαλὴν λεπτήν καὶ τοὺς πόδας εὐρώστους, φέρει δὲ τὸν λαιμὸν ὑψηλὰ καὶ ὑπερηφάνως ὅλας τὰς εὐχὰς καὶ ὅχι ὡς ἡμεῖς μόνον τὰς τῶν ὁραίων ἀνδρῶν.

— 'Αλλ' ὁ νεαρὸς Χαιρέας ἐκίνησε τὴν κεφαλήν.

— Δὲν εἶναι τόσον ὁραῖος ἵππος, ὡς λέγεις, Ἀριστόβουλε. "Εχει σχιστοὺς τοὺς δυνητὰς καὶ ταχέως θὰ ἀλλιωθῇ.

— Η φιλονεικία ἔξηκολούμησε μέχρις ὅτου ἡ Δροσίς ἀφῆκε διαπεραστικὴν κραυγὴν.

— "Ἄχ! παρ' ὀλίγον κατέπινα ἔνα σπόνδυλον ὑθμόνος αἰχμηρότερον ἐγχειριδίουν. Εὐτυχῶς τὸν ἔξηγαγον ἐν καιρῷ ἐκ τοῦ λάρυγγός μου. Οἱ θεοὶ μὲ ἀγαποῦν.

— Μὴ λέγῃς ὅτι οἱ θεοὶ σὲ ἀγαποῦν, Δροσίς, εἶπε μειδιάσας δὲ Νικίας. Τοῦτο θὰ ἐσήμαινεν ὅτι συμπεριέζονται τὰς ἀνθρωπίνας ἀτελείας. Ἡ ἀγάπη προϋποθέτει ἐσωτερικήν τινα ἀθλιότητα τοῦ ἀνθρώπου διστις τὴν αἰσθάνεται, καὶ πρόδιει τὴν ἀδυναμίαν τῶν δύντων. Ἡ ἀγάπη τὴν δοποίαν αἰσθάνονται διὰ τὴν Δρο-

σίδα εἶνε δεῖγμα τῆς ἐλαττωματικότητος τῶν θεῶν.

Οι λόγοι οὗτοι ἐθύμωσαν ὑπερβολικὰ τὴν Δροσίδα.

— Λέγεις κάτι τι γελοῖον, Νικία, καὶ ἀκατανόητον. "Άλλως τε συνήθως δὲν ἔννοεις τίποτε καὶ ἀπαντᾶς ἀνοήτως.

— Ο Νικίας ἐμειδία εἰσέτι.

— "Ομῆλε, ὁμῆλε, Δροσίς μου. "Ο, τι δήποτε καὶ ἀν λέγης πρέπει νὰ σὲ εὐγνωμονοῦμεν διότι ἀνοίγεις τὸ στόμα σου, καὶ ἔχεις τοὺς ὅδοντας τόσον ὁραίους.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔνας σοβαρὸς γέρων ἀτημελήτως ἐνδεδυμένος, μὲ βραδὺ τὸ βῆμα καὶ ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἰθουσαν καὶ παρετήρησε μὲ τρέμον βλέμμα τοὺς συμποσιάζοντας. "Ο Κόττας τοῦ ἔκαμενῦμα νὰ καθίσῃ ἐπὶ τῆς ἴδιας του κλίνης.

— Καλῶς ἥλθες, Εὔκριτε, τοῦ εἴπε. Συνέγραψες τὸν μῆνα τοῦτον νέον τι ἐγχειριδιον φιλοσοφικόν; Θὰ εἶναι ὑποθέτω τὸ ἐννεηκοστὸν δεύτερον τὸ δοποῖον θὰ ἔξερχεται ἀπὸ τὸν κάλαμον τοῦ Νείλου τὸν δοποῖον κρατεῖ ἡ ἀττικὴ σου κείρ.

— Ο Εὔκριτος ἀπήντησε θωπεύων τὴν ἀργυράν του γενειάδα.

— Ή ἀηδῶν ἐπλάσθη διὰ τὰ ψάλλη καὶ ἔγωδε δὲν τὸν μέραν ἱερέα, καὶ ἔαν σοφῶς ἐμπνεόμενος διάτραχος διστις φουσκόνει ὅπως καταστῆ παχύτερος τοῦ βούς, ἀποτελεῖ τὸ ἄκρον ἀποτομοῦ.

ΔΩΡΙΩΝ

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Εὔκριτον ἀς χαιρετίσωμεν εὐσεβάστως τὸν τελευταῖον τῶν στωκῶν. Λευκὸς καὶ σοβαρὸς ὑψοῦται ἐν μέσῳ ἥμαν διὰ τὴν δοποῖαν τὸν προγόνων μας δὲ ἀνάμνησις. Μόνος ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους προφέρει λέξεις μὴ ἔννοουμένας.

ΕΥΚΡΙΤΟΣ

Περιπατεῖς, Νικία καὶ κατὰ τὸ σύνηθες ἀριστεύεις μυκτηρίζων. "Αν διμως δὲν περὶ τοῦ δοποίου διμιλεῖς εἶνε πράγματι θεὸς ὡς διάπιστος. Απὶς καὶ διὰ διάπογειος βοῦς τοῦ δοποίου βλέπω ἐδῶ τὸν μέραν ἱερέα, καὶ ἔαν σοφῶς ἐμπνεόμενος διάτραχος κατάθρωσε νὰ ἔξισωθῇ μαζύ του, δὲν θὰ εἶνε ἄρα γε ἱκανώτερος τοῦ βούς καὶ θὰ ἀντιστῆται τάχα νὰ θαιμάσῃς τὸ γενναῖον τοῦτο ζωάριον;

Τέσσαρες ὑπηρέται ἐτοποθέτησαν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀγριόχιροιν κεκαλυμμένον ἀκόμη ὑπὸ τοῦ δέρματός του. Μικροὶ νεοσσοὶ του κατεσκευασμένοι ἐκ ζύμης περικυκλοῦν τὸ ζῶον ὡσεὶ ζητοῦντες νὰ θηλάσουν; Σηλοῦντες τοιούτοις δόπων ὅτι ἡτοῦ

— Ο Ζηνοδέμης στρεφόμενος πρὸς τὸν μοναχόν. — Φίλε, εἶπε, εἶνας συνδαιτυμών προσετέθη ἀφ' ἑαυτοῦ μεθ' ἥμαν. "Ο περιώνυμος Παφνούτιος διστις ζῆται βίον θαυμαστὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ εἶνε διάποδοπτος ἥμαν ξένος.

ΚΟΤΤΑΣ.

Εἰπὲ μᾶλλον, Ζηνόθεμες, διτὶ ἡ πρώτῃ τοῦ ἀνήκει θέσις ἀφ' οὗ ἥλθεν ἀπρόσκλητος.

ΖΗΝΟΘΕΜΗΣ.

Διὰ τοῦτο λοιπόν, φύλατε Λούκιε, πρέπει μὲν ἰδιαιτέρων νὰ τὸν περιποιηθῶμεν ἀγάπην καὶ νὰ ἀναζητήσωμεν τί δύναται εὐχάριστον νὰ τοῦ εἴνε. Ἀναμφιλέκτως τὸ ἄρωμα τῶν ὁραίων λόγων εἴνε δὲ ἔνα τοιοῦτον ἀνθρωπὸν προσφιλέστερον τῆς κνίσης τῶν κρεάτων. Θὰ τοῦ εἴμεθα εὐχάριστοι φέροντες τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς πίστεως τοῦ ἑσταυρωμένου Ἰησοῦ. Ἔγὼ θὰ συνεξήτουν εὐχαρίστως ἀφ' οὗ μᾶλιστα ἡ θρησκεία αὐτῇ μὲν ἐνδιαφέρει ζωηρῶς ἔνεκα τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ποικιλίας τῶν ἀλληγοριῶν τὰς ὅποιας περικλείει. Ἀρκεῖ νὰ μαντεύσῃ κάνεις τὸ πνεῦμα ὃπὸ τὸ γράμμα καὶ τότε ἡ θρησκεία αὐτὴ εἴνε πλήρης ἀληθειῶν καὶ τὰ βιβλία τῶν χριστιανῶν κατὰ τὴν γνώμην μου πλημμυροῦν ἀπὸ θείας ἀποκαλύψεις. Δὲν παραδέχομαι ὅμως Παφνούτιε, διτὶ καὶ τὰ βιβλία τῶν Ιουδαίων τὴν αὐτὴν ἔχουσιν ἀξίαν τὰ ὅποια δὲν ἐνεπνεύσθησαν ὡς ἐλέχθη ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἀλλὰ ἀπὸ κακὸν τι δαιμόνιον. Ὁ Ιεχωβᾶς διτὶς τὰ ὑπαγόρευε τὸν ἀπὸ τῶν πνευμάτων ἐκείνων τὰ ὅποια πλημμυροῦσι τὴν κατωτάτην ἀτμοσφαίραν καὶ προξενοῦν τὰ κακὰ τὰ ὅποια ὑποφέρομεν. Οὗτος δὲ ὑπερέβαλε δῆλα τὰ πνεύματα εἰς ἀμάθειαν καὶ σκληρότητα. Ὁ ὄφις ἀπεναντίας ὁ χρυσόπτερος διτὶς περιέβαλε τὸ δένδρον τῆς γνώσεως διὰ τῶν κυανῶν του ἐλιγμῶν ἦτο πλασμένος ἀπὸ ἀγάπην καὶ φῶς. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ πάλη μεταξὺ τῶν δύο τούτων δυνάμεων ἦτο ἀναπόφευκτος πάλη λάμψεως καὶ σκότους. Ἡ πάλη αὐτῇ διερράγη εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ κόσμου ὅταν μόλις ὁ Θεὸς ἤρχιζε νὰ ἀναπαύεται δὲ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὔα, δ. πρῶτος ἀνὴρ καὶ ἡ πρώτη γυνὴ ἔζων εὐτυχεῖς εἰς τὸν κῆπον τῆς Ἐδέμης. Ὁ Ιεχωβᾶς πρὸς δυστυχίαν των συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ κυβερνήσῃ τοὺς πρωτοπλάστους καὶ ὥλας τὰς γενεὰς τὰς ὅποιας ἡ Εὔα ἔφερεν ἥδη εἰς τὰ θαυμάσια στέρνα της, ἐπειδὴ δὲ οὔτε διαβήτην, οὐδὲ λύραν κατεῖχεν, ἥγνοίς δὲ καὶ τὴν ἐπιστήμην τοῦ πρωτάζειν καὶ τὴν τέχνην τοῦ πεύθειν, ἐπόμαζε τὰ δύο ταῦτα πτωχὰ παιδία μὲ τερατώδεις ἐμφανίσεις, μὲ ἴδιοτρόπους ἀπειλὰς καὶ μὲ ἐκρήξεις κεραυνῶν. Ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὔα αἰσθανόμενοι τὴν σκιάν του ἐπ αὐτῶν συνεσπειροῦντο ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ ἡ ἀγάπη των ηὔξανεν διὰ τοῦ φόβου. Ὁ ὄφις

τοὺς εὐσπλαχνίσθη καὶ ἀπεφάσισε νὰ τοὺς διδάξῃ οὐτως, ὥστε γνωρίζοντες τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν νὰ μὴν ἀπατῶνται πλέον ἀπὸ φυέδη. Τὸ ἐπιχείρημα ἀπῆτει ἰδιαιτέρων φρόνησιν ἡ δὲ ἀδυναμία τοῦ πρώτου ἀνθρωπίνου ζεύγους τὸ καθίστα σχεδὸν ἀδύνατον. Ὁ καλὸς δαίμων μολαταῦτα ἐπεχείρησε καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Ἱεχωβᾶ, διτὶς ἰσχυρίζετο διτὶ εἰνε παντεπόπτης καὶ τοῦ δρόποιου ἡ δρασις μολαταῦτα δὲν ἥτο πολὺ διαπεραστική, ἐπλησίασε τὰ δύο πλάσματα καὶ ἐγοήτευσε τὰ βλέμματά των, διὰ τῆς λάμψεως τοῦ θώρακος καὶ τῆς λαμπρότητος τῶν πτερύγων. Ἡρχισεν ἐπειτα νὰ προσελκύῃ τὸ πνεῦμα των σχηματίζων διὰ τοῦ σώματός του ἐμπροσθέμεν των διάφορα γεωμετρικὰ σχήματα δπως ὁ κύκλος ἡ ἔλλειψις καὶ τὰ σπειροειδῆ τῶν δρόποιων τὰς θαυμασίας ἰδιότητας ἐννόησαν κατόπιν οἱ Ἑλληνες. Ὁ Ἀδάμ πλειόρον τῆς Εὔας ἀκόμη ἐμελέτα τὰ σχήματα ταῦτα δταν δμως ὁ ὄφις ἤρχισε νὰ διμῆτη καὶ ἐδίδαξε τὰς ὑψηλοτέρας ἀληθείας, ἐκείνας αἱ δρόποιαι δὲν ἐπιδέχονται ἀποδείξεις, τότε ἀνεγνώρισε διτὶς ὁ Ἀδάμ πλασθεὶς ἀπ' ἐρυθρὸν πηλὸν ἥτο φύσις πάρα πολὺ παχυλή ὥστε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν λεπτότητα τῶν γνώσεων αὐτῶν, ἐνῶ ἡ Εὔα ἀπεναντίας περισσότερον τρυφερὰ καὶ εὐαίσθητος ἐνεποτίζετο δὲν αὐτῶν εὐχερῶς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ δαίμων αὐτὴν πρώτην ἐμύησεν ἐν ἀπονοίᾳ τοῦ συζύγου της....

ΔΩΡΙΩΝ

Ἐπίτρεψέ μου νὰ σὲ διακόψω, Ζηνόθεμες. Εἰς τὸν μῦθον τὸν δρόποιον διηγήθης, ἀνεγνώρισα ἀμέσως ἐν ἐπεισόδιον τῆς πάλης τῆς Ἀθηνᾶς κατὰ τῶν γιγάντων. Ὁ Ιεχωβᾶς δμοιάζει πολὺ μὲ τὸν Πύθωνα, ἡ δὲ Παλλὰς παρίσταται ὃπὸ τῶν Ἀθηναίων φέρουσα παρὰ τὸ πλευρόν της ὄφιν. Ἐκ τῶν λόγων σου δμως ἀρχίζω νὰ ἀμφιβάλλω διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ ὄφεως περὶ τοῦ δρόποιου μᾶς δωμῆσες. Ἄν τῷ δντι κατεῖχε τὴν σοφίαν, διὰ τί τάχα τὴν ἐνεπιστεύθη εἰς μικρὸν θήλειαν κεφαλήν, ἀνίκανον νὰ τὴν συγκρατήσῃ. Κλίνω μᾶλλον νὰ πιστεύσω διτὶ δρόπως δ. Ιεχωβᾶ, ἥτο καὶ ὁ ὄφις ἀπατεών καὶ ἀμαθῆς καὶ διτὶ ἐξέλεξε τὴν Εὔαν ἐπειδὴ αὐτῇ εὐκόλως ἐγοήτευετο ἐνῷ τὸν Ἀδάμ ὑπωπτεύετο ὡς περισσότερον σώφρονα καὶ εὐφυά.

ΖΗΝΟΘΕΜΗΣ

Μάθε, Δωρίων, διτὶ διὰ τοῦ αἰσθήματος καὶ δχι τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς φρονήσεως ἐννοεῖ

κανεὶς τὰς ἀληθείας τὰς μᾶλλον ὑψηλὰς καὶ τὰς μᾶλλον καθαράς. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ γυναικεῖς, αἱ δρόποιαι συνήθως σκέπτονται δλιγώτερον, ἀλλ' εἶνε περισσότερον εὐάσθητοι τῶν ἀνδρῶν, ἔξυψονται εὐχερέστερον μέχρι τῆς κατανοήσεως τῶν θείων. Αὗται ἔχουν μόναι τὸ δῶρον τοῦ προφητεύειν. Διὰ τοῦτο δὲ οὐχὶ ἀλόγως παριστῶσι κάποτε τὸν Κιθαρωπὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν Ἰησοῦν τῆς Ναζαρὲτ ἐνδεδυμένους ὡς γυναικας μὲ ὀδαίαν ἐσμῆτα. Ὁ μυητῆς ὄφις, μεθ' ὅσα καὶ ἀν λέγης, Δωρίων, ὑπῆρξε σοφός, προτιμήσας διὰ τὸ ἔργον αὐτὸν τοῦ φωτὸς ἀντὶ τοῦ παχυλοῦ Ἀδάμ, τὴν Εὔαν, τὴν λευκοτέραν τοῦ γάλακτος καὶ τῶν ἀστέρων. Ἡ Εὔα τὸν ἥκουσεν ἥρεμα καὶ τὸν ἀφησε νὰ τὴν δηδηγήσῃ εἰς τὸ δένδρον τῆς γνώσεως, τοῦ δρόποιου οἱ κλάδοι ὑψοῦντο μέχρις οὐρανοῦ καὶ τὸ δρόποιον ἐπλημμυροῦτο ἀπὸ τὸ θεῖον πνεῦμα ὡς ἀπὸ δρόσουν. Τὸ δένδρον αὐτὸν ἐκαλύπτετο ἀπὸ φύλλα, τὰ δρόποια διλύουν δλας τὰς γλώσσας τῶν μελλοντῶν γενεῶν καὶ τῶν δρόποιων αἱ ἀκούσμεναι φωναὶ ἀπετέλουν μίαν ἀμεμπτον συναυλίαν. Οἱ ἄφρονοι καρποὶ ἐχάριζον εἰς τοὺς μεμυημένους οἱ δρόποιοι τοῦ Ἱεχωβᾶς εἰχε μάτην προσπαθήσει νὰ διδάξῃ εἰς τὴν πρώτην γναῖκα. Τὸ πνεῦμα τοῦ ὄφεως εὑρίσκετο ἐντὸς αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο, ὡς εἰπεν δ. Δωρίων, τιμᾶται παρὰ τῶν Ἀθηναίων ὁ ὄφις. Εἰς τοὺς τελευταίους πάλιν καιροὺς ἀνεφάνησαν τέλος τρία οὐρανία πνεύματα ὃπὸ ἀνθρωπίνην μορφήν, Ἰησοῦς δ ἐκ Γαλιλαίας, Βασιλίδης καὶ Βαλεντίνος, οἱ δρόποιοι ἐσχων τὴν τύχην νὰ δρέψουν τοὺς λαμπροτέρους καρποὺς τοῦ δένδρου αὐτοῦ τῆς ἐπιστήμης, τοῦ δρόποιου αἱ οἵτινες διαπερῶσι τὴν γῆν, ἡ δὲ κορυφὴ φθάνει τοὺς οὐρανούς. Αὗταί είχον νὰ εἴπω διὰ νὰ διερευστίσω τοὺς χριστιανούς, εἰς τοὺς δρόποιους συγχρήτισαν τοῦ Ιουδαίων τὰ σφάλματα.

ΔΩΡΙΩΝ.

Ἐὰν καλῶς σὲ ἡννόησα, Ζηνόθεμες, τρεῖς ἀνθρωποι θαυμαστοὶ δ. Ἰησοῦς, δ. Βασιλίδης καὶ δ. Βαλεντίνος ἀπεκάλυψαν τὰ μυστήρια τὰ δρόποια ἥγνονταν διηγήσεις τοῦ Θεοῦ. Ἐπιμυοῦσα δμως ἵνα καὶ δ. Ἀδάμ, τὸν δρόποιον ἥγάπα, ὑψωθῆμη μέχρις αὐτῆς τὸν ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ τὸν ὀδηγήσειν εἰς τὸ θαυμάσιον δένδρον, δπου δρέπουσα φλογερὸν καρπὸν ἔφαγεν ἐξ αὐτοῦ καὶ ἔτεινε τὸ ήμισυ εἰς τὸν σύντροφόν της. Δυστυχῶς δ. Ιεχωβᾶς, διτὶς περιεπάτει κατὰ τύχην εἰς τὸν κῆπον, τοὺς συνέλαβε καὶ βλέπων διτὶς καθίσταντο σοφοί, ἐθυμώθη μανιωδῶς. Εἰς τὴν ζηλοτύπιαν δ. Ιεχωβᾶς ἥτο ἐξαιρετικῶς ἐπίφοβος. Συγκεντρώνων τότε τὰς δυνάμεις του παρήγαγε τοιαύτην ταραχὴν εἰς τὴν κατωτέρων ἀπιστοπλάσταν. Ὁ καρπὸς διέφυγε τῶν χειρῶν τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ γυνὴ ἐναγκαλίζομένη τὸν λαιμὸν τοῦ δυστυχοῦς τούτου, τοῦ εἶπε: «Θέλω νὰ ἀγαπῶ καὶ νὰ ὑποφέρω μετὰ σοῦ».

ΖΗΝΟΘΕΜΗΣ.

Χρειάζεται λοιπὸν τάχα νὰ σοῦ ἐπαναλάβω, Δωρίων, διτὶς ἡ ἐπιστήμη καὶ διτὶς σκέψις δὲν εἴνε

παρὰ οἱ πρῶτοι τῆς νοήσεως βαθμοὶ καὶ ὅτι
ἡ ἔκστασις μόνον ὁδηγεῖ εἰς τὰς αἰωνίους ἀλη-
θείας;

ΕΡΜΟΔΩΡΟΣ.

Ἐίνε ἀληθές. Ζηνόθεμες, ὅτι ἡ ψυχὴ τρέφεται μὲ ἔκστασιν ὅπως δὲ τέττιξ μὲ δρόσον ἀλλὰ δυνάμεια ἀκόμη καλλίτερον νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ πνεῦμα μόνον εἶνε ἵκανὸν τελείας ἔκστάσεως καὶ τοῦτο διότι δὲ ἀνθρώπος τριπλοῦς ἐστὶ ἐκ σώματος γηίνου συνιστάμενος, ἐκ ψυχῆς λεπτοτέρας ἀλλ᾽ ἐπίσης γηίνου, καὶ ἐξ ἀφιθάρτου πνεύματος. Ὅταν ἔξερχόμενον τοῦ σώματος ὡς ἐξ ἀναπτόρου περιπίπτοντος αἰφνιδίως εἰς σιγὴν καὶ μόνωσιν, καὶ διασχίζον ἔπειτα μὲ πτέρυγας τῆς ψυχῆς τοὺς κόλπους, τὸ πνεῦμα ἐνοῦται μὲ τὸν θεὸν τότε γενέται τὰς γλυκύτητας προτέρουν ὑπανάτου ἢ μᾶλλον μελλούσης ζωῆς. Λιότι θνήσκειν εἶναι ζῆν. Εἰς τὴν κατάστασιν αὐτῆν τῆς ἔκστάσεως ὅτια ἐπενδύεται θείαν ἀγνότητα, δὲ ἀνθρώπος ἀπολαμβάνει ἐπίσης τὴν ἀπόλυτὸν χαρὰν καὶ τὴν ἄπειρον ἐπιστήμην καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν νεότητα ὅτια ἐποία εἶνε τὸ πᾶν. Καθίσταται τέλειος.

ΝΙΚΙΑΣ.

Αὐτὸς εἶνε θαυμάσιον. Ἀληθῶς ὅμως εἶπεν, Ἐρμόδωρε, δὲν βλέπω, διαφορὰν μεγάλην μεταξὺ τοῦ παντὸς καὶ τοῦ μηδενός. Καὶ αὐτῶν τῶν λέξεων ἀκόμη νομίζω στερούμεθα διὰ νὰ κάμωμεν τὴν διάκρισιν. Τὸ ἄπειρον πλησιάζει παραπολὺ μὲ τὸ μηδὲν ἀφ' οὐ καὶ τὰ δύο εἶνε ἀκατανόητα. Κατὰ τὴν γνώμην μου ἡ τελεότης στοιχίζει πολὺ ἀκριβά ἀφ' οὐ τὴν πληρώνει κανεὶς μὲ τὴν ὑπαρξίν του καὶ ἀφ' οὐ διὰ νὰ τὴν κατακτήσῃ πρέπει νὰ παύσῃ νὰ ὑπάρχῃ. Τὸ δυστύχημα τοῦτο, οὔτε αὐτὸς δὲν ἀπέφυγεν ἀφ' ὅτου οἱ φιλόσοφοι ἐπιμένουσι νὰ τὸν τελειοποιήσωσιν. Ἀφ' ὅτου ἐπὶ τέλους δὲν γνωρίζομεν τὸ εἶνε τὸ μὴ ὑπάρχειν, διὰ τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς αἰτίαν καὶ τὸ ὑπάρχειν ἀγνοοῦμεν. Τὸ πᾶν μᾶς εἶνε ἀγνωστον. Λέγεται ὅτι εἶνε ἀδύνατον εἰς τὸν ἀνθρώπουν νὰ συνενοηθῶσι. Μεθ' ὅλον τὸν ὑδρούβον τῶν φιλονεικῶν μᾶς ἐγὼ νομίζω ἀπεναντίας ὅτι εἶνε ἀδύνατον οἱ ἀνθρώποι εἰς τὸ τέλος νὰ μὴ συμφωνήσουν ἐνταφιασμένοι παραπλεύρως ὃποι τὸν ὅγκον τῶν ἀντιφάσεων αἱ ὅποιαὶ ἐπικάθηνται ὡς τὸ Πήλιον ἐπὶ τῆς "Οσσης.

ΚΟΤΤΑΣ.

Ἄρεσκομαι πολὺ εἰς τὰ φιλοσοφικὰ καὶ μελετῶ ταῦτα κατὰ τὰς τῆς σχολῆς μου ὥρας.

Δὲν ἐννοῶ ὅμως τὴν φιλοσοφίαν παρὰ εἰς τὰ βιβλία τοῦ Κικέρωνος μόνον. Φέρεται δοῦλοι τὸν μελιτώδη οἶνον.

ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ.

Περίεργον πρᾶγμα. Ὅταν εἶμαι νῆστις ἀναπολῶ πάντοτε τοὺς χρόνους κατὰ τοὺς δρόσους οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ παρεκάθηντο εἰς τὰ δεῖπνα τῶν καλῶν τυράννων καὶ δὲ σίελος μοῦ πλημμυρεῖ τὸ στόμα. Ἄμα ὅμως γενθῶ τὸν γενναῖον οἶνον τὸν δρόσον ἀφθόνως μᾶς προσφέρεις, Λούκιε, δινειροπολῶ ἀμέσως ἐμφύλιον πολέμους καὶ ἡρωϊκὰς μάχας.

Ἀλσθάνομαι αἰσχος ὅτι ζῶ εἰς χρόνους ἀδόξους καὶ διὰ τοῦτο ἐπικαλοῦμαι τὴν ἐλευθερίαν καὶ χώνω κατὰ φαντασίαν τὸ αἷμα μου μετὰ τῶν τελευταίων Ρωμαίων εἰς Φιλίππους.

ΚΟΤΤΑΣ.

Οἱ πρόγονοι μου κατὰ τὴν παρακμὴν τῆς δημοκρατίας ἀπέθανον διὰ τὴν ἐλευθερίαν μετὰ τοῦ Βρούτου. Δύναται τις ὅμως νὰ ὑποπτευθῇ ὅτι ὠνόμαζον πραγματικῶς ἐλευθερίαν τοῦ Ρωμαϊκοῦ λαοῦ τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ τὸν κυρεγνῶσιν αὐτοὶ οἱ ἰδιοί. Δὲν ἀφοῦμαι ὅτι διὸ ἐν ἔθνος ἡ ἐλευθερία εἶνε τὸ ὑψιστὸν τῶν ἀγαθῶν. Καθ' ὅσον ὅμως προχωρῶ εἰς τὴν ζωὴν κατὰ τοσοῦτον πείθομαι, ὅτι μόνον ἀλόγητος κυβέρνησις δύναται νὰ ἔξασφαλίσῃ εἰς τοὺς πολίτας ἐλευθερίαν. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἔξήσκησα τὸ ὑψηλότερο τοῦ χράτους ἀξιώματα καὶ ἡ μαριὰ ἀντη πεῖρα μὲ ἐδίδαξεν, ὅτι δὲ λαὸς πιέζεται κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον διοικεῖται ἀσθενῶς. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν δημαγωγῶν, οἱ δρόσοι προσπαθοῦν νὰ ἐλαττώσωσι τῆς κυβερνήσεως τὰ δικαιώματα, διαπράττουσι μέγιστον ἔγκλημα. Ἀν ἡ θέλησις τοῦ ἐνὸς εἶνε κάποτε ἐπιβλαβής, ἡ πάνδημος ὅμως γνώμη καθιστᾶ πάσαν ἀπόφασιν ἀπραγματοπόγητον. Μέχρι τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὅποιαν τὸ μεγαλεῖον τῆς Ρωμαϊκῆς εἰρήνης ἡ πλάωθη ἐπὶ τὸν κόσμον, οἱ λαοὶ μόνον ὑπὸ εὑφυεῖς μονάρχας ὑπῆρξαν εὐτυχεῖς.

"Ἐπεται συνέχεια.

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

ΗΜΕΡΑ ΛΙΜΑΤΟΣ. Ἀκόμη ἀδυνατῶ νὰ πιστεύσω ἀν ἐξηπνωτικά κατόπιν ἐνὸς βαρυτάτου ἐφιάλτου, ἢ ἀν πράγματι παρῆλασαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὅλων μας τὰ ἀξιοθάντα γεγονότα τῶν τελευταίων αὐτῶν ἡμερῶν.

Φέρω ἀκόμη βαθὺ πένθος εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἔχω τὴν καρδίαν σπαραγμένην καὶ αἰμάσσονταν.

Ο καπνὸς τῆς πυρίτιδος καὶ σήμερον ἀκόμη μὲ κάμνει νὰ ἀσφυκτιῷ καὶ μὲ ἐκκαψεύσουν εἰδέτι αἱ κλαγγαὶ τῶν ὅπλων καὶ οἱ ἀλλαλαγμοὶ καὶ οἱ θρῆνοι καὶ τὸ μανιώδες ποδοσθόλημα τῶν ἱππων τῶν ἐπελαυνόντων, καὶ δὲ γογγυσμὸς τῶν ἀτυχῶν ζώων, διαγραφόντων ἐν ἀτυχές ήμικύκλιον καὶ πιπτόντων μετὰ τῶν ἀναβατῶν αὐτῶν καταγῆς ἐν σφαδαγμοῖς καὶ αἴμασι...

Θεέ μου! Ἐπὶ τέλους ποῦσος μέγας Ἀθῶος, μάρτυς ἡ ἀγιος, κατηράσθη εἰς στιγμὴν ἀγανακτήσεως καὶ ὁργῆς, περιφρονούμενος ἢ καθυδριζόμενος, τὸν δυστυχῆ αὐτὸν τόπον;

"Χείζαν ἀρά γε τὰ ἀμαρτηματά μας μᾶς τοιαύτης τιμωρίας, μᾶς πενθυμέρου ἐπαναστάσεως, μᾶς φρενίτιδος, ἀνατρεψάσης τὰ πάντα, ἐνὸς ἐμψυλίου σπαραγμοῦ, μᾶς διασταυρώσεως σφαιρῶν, ἐνὸς παραποταμίου αἵματος ἀναμιχθέντος μὲ τὸν βόρδογον τῶν ὁδῶν, μὲ τὴν λάσπην τῶν πεζοδρομίων καὶ ἀποψυχέντος ἀπὸ ἑνα βορρᾶν παγερὸν ὡς ὁ θάνατος καὶ ἀκατάσχετον ὡς ἐκεῖνο;

"Ισως τὰ ἀμαρτηματά μας νὰ εἶνε ἀμέτρητα ὡς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ ἐπλήθυναν ως ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης καὶ νὰ ᾧτο ἡ τιμωρία ἐκείνη μία φοβέρα διὰ τὰς κακίας μας καὶ μία ὑπενθύμησις, ὅτι ἐλησμονήσαμεν τὸν Θεόν μας. Τίς οἶδε...

"Ἐν τούτοις, τόρα ὅπου αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι παρῆλθον καὶ τὸ μέγα δέος ἀπεσύρθη ἀπὸ τὰς ψυχὰς ὅλων καὶ τὰ βλέμματα δύνανται νὰ ἀποτινάξουν τὴν ἀχλύν τῶν μαύρων θεαμάτων καὶ τὸν ἀλυκὸν πέπλον τοῦ αἵματος καὶ νὰ στραφῶνται ἐλευθερότερα γύρω καὶ νὰ προσβλέψωσιν ἡρεμότερα μακρύτερα, τάχα θὰ ἀναγνωρίσωμεν τις ἐκινδύνευσεν οὕτω καὶ τὶς ἀπωλέσθη καὶ τὶς ἀδημιούργηθη; πόσας λαβάς ἔχασαμεν καὶ πόσας ἐρείσματα ἀδωδάμεν εἰς τοὺς ἔχθρούς ἡμῶν, καὶ πόσον οὕτω ύπολειπόμεθα ἔαυτῶν σήμερον;

"Ο μέγας Ἀθῶος, ὅστις μᾶς ἐδοκίμασε διὰ τῆς ὁργῆς του καὶ τῆς ἀγανακτήσεως του, τάχα ἔξηνεμενίσθη καὶ ἀνειλάσθη τοῖνος τύψεως, δὲν μὴ μεταχειρίσθεις πάντοτε, ἀν δχι ὄμοιαν, τούλαχιστον ἐφεκτικὸν

μεν καὶ νὰ διδαχθῶμεν οὕτω ἐκ τοῦ μαθήματός του, τοῦ τόδον αὐτηροῦ καὶ τόδον ἀμειλίκτου;

Θὰ ἀναλογιζόμεθα τάχα εἰς τὸ μελλον τὰς πικρὰς ἡμέρας ποῦ διάλθαμεν, τὰς μαύρας νύκτας τοῦ τρόμου καὶ τῆς φοίκης, τὸ ἀδελφικὸν αἷμα ποῦ ἔχθη εἰς μίαν ὥραν μανιακῆς ἀλλοφούστης;

Ο καπνὸς τῆς πυρίτιδος ἀκόμη μὲ κάμνει νὰ ἀσφυκτιῷ καὶ μὲ ἐκκαψεύσουν εἰδέτι αἱ κλαγγαὶ τῶν ὅπλων καὶ οἱ ἀλλαλαγμοὶ καὶ οἱ θρῆνοι καὶ τὸ μανιώδες ποδοσθόλημα τῶν ἱππων τῶν ἐπελαυνόντων, καὶ δὲ γογγυσμὸς τῶν ἀτυχῶν ζώων, διαγραφόντων ἐν ἀτυχές ήμικύκλιον καὶ πιπτόντων μετὰ τῶν ἀναβατῶν αὐτῶν καταγῆς ἐν σφαδαγμοῖς μετὰ τὸ γδούπου ἐν σφαδαγμοῖς καὶ αἴμασι...

"Αν πραγματικῶς παρῆλασε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ὁ ἀδελφικὸς ἐκεῖνος σπαραγμὸς τῆς 8 Νοεμβρίου, καὶ δὲν ᾧτο ἐφιάλτης ἀπαίδιος τὸ ἀτελεύτητον διάστημα τῆς πενθυμέρου ἐκείνης τραγικῆς αὐτοκαταδίκης μας, ἀς εὐχηθῶμεν πάντες ἐν μετανοίᾳ ψυχῆς καὶ ἐν σύντοιβῃ καρδίᾳ εἰς τὸν Θεόν τοῦ ἐλέου καὶ τοῦ οἴκου νὰ ἐπιφοιτήσῃ εἰς ἡμᾶς ἀμετακλήτως ἐπιεικῆς καὶ διὰ πάντην τὸν πεζοδρομίων καὶ ἀποψυχέντος ἀπὸ δοκιμασθέντας ὑπὲρ τὰς ἀσθενεῖς ἡμῶν δυνάμεις καὶ ὑπὲρ τὴν κακίαν μας.

"ΧΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΓΡΑΦΗ Ἐκ τοῦ ταξειδίου τὸ δρόμον ἐκαμενοῦ Μοῖρα ἀνὰ τὰ παράλια τοῦ ὑποδόμου Ἑλληνισμοῦ, καὶ διὰ τὸ δρόμον, πρέπει νὰ ὅμολογήσωμεν, ὁφείλομεν χάροιτας εἰς τὴν τέως Κυβερνητικῶν, ὁ ἡμερήσιος τύπος ἀνέγραψε πᾶν δὲ τὸ διάστημα τοῦ ἀκροτάτου ἐνθουσιασμοῦ τὸν δρόμον μετέδοσαν τὰ ἡμέτερα πολευτικὰ πλοῖα, ἀφ' ὅπουδήποτε καὶ ἀν διῆλθον, χωρὶς νὰ παραλείψῃ τὴν ἔξαρη τὴν ἀρίστην ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἀφῆκαν τὰ πλορώματα αὐτῶν εἰς δημογενεῖς καὶ ξένους, ἀπὸ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν μέχρι τοῦ τελευταίου ναύτου.

"Ο ἡμέτερος τύπος εἰς αὐτὴν τὴν περιστασίν, ἀληθῶς ἔκαμε τὸ καθηκόν του, ἀλλὰ τάχα τοῦτο εἶνε ἀρκετὸν διὰ τὸ μάθη ἀδιαφόρως καὶ ἀνειλαφρᾶς τινος τύψεως, δὲν μὴ μεταχειρίσθεις πάντοτε, ἀν δχι ὄμοιαν, τούλαχιστον ἐφεκτικὸν

ГРАММАТА ТЕХНИ ЕΠΙΣΤΗΜΗ

ФІАОДОГІА

**ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΙΑ ΤΑ ΑΥΣΤΡΙΑΚΑ ΓΥ-
ΜΝΑΣΙΑ** ἀναγγέλλει εἰς τοὺς φίλους τοῦ ποιητοῦ
Ροβέρτου Χάμερλιγγ, τοῦ συγγραφέως τῆς περιουσί-
μου Ἀσπασίας καὶ τόσων ἄλλων ὁραιών ἔργων,
ὅτι εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ ἐν Βιέννη φιλολογικοῦ φρον-
τιστηρίου εὑρίσκονται τρεῖς πραγματεῖαι τοῦ ποιητοῦ,
τὰς ὃποιας ἔγραψε τῷ 1852-ῷ ὡς μέλος τοῦ φρον-
τιστηρίου ἡ μία πραγματευομένη περὶ τῆς ποιητικῆς
τέχνης τοῦ Ὁρατίου εἶνε λατινιστὴ γεγραμμένη, ἐκ
τῶν ἄλλων δύο αἱ ὅποιαι ἔγραφσαν γερμανιστὶ ἡ
μία πραγματεύεται περὶ τῶν παρομοιωσεων τῆς
Ἰταλίας καὶ ἡ ἄλλη περὶ τῶν πλατωνικοῦ μάθουν
τῆς περιφράσας τῶν θεῶν ἐν τῷ Φαιδρῷ.

Ο ΔΗΜΟΤΙΚΩΤΕΡΟΣ κωμικός ποιητής της Πολωνίας, ό Μιχαήλ Μπαλούκι ηντοκτόνησε πρότινων έβδομάδων είς ἐν δασύλλιον παρὰ τὴν Κρακοβίαν. Ο Μπαλούκι ὑπῆρχε γονιμώτατος συγγραφευς κωμψιδών καὶ κωμικῶν σκηνῶν, τὰ δὲ θεματικά τῶν ἔργων του ἤντησεν ἀπὸ τὴν πατρίδα του· τὰ ἥθη τῆς Πολωνίας καὶ ιδίᾳ τῆς Κρακοβίας διακωμῳδεῖ, καὶ τὰ κοινωνικά καὶ πολιτικά ἐλαττώματα γελοιογραφεῖ ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον. Αἱ κωμψιδαι του τῶν ὅπιων τὸ ἄλλο εἶνε καπτὸς χονδρὸν ἐθεωρήθησαν ὡς κοινωνικαὶ σάτυραι. Οὐλη ἡ Πολωνία ἐκάγχισεν ἐπὶ ἔτη μὲ τοὺς τύπους του τοὺς κωμικούς καὶ τὰς σκηνὰς του τὰς σατυρικάς. Εἰς τὸ ἔργον του ὑπάρχει πολὺ φαιδρότης καὶ πολὺ δόλην πικούρα. Ο Μπαλούκι ἦσθαντο τὴν ἀνάγκην νὰ γελάσουν ἢ δὲ δύναμις του συνιτασταί εἰς τὴν δρᾶσιν καὶ ὅχι εἰς τὸ ὑφος. Ἡ δημοτικότης του ἔξηκολούθησαν ἀμειώτος ἐπὶ 40 ἔτη καὶ τὸν συνώδευσε μέχρι τοῦ τάφου. Τινὲς θέλοντες νὰ ἔξηγήσουν τὸν μιστηριώδη θάνατον τοῦ κωμῳδογράφου ἀπέδοσαν αὐτὸν εἰς τὴν ἐπιθέσιν τῆς κριτικῆς κατὰ τοῦ τελευταίου ἔργου του. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀλλῆς· ἡ κριτικὴ ἐδείχθη ἀνέκαθεν μέχρις ὑπερβολῆς ἐπιεικῆς πρὸς αὐτὸν, τὸ δὲ κοινὸν τὸν ἥρατα ἐπίσης μέχρις ὑπερβολῆς ἀπέδειξε· ὅτι εἰς τὸ διάφραγμα πολωνικὰ θέατρα παοιστάνοντα εἴκοσι τοία διάφορα ἔχοντα.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΟΥ ΑΟΥΒΡΟΥ πλουτίζεται προσεχώς μὲν μεγάλην συλλογὴν ἀρχαιοτήτων, προερχομένων ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν Σούσων ἐν Περσίᾳ. Ἀπό μπλοιον τοῦ κράτους μεταφέρει τὰ πολύτιμα κειμῆλα εἰς Γαλλίαν, ἢ διπούα ἔχει τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν ἀνασκαφῶν ἐν Περσίᾳ. Τὸ προνόμιον τηγοράσθη δὲ ἐκατὸν χιλ. φράγκων καὶ ἑνὸς ταπετογήματος τῶν Γοβελίνων.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΚΡΗΤΗ. Εις την «Ἐφημερίδα τῆς Ἑλληνικῆς σπουδῆς» ἐν Λονδίνῳ ἔδημοσίευσεν δὲ ἑνεργών τάς ἐν Κρήτῃ ἀρχαιολογικάς ἀνασκαφὰς διάσπορος "Ἄγγλος ἀρχαιολόγος" Ἐβαν, πλήρη καὶ λεπτομερῆ ἔκθεσιν τῶν σπουδαιοτάτων διὰ τὴν ἐπιστήμην ἔγασιών του.

ПІСТНІ МИ

ραστάσεις μονοποδάκτους κωμωδιῶν καὶ δραματίων.
Ἡ ὁρχήστρα τῆς Μουσικῆς Ἐταιρίας θὰ ἔκτελέσῃ τὸ
ἐνόργανον μέρος τοῦ προγράμματος, εἰς τὸ δόπον
μεταξὺ ἀλλων ἀναγράφεται καὶ ὁ «Χορὸς τῶν Ἀν-
θέων» ἐξ τῆς Φλώρας Μιράμπιλη τοῦ ἡμετέρου Σα-
μάρα.

ΕΔΟΘΗ ἐσχάτως εἰς τὸ δημοτικὸν θέατρον ὑπὸ τοῦ ἔξι ἐρασιτεχνῶν θιάσου τῆς «Ἐταιρείας πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων δραμάτων», ἡ Ἱφιγένεια ἐν Τάυροις τοῦ Εὐριπίδου.

Οι διδάξαντες τὰ κύρια πόδσωπα τῆς τραγωδίας κ. Κυπαρίσσις καὶ δεσποινίς Ἀποστόλου, ὀνειροφτή των τοῦ ὃντων διερμηνευσαν τὸν χρωακτήρα τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, ἐφάνησαν μελετημένοι καὶ εἴναι ἄξιοι συγχρηματηρίων διὰ τὴν φιλοποιίαν των.

Ἡ ἐδομηνεύσασα τὸ πρόσωπον τῆς Ἀθηνᾶς, μολις
δεκατετραέτις κόρη (!) μὲν τὴν περικεφαλαίαν ποιεῖ
ἔφερε καὶ τὸ δόρυ που ἔκρατε, ἐφαίνετο μᾶλλον ἔνοια
μικρῷ ἀγγελούδακι ἀπαγγέλλον μίαν ήπιαν προσευχήν.

Περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς μελοποιεως τῶν χοιρικῶν τῆς πορειῶνας, ὃ ἀναγνώστης εἰμιποτέ νὰ εἴην γενικάς ίδεας εἰς τὸ περὶ «Ἐθνικῆς μουσικῆς» ὅρθρο τὸ περιεχόμενον εἰς τὸ τεῦχος τούτο.

“Η δέ μελοποίησις τῶν χορικῶν τῆς Ἱφιγενείας ὑπὸ τοῦ κ. Παχτίκου, ἔνα πρᾶγμα κυρίως μᾶς ἐφενέδωσε, τὴν ἀκραίαν ἀνεκτικότητα τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ ἐνώπιον ἔργου τελείως λανθασμένου ἀισθητικῆς, καὶ ἰδεολογικῶς, ὁργανικῶς δὲ μαρτυρούντος παντελῇ ἄγνοιαν παντὸς τεχνικοῦ νόμου, εὐλογον ἀλλιώς τε ἄγνοιαν διὰ τὸν αὐτὸντην τὸν γνωρίζοντα μόνον ὀλίγην θεωρίαν μουσικῆς. Καὶ η ἀνεκτικότης τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ ἵστως τρανότερον ἐφανερώθη διατάσσεται, τὴν γενομένην ἐν τῇ ‘Αρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ διάλεξιν ὑπὸ τοῦ κ. Παχτίκου ἐπὶ τῆς μελοποίησις τῶν χορικῶν, ἐπετράπτη εἰς αὐτὸν νὰ εἴται, τὴν 20ή Οκτωβρίου τοῦ πολιτισμένου ἔτους 1901 ποδ κοινού μορφωμένου, τὴν ἔξης φράσιν = “Η μουσικὴ παροῖ τοῖς νεωτεροῖς οὐδένα ἀλλον σκοπὸν ἔχει ἢ αὐτὴν ἀπλῶς τὴν αἰσθητικὴν τέρψιν! ”

A black and white illustration of a person's head from behind, wearing a top hat and holding a cane.

'Ex tñs 'Içtivænsis; èn 'Iaúðos;

ΜΟΥΣΙΚΗ

Η ΕΠΙΣΤΟΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ MOZART. Είς την Μιλάνον ὁ Μόζαρτ είχε λάβη παραγγελίαν ἀπό τὸν ἐφυλάκτορα Καστιλιώνη νὰ συνθέσῃ ἐν μελῳδοαμα τὸ δόποιον θὰ παριστάνετο περὶ τὰ τέλη του 1770. Τὸ μελῳδόματα εἰς τοὺς πράξεις θὰ ἔφερε τίτλον «Μιθριδάτης βασιλεὺς τοῦ Πόντου». Οἱ στίχοι τοῦ ποιητοῦ Cigna e Santi.

Ο Βολφγάκης ἐδόθη ἀμέσως μὲν ἔστιν εἰς τὰ σύνθετα τοῦ μελοδράματος, ἐπιτυχῶν νά το συγχετώσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις του εἰς αὐτὸν τὸ μεγάλον στονδαιότητος ἔργον καὶ νά ἀποδεῖξῃ ὅτι αἱ ἑταῖροι τοῦ βασισθεῖσαν ἐλάτιδες ἦσαν πρωτιστοί ναυαριναῖς της πολιτείας.

Ποιὸν ἡ ὄλως διατεθῆ διὰ τὴν σύνθεσιν τῶν γ

ρίων τεμαχίων τοῦ μελοδράματος, ὁ δεκατετραετής συνθέτης ἐδέσης νότοβιληθῆ εἰς τὴν κοπιαστικήν ἐργασίαν τῆς μελοποίησεως τῶν ἀτελευτήτων γε τοι
τατινὶ τῶν τρωῶν μαρκῶν πρᾶξεον. Καίτοι δὲ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς διαμονῆς τον εἰς Βολονίαν ἀφενεὶ την πέναν ἐλευθέρων, νὰ τρέχῃ στὸ χαρόι,
δὲν κατώθισθε νά τελειώσῃ τὴν μονότονον ἐργασίαν πρὸ τῆς ἐποχῆς πού είχεν διοισθῆ διά τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Μιλάνον.

Εἰς ἐν ἀπὸ τὰ συνήθη ὑστερόγραφα ἀπὸ τὸ —
«Μιλάνον 20 Ὀκτωβρίου πρός τὴν ἀγαπητὴν τοῦ
μητρούνιλα», λέγει — «Ἄλεν εἰλιτορῶν νὰ γράψω πολὺ,
γρατὶ μοῦ πονοῦν τὰ δάκτυλα ἀπὸ τὸ ποκὸν τὸ γράψιμο
τῶν recitativi. Ικτεύων τὴν μητρούνιλα μον τὰ εὐ-
θυῆδη γρά μένα ὥστε νὰ πάγ καλὸ τὸ μελόδραμά μον,
νὰ νὰ ἡμεδα ὑστερα εἴντυχισμένοι δῆλοι μαζὲν».

Αφού ἐτελείωσε τὴν δχληρὰν αὐτῆν ἐργασίαν ὁ Μόζαρτ εδέησε νὰ ὑποβιῃθῇ εἰς ἀναγκαστικήν διακοπήν τῆς ἐργασίας του, καὶ νὰ ἀναμείνῃ, πρὸν ἡ συνθέση τὰ κομμάτια τοῦ μελοδράματος, τοὺς μέλ-
λοντας διανομέας απότοι ἀπό τὸ Μάλμον.

λοντας ἐρμηνεις αυτου απο το μικρον.
“Οπας ἀπαιτοῦσαν αι ὀλίγον ζηλευται συνήθειαι της ἐποχῆς ἔκεινης, ο δυνθέτης δέν εἰμποροῦσε νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέρων πτήσιν τῆς φαντασίας του εἰς τὸ ἔργον του.” Επρεπε ἀναγκαστικῶς νὰ συνεννοηθῇ μὲ τους virtuosos ἐρμηνευτὰς του ἔργου και νὰ υποβληθῇ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις των, συχνά δέ και εἰς τὰς

ιδιοτροπίας των.
Μέ τὴν τελειοτοίησιν τῆς φωνητικῆς τέχνης, αἱ ἀπαιτήσεις τῶν virtutis ηὔθησαν εἰς ὑπερβολικὸν βαθμόν. Τὸ νέον μελόδομα προεπει τὰ συντεθῆ ἀποκλειστικῶς διὰ τοὺς κυριωτέρους ἔκτελεστάς, εἰς τῷ ποτὶ ὅπει τὰ νῦν βοηθητικὰ τὴν ἀνάδειξιν τῶν φωνητικῶν προσδόγτων τον.

Αναλόγως τοῦ ρόλου ἐξητοῦντο ίδιαίτερα δικαιώματα, τὰ δύοις ζηλοτύπως ἥθελαν νὰ είνε σεβαστά ἀπέναντι τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων ἔρμηνευτῶν. Τοιουτορότας, δ. καθεὶς μὲ τὴν σειράν του, ἀπαυτοῦσεν ἔνα κομμάτι δι' ἑαυτοῦ, μίαν ὀρισμένην, αὶ οἱ, τὴν δύοιαν νὰ εἰκότορῃ νὰ ποικίλη κατ' ίδιαν ἀρόσκειάν του. Καὶ ὅταν οἱ virtuosi καὶ ὁ συνθέτης εἶχαν ἐπὶ τέλοντο συνεννοηθῆ, τὸ μελόδράμα, πολὺ περισσότερον ἀπὸ μίαν θεατοικήν δρᾶσιν, ἀπὸ ἓν δραγανικὸν ἔργον, προέκυπτεν ὅμοιον μὲ μίαν συνελίαν, μὲ μίαν σειράν ἀπὸ κομμάτια προσκολλημένα εἰς τὸν κοριμὸν τὸν ὑποθέσεως καθὼς τὰ μαργαριτάρια ἐνὸς πειθοδούιον.

ιαρια ενος πεδίου μεταξύ των πόλεων της Αθήνας και της Κορίνθου.

Ο Μιθρόδατος τού Μόζαρτ, συντεθεὶς ὑπὸ τὴν τυχαννίαν αὐτῶν τῶν συγηθεῖάν, ἔχει ὅλα τὰ ἐλαττώματα ποὺ ήσαν ἀναπόφευκτος συνέπεια τῆς ἐποχῆς. Οὔτε βέβαια, ὃταν ἡτο δυνατόν, δεκατετραετῆς συνθέτης νά ἔξαντάστο ἐναντίον αὐτῶν τῶν σφραγίδων, καθότι και ὃν παραδεχθῇ κανεὶς ὅτι ἡ πρόσωπος μεγαλοφυΐα του θὰ τὸν ἔκαμνε νά αἰσθανθῇ και ἐνοιοήῃ τὴν ἀνάγκην μερικῶν ἀναμορφώσεων εἰς τὴν τέχνην, δὲν πώλει τὸ κύρος και τὸ θάρρος νά ἔπιδιψάν και ἐπιβάλλει.

Κατά τὸν Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον ὁ Μόζαρτ
ἡτον ὅλος ἀφοισιωμένος εἰς τὸ νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον
του. Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸν ἡ ἐπιστολογραφία του
περιωρίσθη εἰς δύο ὑπεροδύγραφα κάτω ἀπὸ τὰς ἐπι-
στολὰς του πατρὸς του. Τὸ ἔνα λέγει:

„Ἄντην τὴν στιγμὴν ἔχω νὰ ἐγραφθῶ πολὺ γιὰ τα
μελόδραμα μου. Ἐλπίζω ότι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ
θὰ πάνε ὅλα καλά.»

Kai tò ãllo:
«Xaiõe. Paouanálei tòv Ætheòv na èpitúxh̄ tò meło

δραμα. Ο ἀδελφός σου
B. MOZART

μὲ τὰ δάκτυλα πονεμένα ἀπὸ^{τὸ} πολὺ τὸ γράψιμο :

H ΜΑΓΙΣΣΑ τοῦ κ. Λαυράγκα, ἡ ὅποια τελευταίως παρεστάθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ μελόδραματικοῦ θιάσου καὶ τῆς ὅποιας τόσον ἥρεσεν ἡ νεωτεριστικὴ μουσικὴ, ἀποτελεῖ τὴν τελευταίαν πρᾶξιν μεγάλου μελοδράματος τοῦ "Ἐλληνος μουσουργοῦ". Ἀλλὰ τὸ ἀτέλες τῆς ὁρχήστρας, τοῦ χοροῦ καὶ τῆς ἐν γένει ἀπὸ σκηνῆς παραστάσεως μὲ τὸν ὑπάρχοντα θιάσον ἡνάγκασαν τὸν κ. Λαυράγκαν νὰ δώσῃ τὴν τελευταίαν μόνον πρᾶξιν. Ἐκ τούτου ἡ ἐντυπωτικὴ ἔργου ημιτελοῦς, τὴν ὅποιαν ἀπεκόμισαν οἱ θεαταί.

EN ΛΟΝΔΙΝΩ_u παρεστάθη τελευταίως μελόδραμα, ἐμπνευσθὲν ἐκ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων τοῦ Βίκτωρος Οὐγκού, ἡ "Σκιὰ τοῦ Χοροῦ". Τὴν μουσικὴν ἔχει συνδέσει ὁ κ. Ναπολέων Λαμπτέλετ. Τὰ ἀγγικά φύλλα ἀναφέρουν εὐφήμως τὸ ἔργον τοῦ "Ἐλληνος συνθέτου".

EIKASTIKAI TEXNAI

KΗΔΕΙΑ. Η εἰκὼν αὕτη τοῦ ἄγγιλου ξωγράφου M. G. Sherwood Hunter, μὲ αἰσθητικὴν συγκλονίζουσαν τὰ μύχια τῆς ψυχῆς, εἶναι ἐν τῶν ἀρίστων, τῶν ὑπερόχων ἔργων τῆς νεωτέρους ξωγραφικῆς. Ἡ θύλωψ, χωρὶς στολίσματα, μεγάλη καὶ ἀνεπίδεικτος, συνοδεύει, αὕτη μόνη, μὲ τοὺς γονεῖς καὶ τὸ ἀδέλφια του, τὴν κῆδειαν τοῦ μικροῦ, ἐν φειδίᾳ μίαν ἀκόρων τῆς δόδοι προβάλλει συμπονοῦσα, μητέρα καὶ αὐτῆς, μια ξένη. Κρατεῖ ὁ ἴδιος ὁ πατέρας, πτωχὸς ἀλιεὺς, τὸ μικρὸν φέρετρον. Καὶ ἀναδίδεται δόλωντα βουβόν, πρὸς τὸν Αἴνων τὸ δυμάμα τοῦ πόνου.

OEN ΣΜΥΡΝΗ_u - ΠΑΝΙΩΝΙΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ τοῦ ὅποιουν μετὰ χαρᾶς ἔξαίρουμεν τὴν ἀποστολήν, προκηρύσσει τὴν Β'. Καλλιτεχνικὴν "Ἐκθεσιν διὰ τὸ ἔτος 1902", γενησομένην ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ μεγάλῃ αἰθουσῇ τοῦ Συλλόγου, ἡ ὅποια συνδυάζει πάντας τοὺς δρόους φωτισμοῦ καὶ ὀνέτου τοποθετήσεως τῶν ἔργων.

Ἡ "Ἐκθεσις" θὰ περιλαμβάνῃ ἑκτὸς τῶν κυριωτέρων αὐτῆς τημάτων ἦτοι ξωγραφικῆς, γλυπτικῆς καὶ ἀρχαιοτεχνικῆς, καὶ πάντα τὰ λοιπά ἐν τῷ κανονισμῷ ἀναφερόμενα ὡς φωτογραφίας, τοιχογραφίας, γαλογραφίας, ἐνλογογραφίας, πυρογραφίας, ἀγγειολαστικῆς καὶ ἱχνογραφικᾶς ἔργων.

Τὰ ἐξ ἀντιγραφῶν ἔργα ξωγραφικῆς εἶναι ἀπαράδεκτα.

Χρόνος ποδὸς ἀποστολὴν τῶν ἔργων δοῖται ὁ μέχρι τῆς 23 Μαρτίου 1902, ἡμέρα δὲ τῆς ἐνάρξεως ἡ 31 Μαρτίου καὶ διάρκεια ἀντῆς τεσσαρακονθήμερος.

Θερμᾶς συνιστώμεν εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀπανταχοῦ Ἐλληνας καλλιτέχνας τὸ ἄξιον παντὸς ἐποίησον σωματείον τούτο, εὐγενὴ σκοπὸν ἔχον τὴν διάδοσιν τοῦ καλοῦ καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῶν Ἐλλήνων καλλιτεχνῶν.

EPISTHMH

EIS TA BAOTH THES KENTRICKHS AFRIKHS μεταξὶ Κόγγου καὶ Οὐγγάνδα, ὀνεικαλύφθη μέγα μαστοφόρον, τὸ ὅποιον οἱ ιθαγενεῖς δημοάζουν. Οκάπι, καὶ τὸ ὅποιον ὅμοιάζει πρὸς ἀντιλόπην ἡ δοριάδα. Κατὰ τὸν Τζόνστον τὸν διοικητὴν τῆς Ἀγγλικῆς Οὐγγάνδα, ὅστις ἔθηρευσε τὸ ζῶον καὶ ἔλαβε τὸ σῶμά του, τὸ Οκάπι εἶνε ἐπιξῶν ἀντιτρόσωπος γένους μηρυκαστικῶν ἔξαφανισθέντος, τοῦ ἐλλαδοθηρίου, τοῦ ὅποιον σκελετοί ἀνευρέθησαν εἰς τὸ Πικέρμι, παρὰ τὰς Ἀδήνας. Ή παρισινὴ Φύσις δημοσιεύει ὡραίαν εἰκόνα τοῦ Οκάπι.

NEA BIBALIA

Εξεδόθινδαν

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ὑπὸ N. Γ. Πολίτου τόμος γ'. (Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ τεῦχ. 146-49) ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1901. σχ. 8ον σελ. 688 δραχ. 8.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ παρὰ Ρωμαίοις καὶ ταῖς νεωτέραις νομοθεσίαις (μέρος πρῶτον) ὑπὸ Κονσταντίνου Β. Δεμερτζῆ. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1901 σχ. 8ον σελ. 144 δραχ. 3.

PLISSEMENTS ET DISLOCATIONS de l'écorce terrestre en Grèce. Leurs rapports avec les phénomènes glaciaires et les effondrements dans l'Océan Atlantique. Par Ph. Negris Athènes, Impr. P. D. Sakellarios, 1901. Prix fr. 6.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ Μακώλεϋ. Κατὰ μετάφρασιν Ἐμμ. Ροΐδου τόμος Α'. τεῦχος γ'. (Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ τεῦχ. 150). Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1901 σχ. 8ον σελ. 178 δραχ. μάς 1.50.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΝ ΑΛΜΥΡΩΙ ΦΙΛΑΡΧΑΙΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ τεῦχος τέταρτον περιέχον τὰ πεπραγμένα κατὰ τὸ Β ἔτος τῆς δευτέρας τριετοῦς περιόδου καὶ τὰς ἀνευρεθείσας ἐπιγραφάς καὶ ίστοριας πραγματείας ('Αθήνησιν ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου 1901 σχ. 8ον σελ. 40 δραχ. 1).

ΕΛΛΗΝΕΣ Ἡ ΡΩΜΙΟΙ; ὑπὸ N. Γ. Πολίτου (ἐν Ἀθήναις τυπογραφείον Π. Δ. Σακελλαρίου 1901).

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΕΤΑΙΡΙΑΙ· EN ΕΛΛΑΣΙ, ὑπὸ Δ. Καρούσου. Ἐν Ἀθήναις τυπογραφείον Έστία Κ. Μάισνερ καὶ N. Καργαδούρη 1901.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ Ἡλία Δ. Δ. Ζέγγελη, Ἐν Ἀθήναις τυπογραφείον Έστία Κ. Μάισνερ καὶ N. Καργαδούρη 1901.

ΚΛΙΝΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ἐσωτερικῶν νοσημάτων ἐπὶ τῇ βάσει φυσικῆς ἔξετάσεως, χημικῆς ἀναλύσεως, μικροσκοπικῆς καὶ μικροβιολογικῆς ἐρεύνης. Εν Ἀθήναις ἐκδοτικὸν βιβλιοπωλεῖον Τζάκα καὶ Πετράκον. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Έστία Κ. Μάισνερ καὶ Καργαδούρη 1902.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΑΡΑΒΕΡΑΒΕΥΜΕΝΟΥ ΚΡΙΜΑΤΟΣ ὑπὸ Δημητρίου Παπαγεωργίου. Ή μόνη ἐγκινθεῖσα τοῦ κ. Δ. Μοσχίδου Γραμματική πλέον ἡ τρισμάρια ἀμαρτήματα μᾶλλον δ' οὐδὲν ὑγιές περιέχουσα. Ἐν Ἀθήναις τυπογραφείον Έστία Κ. Μάισνερ καὶ N. Καργαδούρη 1902.

ΟΔΗΓΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ, μεταφρασθεὶς ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ τῆς Κασ. E. A. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων. — Ἀθήναις 1901 τυπογραφείον Κ. Μάισνερ καὶ N. Καργαδούρη σχ. 16ον λεπ. 40).

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ γυμναστικῶν σωματείων ('Αθήνησι 1901 τυπογραφείον Κτενᾶ).

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΣΩΜΥΡ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ ΠΙΠΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ὑπὸ N. A. Κορδέλλα ἀνθυπαλάρχου ('Αθήναις 1901 τυπογραφείον Έστία Κ. Μάισνερ καὶ N. Καργαδούρη σχ. 16 σελ. 108 δρ. 2).

Ἀγγέλλονται

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ ὑπὸ Σ. Π. Λοβέρδου (Σύλλογος πρὸς διάδοσην ὀφελίμων βιβλίων).